ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1854. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΦΥΛΛ. 102.

ΤΥΧΑΙ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ-ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

—o—

Τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Γάλλων, τοῦ Λουδοβίκου-Φιλίππου, ὁ βίος, ὑπῆρξε πλήρης περιπετειῶν καὶ συμβαμάτων διδακτικωτάτων. Δὲν ἦλθεν εἰσέτι ἡ ὥρα καθ' ἣν ἡ ἱστορία νὰ κρίνῃ ἀσφαλέστερον καὶ ἀμεροληπτότερον περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ὅστις ἀνετράφη ἐν τῇ ἐξορίᾳ, καὶ, μετὰ δεκαοκταετῆ βασιλείαν ἐφ' ἧς ἀπέκτησεν ὄνομα ποῦ μὲν ἐμπείρου καὶ ἀκεραίου, ποῦ δὲ πανούργου καὶ ὑπούλου ἡγεμόνος, ἀπέθανε πάλιν ἐν τῇ ἐξορίᾳ. Ἐν τοσούτῳ γνωστοποιοῦμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἀνέκδοτόν τι ἀποβλέπον εἰς αὐτὸν τοσούτῳ περίεργον, ὥστε ἀκινδύνως δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι μετέχει μυθιστορικῆς ἐμπνεύσεως.

Ὁ Λουδοβίκος-Φίλιππος, υἱὸς τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας, τοῦ ἐπονομασθέντος ἐπὶ τῆς πρώτης γαλλικῆς δημοκρατίας Ἰσότης, καὶ ὅμως ἀποκεφαλισθέντος ὑπ' αὐτῆς, ἐγεννήθη τὸ 1773 ἔτος ἐν Παρισίοις. Ἀνάδοχος δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὅ τε Λουδοβίκος ΙΣΤ' καὶ Μαρία-Ἀντωνίνα ἡ σύζυγος αὐτοῦ. Ἡ Κ. Genlis, παντοδύναμος τότε ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ἀνέλαβε τὴν ἀγωγὴν τοῦ νέου δουκὸς μετὰ τὸν ποιητὴν Βοννάρδον· ἀλλ' ἡ εὐφυὴς αὕτη γυνὴ εἶχε μέγα τι ἐλάττωμα· ἐστερεῖτο γενναίας καρδίας. Ἔλεγε δὲ ὅτι ἀνέτρεφε τὸν νέον κατ' εἰκόνα αὐτῆς καὶ ὁμοίωσιν. Οἱ ἀναγνόντες τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης ἐπαναστάσεως τῆς Γαλλίας γνωρίζουσι τὰ περὶ τοῦ Φιλίππου ἡ Ἰσότης· ἀφοῦ ἐψήφισε τὸν θάνατον τοῦ συγγενοῦς Λουδοβίκου ΙΣΤ', κατεδικάσθη καὶ αὐτὸς εἰς κεφαλικὴν ποινήν. Ὁ πρωτότοκος υἱός του, γενόμενος τότε δοὺξ Αὐτρίκου (Chartres), ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς, παρακολουθήσας τὰς παρεκτροπὰς τῆς δημοκρατικῆς Γαλλίας. Διορισθεὶς δὲ στρατοπεδάρχης ὑπὸ

τοῦ Δυμουριέ, ἐπολέμησε πολλαχοῦ ὑπὲρ τῆς ἰδίας πατριδος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐδραπέτευσε μεταβὰς εἰς Αὐστρίαν μετὰ τοῦ Δυμουριέ. Ἐντεῦθεν ἄρχονται αἱ περιπέτειαι τοῦ βίου του, καθ' ἃς ἔδειξε καὶ θάρρος καὶ καρτερίαν, καὶ εὐφυΐαν. Μόνος, ἐξόριστος, ἄπορος, παντέρημος, διέτρεξε τὸν κόσμον. Διὰ νὰ κερδήσῃ τὸν ἄρτον του μετῆλθε τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, καὶ καταδιωκόμενος διὰ τὸ ἐπιφανὲς τοῦ ὀνόματός του, κατήντησε καὶ εἰς τὴν Φινλανδίαν αὐτήν. Ἐκεῖ συνέβη τὸ παράδοξον καὶ προφητικὸν γεγονός, ὅπερ ἔψαλλον οἱ ἐγχώριοι ποιηταί, καὶ τὸ ὁποῖον, ἀνακαλυφθὲν πρό τινων ἐτῶν, ἔχει οὕτω πως·

Η ΝΕΑ ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΤΡΟΛΛ (*).

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαρτίου τοῦ 1795 ἔτους, ὁ χειμὼν ἀπεχαιρετίζε τὴν γῆν δι' ἀσυνήθους αὐστηρότητος. Οὐρανὸς μαῦρος καὶ θυελλώδης, ψύχος δριμύτατον, ἄνεμος παγερὸς συρίζων διὰ τῶν γυμνῶν δένδρων, πάντα ἦσαν ἐπίφοβα, οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα ἔφευγον τρέμοντες πρὸς τὰς ὑπογείους αὐτῶν κατοικίας.

Αἴφνης παρουσιάσθησαν εἰς τὴν πεδιάδα Καρεσσουάνδην τρεῖς ἄμαξαι χαμουλκαὶ αἵτινες ἐφαίνοντο πλανώμεναι τυχαίως, τόσον ἡ χιὼν εἶχε καλύψει ὅλας τὰς ὁδοὺς, ὡς καὶ αὐτὰς τὰς κατοικίας. Οἱ ἵπποι ἦσαν κατάκοποι, καὶ μάτην οἱ ὁδηγοί αὐτῶν ἠγωνίζοντο νὰ τοὺς παρορμήσωσι διά τε τῆς τραχείας φωνῆς καὶ τῆς συριζουσης μάστιγός των.

— Κατηραμένος τόπος! ὑψηλότατε· εἴμεθα χαμένοι! ὑπετονθόρυζέ τις τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἁμάξῃ.

— Σιωπή, Φραγκίσκε, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος πρὸς ὃν ἐδόθη ὁ τίτλος τοῦ ὑψηλοτάτου· παρατήρησε μὴ φαίνεται καμμία καλύβη ἐδῶ περιξ.

Ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ὁ ἁμαξηλάτης, ἔχωσε τὸν πῖλόν του βαθύτερα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ του ὠτίου, ἐσφόγγισε, κατὰ τὴν τάξιν, μὲ τὴν χειρίδα του, τὴν ῥίνα του, ἀνέσυρε τοῦ ἵππου τὸν χαλινὸν, καὶ μετὰ τὰς ἑτοιμασίας ταύτας ἀπεκρίθη ἀναλγήτως· — Ὄχι· δὲν εἶναι καμμία κατοικία ἐδῶ πλησίον.

Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη εἴδησις κατελύπησεν ὅλους τοὺς ὁδοιπόρους.

— Ἐχάθημεν! ἐχάθημεν! ἀνέκραξαν ὅλοι ἀπηλπισμένοι.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐφάνη μακρὰν σκιὰ φάσμα τος, οὗ τινος οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ ἠκτινοβόλουν ὡς δύο φλογεροὶ δαυλοί, ἡ δὲ τριχωτὴ δεξιὰ ἐπροσκάλει διὰ σημείων τοὺς ξένους πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Μὴ ἦτο μάγος τίς ἐκ τῶν περιφήμων ἐκείνων τοὺς ὁποίους ψάλλουσιν οἱ δημοτικοὶ ποιηταὶ τῆς Ἄρκτου, καλῶν τοὺς πλανωμένους ὁδοιπόρους εἰς τὸ σπήλαιόν του διὰ νὰ τοὺς προσφέρῃ ὁλοκαύτωμα εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ ἅδου;

— Φραγκίσκε! εἶπεν ὁ νεώτερος ὅλων πηδήσας κατὰ γῆς, δὲν βλέπεις ὅτι μᾶς κάμουν ἐκεῖ σημεῖον; πρέπει νὰ ὑπάγωμεν.

— Διὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὑψηλότατε, μὴ βιάζεσθε! ἐδῶ εἶναι ἡ ἄκρα τοῦ κόσμου· τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ διαβόλου.

Ὁ νέος ἐστάθη, διότι τῳόντι ἡ τοποθεσία ἦτο τόσῳ ἀγρία, ὥστ' ἐλίστασε νὰ προχωρήσῃ. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἀνέλαβε θαῤῥος, καὶ ἤρχισε νὰ προβαίνῃ. Ἀλλὰ τὸ φάσμα ἐφάνη ὄρθιον ἔμπροσθέν του· καὶ μετὰ ταῦτα καταπεσὸν διὰ μιᾶς εἰς τὴν χιόνα, ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς ὁδοιπόρους νὰ ἴδωσιν ἴχνη κατοικίας ὑπογείου. Τοιαῦται κατοικίαι δὲν ἦσαν ἄγνωστοι εἰς αὐτούς· διότι εἶχον καὶ ἄλλοτε ἀπαντήσει εἰς Τορνέαν καὶ Μυονιονίσκαν ὁμοίας, τῶν ὁποίων ἡ θύρα εἶναι τοσούτῳ χαμηλή, ὥστε πρέπει νὰ ἐμβῇς ἕρπων σχεδὸν εἰς αὐτάς· ἀλλ' ἐκείνη ἥτις ἔκειτο τότε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ὡμοίαζε μᾶλλον φωλεὰν λύκου ἢ κατοικίαν ἀνθρωπων.

— Τί ν' ἀποφασίσω; ἐὰν εἰς τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο εἶναι λῃσταί, σκοπεύοντες νὰ μὲ δολοφονήσωσιν;

Τοιαῦτα σκεπτόμενος ὁ νέος ὁδοιπόρος ἡτοιμαζετο νὰ προσκαλέσῃ περὶ αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς συντρόφους του, ὅτε φωνὴ γυναικεία, γλυκεῖα καὶ καθαρὰ, ἐξελθοῦσα ἀπὸ τὸ σπήλαιον, εἶπε·

— Πολῖτα Λουδοβίκε - Φίλιππε, ἐμβᾶτε ἀφόβως!

Ὁ Φραγκίσκος - Στέφανος - Κολλῖνος Γυλλεμότης, θεραπων τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ ὑψηλότητος τοῦ δουκὸς Αὐρηλίας, ἔπεσε κατα τῆς χιόνος, καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὰ γόνατα τοῦ κυρίου του,

— Ἀ! ὑψηλότατε, εἶπε, μ' ἐπεπλήξατε πολλάκις λέγοντες νὰ μὴ πιστεύω μήτε εἰς τὸν Θεὸν, μήτε εἰς τὸν διάβολον· τωρα ὅμως βλέπω ὅτι διὰ νὰ πεισθῇ τις περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, πρέπει νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον τούτων τῶν δαιμονίων. Δὲν ἠκούσατε τὸν διάβολον προφέροντα τὸ ὄνομά σας;

Ὁ πρίγκηψ ἔκυψε πρὸς τὸ σπήλαιον, ὡς διὰ ν' ἀκούσῃ εὐκρινέστερον τὴν φωνὴν ἐπαναλαβοῦσαν·

— Ὑψηλότατε δοὺξ Λουδοβίκε - Φίλιππε τῆς Αὐρηλίας, ἐμβᾶτε ἀφόβως!

Ὅτε ἤκουσαν τὴν δευτέραν ταύτην πρόσκλησιν οἱ ὁδοιπόροι ἀνεκίρτησαν.

— Ἄς ἐμβῶμεν, εἶπεν ὁ πρίγκηψ· πρέπει νὰ μάθω ποῖον εἶναι τὸ στόμα τὸ ὁποῖον ὁμιλεῖ τόσον καθαρὰ τὴν γλῶσσάν μας εἰς τὴν ἄγνωστον αὐτὴν γωνίαν τῆς γῆς· πρέπει νὰ ἰδῶ τὴν γυναῖκα αὐτὴν ἡ ὁποία γνωρίζει τόσον καλὰ τοὺς τίτλους μου.

Καὶ παρακολουθούμενος ἀπὸ τὸν Φραγκίσκον εἰσέδυσεν εἰς τὴν ὑπόγειον καλύβην. Εἶχε δὲ αὕτη ὕψος μὲν πέντε, ἐμβαδὸν δὲ δώδεκα περίπου τετραγωνικῶν ποδῶν. Μεγίστη πλὰξ πετρίνη ἐκάλυπτε τὸ ἔδαφος αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν μίαν τῶν γωνιῶν ἔλαμπε γηραιὸς κορμὸς πεύκης. Ὁ καπνὸς, συστρεφόμενος ἀπὸ τὸν ἄνεμον, ἐσχημάτιζε κύματα πυκνὰ, καὶ ἐγέμιζε τὴν καλύβην μὲ φλόγας καὶ σπινθῆρας, ὡς ἄλλην γέεναν. Δύο κλίναι, ἓν θρανίον, εἷς σκίμπους, μία τράπεζα, ἰδοὺ ὅλα τὰ ἔπιπλα, τὰ ὁποῖα ὅμως ἦσαν καθαριώτατα.

(*) Τρόλλ, οἱ μάντεις τῶν Σκανδιναυῶν.

Ὁ δοὺξ ἔσκευσε νὰ ἀναζητήσῃ τὸ μυστηριῶδες ὃν οὗ τινος ἡ φωνὴ καὶ οἱ λόγοι ἐπροξένησαν πρὸς αὐτὸν τοσαύτην ἐντύπωσιν. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἴδε μόνον τὸ φάσμα τοῦ ὁποίου ἡ χεὶρ τὸν εἶχε προσκαλέσει διὰ σημείων· ἦτο δὲ γέρων ἑβδομήκοντα ἢ ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ἰσχνὸς, κεκυφὼς, ἀλλὰ βλέμμα ἔχων μεγάλου Τρόλλ τῆς Ἄρκτου. Ὁ Φραγκίσκος τὸν ἐξέλαβεν ἀντὶ διαβόλου. Παρὰ δὲ τοὺς πόδας του ἔπαιζον ἀδελφικώτατα γαλῆ καὶ ἄρκτος.

Ἀντὶ ἀπαντήσεως εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ δουκὸς ὁ γέρων ἔσεισε τὴν κεφαλὴν, ἐπρόφερεν ἀκαταλήπτους τινὰς λέξεις, καὶ ἐξῆλθε τῆς καλύβης.

— Ὁ πατήρ μου Τουΐσκος εἶναι πτωχὸς κάτοικος τῆς Καρεσσουάνδης, εἶπεν ἡ γλυκεῖα φωνὴ ἥτις εἶχε προσκαλέσει μὲ τόσην χάριν τοὺς ξένους νὰ καταλύσωσιν ἐκεῖ· καὶ παρακαλεῖ ταπεινῶς τὸν ὑψηλότατον δοῦκα τῆς Αὐρηλίας νὰ μείνῃ εἰς τὴν καλύβην του.

Ὁ δοὺξ ἐστράφη ἀμέσως πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχετο ἡ φωνή· ὁποία δὲ ὑπῆρξεν ἡ ἔκστασίς του ὅτε ἴδε, τῇ βοηθείᾳ τῶν φλογῶν, πρὸς τὸ βάθος τῆς καλύβης λευκὸν καὶ καθαρὸν πρόσωπον νέας κόρης, ὁ ποῖαν δὲν ἀπήντησε πώποτε οὔτε εἰς τοῦ Κεραμεικοῦ τὰς μεγαλοπρεπεῖς αἰθούσας, οὔτε ὑπὸ τὰ δροσερὰ καὶ σκιερὰ δένδρη τῶν Βερσαλλιῶν! Ἐφόρει ἐσθῆτα μαλλωτὴν τῆς Φινλανδίας μὲ γραμμὰς κυανᾶς καὶ ἐρυθρὰς· ἡ καστανόχρους κόμη της ἐκυματίζετο βοστρυχηδὸν ἐπὶ τῶν ὤμων της, οἱ γαλανοὶ ὀφθαλμοί της ἐσπινθηροβόλουν, καὶ ἀπερίγραπτα θέλγητρα νεότητος τὴν κατεκόσμουν ὁλόκληρον.

Ὁ νέος πρίγκηψ τὴν ἐχαιρέτισεν εὐσεβάστως ὡς ἂν ἦτο ἐκ βασιλέων.

— Ὑψηλότατε, εἶπεν ἐκείνη γαλλιστὶ, σᾶς ἐπεριμέναμεν πρὸ πολλοῦ. Χθὲς τὸ ἑσπέρας, τὴν ὀγδόην ὥραν καὶ τρία τέταρτα, ὁ πατήρ μου μὲ εἶπεν· « Ὑπάγω νὰ προϋπαντήσω τὸν ἐπίσημον ξένον, ἐπειδὴ ὁ ῥυμὸς τῆς ἁμάξης του ἐσυντρίβη, τὰ ἄλογά του εἶναι κατακοπιασμένα, καὶ ἡ θύελλα ἡ ὁποία θὰ ἐκραγῇ ἠμπορεῖ νὰ τὸν καταστρέψῃ. Ὁ πατήρ μου εἶναι σοφὸς, καὶ μὲ λέγει ὅ,τι τὸν ἐμπνέει ἡ Ἀλτιά του.

— Καὶ τῳόντι, ὁ πατήρ σας εἶναι παράδοξος ἄνθρωπος· ἀλλὰ παραδοξότερον μὲ φαίνεται τὸ ὅτι εἶναι πατήρ σας.

— Ἡ Τοΐνη δὲν εἶναι κόρη τοῦ Τουΐσκου.

— Μὲ τὸ ἔλεγεν ἡ καρδία μου· τοιοῦτον ὡραῖον ἄνθος δὲν γεννᾶται εἰς τοιαύτην ἔρημον.

— Πρίγκηψ, μὴ καταφρονῆτε τὴν ἔρημον· καὶ τὰ μεμονωμένα βουνὰ, καὶ τὰ σιωπηλὰ δάση ἔχουν τὴν χάριν των. Ἠξεύρετε ὅτι εἰς τὸ διάστημα τριῶν μηνῶν ἠμποροῦμεν νὰ διαβάζωμεν τὴν νύκτα χωρὶς φῶς; Τότε ὁ ἥλιος δὲν κοιμᾶται εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς· τὴν ἐγγίζει μόνον μὲ ἐλαφρὸν φίλημα. καὶ ἀναβαίνει λαμπρὸς εἰς τὸν ὁρίζοντα. Δὲν ἀλλάζομεν τὴν αὐγὴν τοῦ χειμῶνος τῆς ἄρκτου μὲ τὰ πυκνὰ σκότη τοῦ ἐδικοῦ σας δεκεμβρίου. Γνωρίζω, ὑψηλότατε, τὴν Γαλλίαν σας, διότι ἦτον καὶ Γαλλία μου ἄλλοτε.

— Παράδοξε νέα κόρη, εἰπέ με ποία εἶσαι;

— Καὶ τί σᾶς μέλει;

— Σᾶς παρακαλῶ.

— Ὁ πατήρ μου εἶναι ὁ αἰώνιος Ἰουδαῖος· ἔζησεν ἕως τώρα δύο χιλιάδας χρόνων· ἐγὼ ὅμως δὲν ἐτελείωσα ἀκόμη τοὺς τρεῖς αἰῶνας.

Ὁ δοὺξ ἠτένιζε μετὰ προσοχῆς τὴν νέαν καὶ ἠρώτα καθ' ἑαυτόν·—Ἔχει ἄραγε τὰς φρένας της;

Ἐν τοσούτῳ ὁ Γυλλεμὼ πλησιάσας αὐτὸν,

— Ἄκουσον, ὑψηλότατε, εἶπε· μὲ φαίνεται ὅτι θὰ κάμωμεν φόνιμα, ἂν ἀναχωρήσωμεν τὸ ταχύτερον ἀπὸ τὸ καταγώγιον τοῦτο τῶν διαβόλων.

— Ἀστειεύεσαι; Ἰδοὺ ὁ οἰκοδεσπότης φέρων ἐδῶ τοὺς συντρόφους μας.

Καὶ τῳόντι ὁ γέρων Τουΐσκος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν καλύβην παρακολουθούμενος ἀπὸ τὸν κόμητα Μονζουὰ καὶ τοὺς ἄλλους συνοδοιπόρους.

— Καλὴ ἑσπέρα σας, Κ. κόμη, εἶπεν ὁ πρίγκηψ, δὲν ἐφανταζεσο, νομίζω, ὅτι θὰ μ' εὕρῃς πλησίον καλῆς φωτιᾶς, ὁμιλοῦντα μὲ μάγισσαν, μὲ μοῖραν λαλοῦσαν τὴν Γαλλικὴν καλήτερον ἀπὸ ἡμᾶς.

Ἐνῷ δὲ ὁ κόμης διηγεῖτο τὰ συμβάντα του, ἡ Τοΐνη ἡτοίμαζε τὸ δεῖπνον· ἐσύγκειτο δὲ ἐκ κρέατος ἱππελάφου καπνισμένου, ἰχθύων ξηρῶν καὶ ὀξυγάλακτος.

— Ὡραία Τοΐνη, εἶπεν ὁ δοὺξ περὶ τὰ τέλη τοῦ γεύματος, μετὰ τὴν ἱστορίαν σου, τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιθυμῶ εἶναι νὰ ἰδῶ τὸν πατέρα σου εἰς ἔκστασιν. Τότε βεβαίως θὰ ἀναγινώσκῃ καὶ τὰ παρελθόντα καὶ τὰ μέλλοντα, καὶ ἴσια ἴσια δι' αὐτὰ ἔχω νὰ τὸν ζητήσω πληροφορίας τινάς.

— Θὰ τὸν εἰπῶ τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἀπεκρίθη ἡ Τοΐνη, ἀλλὰ δὲν ἐγγυῶμαι ἂν θὰ τὴν εἰσακούσῃ.

— Ἠμπορεῖ τοῦτο νὰ καταπείσῃ τὸν πατέρα σου; ἠρώτησεν ὁ κόμης δείξας τὸ βαλάντιόν του.

— Φύλαξε τὰ χρήματά σου, Κ. κόμη· ὁ πατήρ μου δὲν τὰ χρειάζεται.

Τότε ἔγεινε διεξοδικὸς διάλογος μεταξὺ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς κόρης, καθ' ὃν ὁ Τουΐσκος ἐφαίνετο ἀποβάλλων ἐπιμόνως τὰς αἰτήσεις της· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσεν ἡ Τοΐνη.

Ὁ Τρόλλ ἐπροχώρησε μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου, καὶ νεύσας ἐπισήμως πρὸς τοὺς ξένους, τοὺς ἐπροσκάλεσε νὰ καθήσωσι.

— Κύριοι, εἶπεν ἡ Τοΐνη, ὁ πατήρ μου ἀπαιτεῖ νὰ ἀποβάλετε ὅ,τι σιδηροῦν ἢ χαλυβικὸν ἔχετε ἐπάνω σας.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ Γυλλεμὼ ἔντρομος, νὰ χωρισθῶμεν ἀπὸ τὰ ὅπλα μας;

— Ἀνόητε δειλέ! εἶπεν ὁ δοὺξ· τί ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν ἀπὸ τὴν νέαν αὐτὴν, καὶ τὸν ἀσθενῆ γέροντα; Γρήγορα ὑπακούσατε.

Ὁ δὲ γέρων, λαβὼν ὅλα ὅσα κατέθεσαν οἱ ὁδοιπόροι, τὰ ἔκρυψεν ὑπὸ τὸ ἔδαφος, καὶ ἤρχισε τὰς ἐπικλήσεις του· ἀλλὰ σταθεὶς αἴφνης, ἐφάνη ἀνήσυχος.

— Κ. κόμη, ἔχετε καὶ ἄλλον χάλυβα ἐπάνω σας, εἶπεν ἡ Τοΐνη.

Καὶ ὁ κόμης ἀνέσυρεν ἀπὸ τὸν κόλπον του μικρὸν ἐγχειρίδιον, τὸ ὁποῖον ἔφερε πάντοτε κεκρυμμένον.

— Καὶ αὐτὸς ὁ κύριος δὲν ἀπέθεσεν ὁμοίως ὅλον τὸν σίδηρον.

— Ἐγώ! εἶπεν ὁ Γυλλεμώ.

— Ναί, ἀπεκρίθη ἡ Τοΐνη.

Καὶ τῳόντι ὁ Γυλλεμὼ εἶχεν ἔτι ἐπ' αὐτοῦ ἑλκυστῆρα πωμάτων.

Μετὰ τὴν ἀπόθεσιν καὶ τούτου, ὁ μὲν Τρὸλλ παρεδόθη ὅλος εἰς τὰς ἐμπνεύσεις του, ἡ δὲ νέα διερμήνευεν ἀκριβῶς τὰ θεῖα λόγια ὅσα ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του.

— Τὸ πνεῦμά μου μὲ παραφέρει, ἀνέκραζεν· ἡ ἐπιθυμία μου ἀνυψοῦται· θέλω ν' ἀρχίσω *ῥοῦν*, θέλω νὰ ψάλω. . .

— Ἄνθρωπε σοφέ, εἶπε τότε ὁ δοὺξ Αὐρηλίας, ἐγὼ μητέρα, καὶ ἡ μήτηρ αὐτὴ ὀνομάζεται Γαλλία· εἶναι ἀσθενής, καὶ ἐπίβουλοι ἰατροὶ θέλουν νὰ τὴν φονεύσουν. Εἰπέ με, ποία θὰ εἶναι ἡ τύχη της;

Καὶ ὁ γέρων Τουΐσκος οὕτινος ἡ φωνὴ ὑπῆρξεν ἕως τότε ταπεινὴ καὶ μελαγχολική, ἐνθουσιάσθη αἴφνης· ὁ λόγος του ἔγεινε στρηνὴς καὶ ἀκάθεκτος, αἱ χειρονομίαι του σπασμώδεις, καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἠκτινοβόλουν λάμψεις ἀγρίας. Ὁλόκληρος ἠλλοιώθη. Ἦτο δὲ πρόδηλον ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ *τιεστάγια* κατέλαβεν αὐτόν. Ὅθεν οἱ Γάλλοι οἵτινες τὸν ἤκουσαν κατ' ἀρχὰς μειδιῶντες συνησθάνθησαν εὐσεβῆ τινα φρίκην. Ἡ δὲ ὡραία Τοΐνη, ἡ ὁποία ἦτο εἰς ἄμεσον σχέσιν μετὰ τοῦ Τρὸλλ ἐκυριεύετο μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπὸ τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν· ἐπνευστία, καὶ ἡ κόμη της ἦτο διεσκορπισμένη· ὡμοίαζε σίβυλλαν φρενητιῶσαν.

— Ἡ μήτηρ σου εἶναι ἀσθενής, ἀπεκρίθη ὁ μάγος. Ποία αὐθάδεια, ὦ ἀσθένεια, νὰ τολμήσῃς νὰ τὴν προσβάλῃς;

« Ὦ Οὔκε, σὺ ὅστις στηρίζεσαι ἐπὶ τοῦ ἄξονος τοῦ κόσμου, σὺ ὅστις κατοικεῖς ἐπὶ τῶν νεφῶν ἅτινα ἐμέσσουν τὸν κεραυνόν, φέρε ἐδῶ τὴν πυρίνην ῥομφαίαν σου, διὰ νὰ πατάξῃς τὸν σκληρὸν ὅστις μὲ βασανίζει, καὶ νὰ διώξῃς διὰ παντὸς τὸν ἐχθρόν μου.

« Ὦ δάσος! ἐλθὲ μὲ τὰ ὡραῖά σου θηρία, ἐλθὲ μὲ ὅλον σου τὸν λαόν· Περκάλη, ἐλθὲ μὲ ὅλην σου τὴν οἰκίαν· Λίμνη, ἐλθὲ μὲ τὰ τέκνα τῆς φυλῆς σου! Ἑκατὸν πολεμισταὶ ἂς ἔλθουν μὲ τὰς ῥομφαίας των, χίλιοι ἥρωες ἂς τρέξουν εἰς βοήθειαν τοῦ ἀσθενοῦς, τοῦ ἀτυχοῦς!

« Ἀλλ' ἂν τοῦτο δὲν ἀρκῇ, ποίαν ἄλλην δύναμιν νὰ ἐπικαλεσθῶ; Ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωποι, τέκνα τῶν ἀρχαίων αἰώνων, ἄνθρωποι αἰώνιοι; Ἀνάστηθι ἀπὸ τὴν γῆν, ὦ μῆτερ τῆς γῆς! ἀνάστηθι, ἀνάστηθι ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς, αἰώνιε κύριε! Ἐγέρθητε ὅλοι σεῖς, ὅσοι ἀναβαίνετε ἵππους, ἔλθετε νὰ ἐξαφανίσετε τὴν νόσον ἡ ὁποία μὲ καταθλίβει, ἔλθετε νὰ καταβάλετε τὰς ὀδύνας μου. »

Καθόσον δὲ ἐπανελάμβανε τὰς ἐπικλήσεις του ὁ Τουΐσκος, ἡ φωνή του ἐγίνετο βροντωδεστέρα, καὶ αἱ χειρονομίαι του τραχύτεραι. Ἐκτύπα μὲ τὸν πόδα, συνέκρουε τὰς χεῖρας, αἱ τρίχες του ἀνωρθοῦντο εἰς τὴν κεφαλήν του καὶ ἤρριζε τὸ στόμα του.

— Παρατηρῶ μακράν, ἐξηκολούθησε μὲ φωνὴν βαθεῖαν, ἀλλὰ διακεκομμένην, παρατηρῶ γῆν λάμπουσαν ἀπὸ ἄνθη καὶ ὡραιότητα (τὴν Γαλλίαν). Ὁδοὺ δάση πυκνά, ὄρη ὑψηλά, καὶ πεδιάδες πλήρεις καρπῶν. Ὁποῖαι πόλεις ἔνδοξοι ἀνυψόνονται πανταχοῦ! Πλήν, φεῦ! οἱ ποταμοὶ οἵτινες τὰς δροσίζουν εἶναι κατακόκκινοι ἀπὸ αἷμα, οἱ ῥύακες εἶναι κατακόκκινοι ἀπὸ αἷμα, αἱ πηγαὶ εἶναι κατακόκκινοι ἀπὸ αἷμα, (ἡ τρομοκρατία). Μαῦρος καπνὸς σκεπάζει τὰς οἰκίας καὶ τὰ παλάτια. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὠπλισμένοι μὲ πελέκεις καὶ μὲ μαχαίρας. Ποῖον εἶναι τὸ ἐρχόμενον ἐκεῖνο ἀποτροπαιον πλῆθος; Οἱ στρατοὶ συγκρούονται, ὁ ἵππος τοῦ θανάτου τρέχει δρομαῖος ἀπὸ φάλαγγα εἰς φάλαγγα (ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος). Φρίκη, φρίκη! Ἀλλὰ παρατηρῶ νέον μὲ μέτωπον ἀκτινοβόλον ὡς τὸ πῦρ τῶν ἀστέρων. Ὁρμᾷ, συντρίβει ὑπὸ τοὺς πόδας του τὰ πλήθη φθονοῦντα τὴν δόξαν του. Ἰδοὺ αὐτὸς ἐπὶ θρόνου, (ὁ Ναπολέων)! Ὡραῖος, θεῖος! τὰ πλήθη μυκῶνται ἀκόμη. Οἱ λίθοι τοῦ διαδήματος συντρίβονται, καὶ ὁ κεκρυμμένος ὄφις ὑπάγει νὰ δαγκάσῃ εἰς τὴν καρδίαν τὸν ἥρωα ὅστις τὸν φέρει. Τὸ πῦρ κατατρώγει τὴν γῆν. Ἡ Ἄρκτος κινεῖται, (ἡ εἰσβολή). Φρικτοὶ γῦπες καταδιώκουν τὸν νικηφόρον ἀετὸν μέχρι τοῦ νεφελώδους πλατίου του, καὶ πίπτει τραυματίας, ὡς σφαῖρα πυρὸς σβεσθεῖσα ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Καὶ ἡ γῆ ἀναθάλλει, καὶ τὰ φύλλα ἀποβάλλουν τὴν καταιματωμένην χλαμύδα των διὰ νὰ ἀναλάβουν τὸν ἀρχαῖον καλλωπισμόν των· ἀλλ' ὁ κόλπος των εἶναι πλήρης τῶν πτερῶν τοῦ πεσόντος ἀετοῦ (ἡ παλινόρθωτος βασιλεία). Πτερὰ θαυμάσια! ἄνθρωποι νέοι λαμβάνουν αὐτὰ καὶ γράφουν ἱστορίαν, ἱστορίαν αἰωνίαν. Καὶ ὅμως ἡ ὀλεθρία θάλασσα δὲν ἐξήντλησεν εἰσέτι τὰς τρικυμίας της. Εἷς θρόνος ἀνετράπη, εἷς γέρων ἔφυγεν (ἡ κατὰ τὸν Ἰούλιον ἐπανάστασις). Νέος τις ἡγεμονόπαις, ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἔχω πρὸ ὀφθαλμῶν προχωρεῖ ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς τύχης, ὡς τὸ πνεῦμα τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου. Αὐτὸς θὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἥρωας τὰ πτερὰ τοῦ μεγάλου ἀετοῦ, διὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν διακοπεῖσαν ἱστορίαν . . . Καὶ πῶς! *ἡ τρικυμία μυκᾶται ἐκ νέου* (ἡ κατὰ Φεβρουάριον ἐπανάστασις), *τὰ νέφη βρέχουν αἷμα, καὶ τὸ βρέφος τὸ ὁποῖον κινεῖ τὰς ἀσώας χεῖράς του ἄνωθεν τοῦ θρόνου, καὶ ὁ ἀὴρ σκοτίζεται ἀπὸ τὰς μαύρας πτέρυγας μεγίστων κοράκων.* (*) . . . Τί σημαίνει τοῦτο; Ἀλλὰ τὰ σκότη συγχέουν τὰς ἰδέας μου· τὸ πνεῦμά μου μ' ἐγκαταλείπει· ξένοι, ὑγιαίνετε, ὑγιαίνετέ! »

Καὶ σιωπήσας ὁ γέρων ἔπεσεν ἄπνους σχεδὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅθεν ἀνηγέρθη μετὰ πολλὰς ὥρας ὕπνου σπασμώδους.

Τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ τὴν σκηνὴν τὴν ὁποίαν ἐπεριγράψαμεν, οἱ ἔνδοξοι ὁδοιπόροι ἦταν εἰσέτι εἰς Καρεσσουάνδην.

(*) Ἡ προφητεία αὐτὴ μετεφράσθη τὸ 1844 ἢ 1845, τέσσαρα ἢ καὶ πλειότερα ἔτη πρὸ τῆς κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1848 ἐπαναστάσεως. Ὥστε ἡ ἀνωτέρω περίοδος εἶναι γνησιωτάτη.

— Δὲν θαυμάζω, ἔλεγεν ὁ Γυλλεμὼ κατ' ἰδίαν, ἐὰν ὁ δοὺξ εὐχαριστῆται νὰ μένῃ ἐδῶ. Ποῖος κακὸς ἀστὴρ ἐρίψε πρὸ τῶν ποδῶν μας τὴν θαυμασίαν αὐτὴν σειρήνα; Ἐμάγευσε κ' ἐμὲ τὸν ἴδιον.

Ἐν τοσούτῳ οἱ ὁδοιπόροι εὗραν εἰς τὰ πέριξ κατοικίαν εὐρυχωρατέραν τῆς καλύβης τοῦ Τρὸλλ· ἀλλ' ὁ Γυλλεμὼ εἶχε δίκαιον· ὁ δοὺξ ἐπεσκέπτετο συνεχῶς τὴν καλύβην αὐτὴν· πολλάκις μάλιστα περιεφέρετο μὲ τὴν Τοΐνην εἰς τὰ ὄρη.

Ἑσπέραν τινὰ τοῦ Ἀπριλίου, ἐπλανῶντο ἀμφότεροι εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Μυονίου, καὶ ὁ ἀπόγονος τῆς βασιλικῆς ἐκείνης γενεᾶς ὅστις βασιλεύει πρὸ ἐννέα ἑκατονταετηρίδων ἐπὶ τοῦ γενναιοτέρου λαοῦ τῆς γῆς, συνδιελέγετο μὲ τὴν πτωχὴν κόρην τῆς Φινλανδίας.

— Εἶσαι Γαλλίς, Τοΐνη, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς Παρισίους. Τὸ ἐμάντευσα πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν σου, καὶ ἀπὸ τὴν καθαρὰν καὶ ἀξιόλογον προφοράν σου· ἀλλ' εἰπέ με, πόθεν τὸ ὄνομα Ἀντωνίνα ἔρχεται τόσον συχνὰ εἰς τὰ χείλη σου;

— Ἦτον τὸ ὄνομά μου· μ' ἐδόθη διὰ νὰ εἶναι ὅμοιον μὲ τῆς βασιλίσσης, διότι. . .

— Διότι; . . . Ὦ! λέγε σὲ παρακαλῶ· εἶμαι ἀνυπόμονος νὰ μάθω ποία εἶσαι.

— Διότι ἡ βασίλισσα ἦτον ἀνάδοχός μου. . .

— Θεέ μου! ποίαν ἄρα βλέπω εἰς τοὺς ἀγρίους τούτους τόπους, μὲ τοιαῦτα εὐτελῆ ἐνδύματα; Ὦ τύχη, τύχη! πόσον σκληραὶ εἶναι αἱ ἀποφάσεις σου!

— Ὀλιγώτερον σκληραί, ὑψηλότατε, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ μήτηρ μου ἦτον Κυρία τῆς τιμῆς πλησίον τῆς βασιλίσσης Μαρίας-Ἀντωνίνας. Ἦτον ὡραία. Θὰ ἴδετε τὸ λευκότατον πρόσωπόν της, καὶ τὴν ἀνέκφραστον εὐγένειαν τοῦ ἤθους της, ἡ ὁποία δὲν εὑρίσκεται παρὰ εἰς μόνας τὰς ἀρχαίας νορμαννικὰς οἰκογενείας. Βασιλόπαις τις ἠσθάνθη πάλλουσαν τὴν καρδίαν του διὰ τὴν μητέρα μου, καὶ αὐτὴ παρεκτραπεῖσα τὸν ἠγάπησεν ἐπίσης· καὶ μετὰ ταῦτα ἐδιάσθη νὰ φύγῃ διὰ νὰ κρύψῃ ὁμοῦ μὲ ἐμὲ τὴν δυστυχίαν της. Εἴκοσιν ἐπιστολαὶ μᾶς κατεδίωξαν ἀπὸ τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο ἀσυλόν μας φέρουσαι τὴν φρικτὴν ταύτην λέξιν· *Ἐκδίκησις!* Ὅτε δὲ ἐφθάσαμεν εἰς Ἄβρην, — Ἀντωνίνα, μὲ εἶπεν ἡ μήτηρ μου, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν τὴν Γαλλίαν, διότι δὲν θὰ εὕρωμεν πλέον ἐδῶ ἡσυχίαν. Ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἂς ἐπιβῶμεν εἰς τὸ πρῶτον πλοῖον τὸ ὁποῖον θὰ θελήσῃ νὰ μᾶς παραλάβῃ. Καλός τις κυβερνήτης μᾶς ἐδέχθη, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ οὔτε τὸ ὄνομά μας οὔτε τὸν σκοπὸν τοῦ ταξειδίου μας· καὶ μετά τινας ἑβδομάδας ἐφθάσαμεν εἰς μέρος οὔτινος δὲν εἴχαμεν ἀκούσει πώποτε τὸ ὄνομα, εἰς Ὀλεαβὸρ τῆς Φινλανδίας.

— Καὶ τὰ γράμματα, τὰ γράμματα; ἠρώτησεν ὁ δοὺξ.

— Τὰ γράμματα! . . . Θεέ μου! Τίς ἡ χρεία νὰ τὰ ἐνθυμηθῶμεν; Ἡ ἀγαπητή μου μήτηρ κοιμᾶται πρὸ τεσσάρων χρόνων ὕπνον αἰώνιον εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Οὐλεαβόρ. Ἐμὲ δὲ τὴν ὀρφανὴν μὲ υἱοθέτησεν ὁ ἀγαθὸς Τουΐσκος, μὲ παρηγόρησε, καὶ μὲ χρησιμεύει ἀντὶ πατρὸς εἰς τὰς χιονοσκεπάστους αὐτὰς ἐρήμους. Λάβετε, δοὺξ, τὸ νομισματόσημον τοῦτο· ἐπρόσθεσεν ἡ Τοΐνη, αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη κληρονομία, ὁ μεγαλήτερος θησαυρὸς τὸν ὁποῖον μὲ ἀφῆκεν ἡ μήτηρ μου· περιέχει τεμάχιον τοῦ ἀληθινοῦ σταυροῦ. Ἐνόσῳ τὸ φέρετε εἰς τὸ στῆθός σας, δὲν θὰ φοβῆσθε οὔτε τὸ νερόν, οὔτε τὸν ἀέρα, οὔτε τὸ πῦρ, οὔτε τὰς σφαίρας, οὔτε τὴν μάχαιραν τῶν δολοφόνων.

— Εὐχαριστῶ, τέκνον μου! τὸ ἀγαπητὸν αὐτὸ νομισματόσημον δὲν θὰ τὸ ἀφήσω οὐδὲ ἓν λεπτὸν τῆς ζωῆς μου. Πλὴν δός με νὰ ἴδω τὰ γράμματα!

— Διὰ τί ὠχριάσετε, δοὺξ; . . . Ἰδοὺ τὰ γράμματα· τὰ φέρω πάντοτε ἐπάνω μου· ἔχω περιτυλιγμένα μὲ αὐτὰ τρίχας τῆς μητρός μου . . . τῆς ἀθλίας μητρός μου!

Ὁ δὲ δοὺξ Αὐρηλίας λαβὼν τὰ γράμματα τὰ ἤνοιξε μὲ ταχύτητα.

— Ὦ Θεέ μου! ἀνέκραζεν· *εἶναι τὸ γράψιμον τοῦ πατρός μου.*

. . . . . .

Ἐπιστρέφων ἀπὸ Φινλανδίας εἰς Νορουηγίαν ὁ ἐξόριστος πρίγκηψ, εἰ καὶ ὑπὸ ξένον ὄνομα, ἐνόμισεν ὅτι ἐπροδόθη. Ἐνῷ διέβαινε παρὰ τὴν Χριστιανίαν, ἡνιοχός τις ἐκραύγασεν· « Ἡ ἅμαξα τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας! » ἀλλ' ὁ δοὺξ, χωρὶς νὰ ταραχθῇ, ἴδεν ὅτι ὁ κράζων δὲν τὸν ἔβλεπε. Τότε πλησιάσας αὐτὸν τὸν ἠρώτησε, λόγῳ περιεργείας, τὴν αἰτίαν τῆς ἐπικλήσεώς του. Διότι, ἀπεκρίθη ὁ ἁμαξηλάτης ὅστις δὲν τὸν ἐγνώριζεν, ὅταν ἤμην εἰς Παρισίους ποτὲ δὲν ἔκβαινα ἀπὸ τὸ Μελόδραμα χωρὶς ν' ἀκούσω νὰ φωνάζουν· « Ἡ ἅμαξα τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας! » τὸ ἐνθυμήθην, καὶ τὸ ἐπανέλαβα χωρὶς σκοπόν.

Ἀναγνωρισθεὶς καὶ ἀπειληθεὶς εἰς Στοκόλμην ἦλθεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν (1796). Οἱ ἀδελφοί του Μομπανσιὲ καὶ Beaujolais μετέβησαν παρ' αὐτῷ διὰ νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν μητέρα των, αἰχμάλωτον οὖσαν ἀπὸ τοῦ 1793 ἔτους. Ὁ Οὐάσιγκτων τοὺς ὑπεδέχθη εὐμενῶς· διέτρεξαν δὲ τὸν Νέον Κόσμον. Εὑρισκόμενοί ποτε μεταξὺ τῶν ἀγρίων, ἔσωσαν γέροντα ἀσθενῆ, διὰ φλεβοτομίας ἐνεργηθείσης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δουκός· διὸ καὶ ἐθεωρήθη ὡς θεὸς ὑπὸ τῶν Γιαγκῆ. Ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸς περιεφέρετο πεζός, κατέλυεν εἰς πενιχρότατα ξενοδοχεῖα, ἐκέρδαινε τὸν ἄρτον ἢ ἀπέτιε τὸν ναῦλόν του διδάσκων ζωγραφικήν, ὀρθογραφίαν καὶ γλώσσας, καὶ ἐκοιμᾶτο ἐπὶ ἀχύρων, τοὺς πόδας ἔχων πρὸς τὸ πῦρ.

Εἰς Bairdstown, ὁ ξενοδόχος, ἀπέβαλε τοὺς πενιχρῶς ἐνδεδυμένους τρεῖς βασιλόπαιδας, προτιμήσας νὰ ὑπάγῃ νὰ παρευθεθῇ εἰς παράστασιν θεατρικήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν, εἶπε, δὲν ἤθελε νὰ λείψῃ « καὶ βασιλεὺς ἂν ἤρχε-

πο εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του. Ὅτε μετὰ 24 ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ Λουδοβῖκος-Φίλιππος ἔστειλεν ὡραῖον ὡρολόγιον εἰς Bairdstown, καὶ ἀνενθύμισεν εἰς τὸν ἐπίσκοπον τὸ συμβὰν ἐκεῖνο.

Διέτριψε μεταξὺ τῶν Σενεκῶν Ἰνδῶν; ἀπώλεσε τὸν σκύλον του Φρανς, ἔτρεξεν εἰς ἀναζήτησίν του ἐκτεθεὶς εἰς μυρίους κινδύνους, ἴδε τὸν καταράκτην τοῦ Νιαγαρα, παρηκολούθησε τὰς ὄχθας του φέρων ἐπ' ὤμου τὰ ἐπιπλά του, ἐπίπλα ἥττον βαρέα τῆς βασιλείας, ὡς τὸ εἴ πε μετὰ ταῦτα πολλάκις, « διέμεινε δεκατέσσαρας ἡμέρας εἰς τὰ δάση κατατρωγόμενος ἀπὸ ἔντομα μεταξὺ ἄρκτων καὶ ὄφεων, βεβρεγμένος μέχρι ὀστέων, καὶ γευόμενος χοίρειον κρέας ἁλατισμένον καὶ ἄρτον ἐξ ἀραβοσίτου » (*) προσεβλήθη ἐν Φιλαδελφίᾳ ἀπὸ ἴκτερον, καὶ δὲν εἶχεν οὐδὲ ὀβολὸν διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν πορείαν του. Ἀνεχώρησε δὲ πάλιν διὰ τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀμερικῆς, ἐφόδιον ἔχων μικρὰν χρηματικὴν ποσότητα σταλεῖσαν ὑπὸ τῆς μητρός του· πεσὼν ἐτραυματίσθη δεινῶς, ἐφλεβοτομήθη μόνος ἐντὸς καπηλείου, παρεκαλέσθη ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Καρλίσλης νὰ μείνῃ παρ' αὐτοῖς ὡς ἰατρός, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀβάνην τὸ 1798, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην ὅτε ὁ Ναπολέων ἔστειλεν εἰς κόρακας τὴν ἐπανάστασιν.

Ὁ Λουδοβῖκος-Φίλιππος ἐνθυμεῖτο ἀκριβέστατα μέχρι τοῦ τάφου τῆς περιπετείας αὐτὰς τοῦ βίου του. Ὀλίγον πρὶν ἀποθάνῃ Ἄγγλος τις τὸν ἠρώτησε πότε ἀνεχώρησεν ἀπὸ Ἀμβούργης· « Τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1769, ἀπεκρίθη ἀμέσως, ἐπὶ τοῦ πλοίου ὁ Ἀμερικανὸς, διοικουμένου ἀπὸ τὸν K. Erwingt. Τὸ ταξείδιον διήρκεσεν ἑπτὰ ἡμέρας. »

Γνωστὴ εἶναι εἰς ὅλους καὶ ἡ ἐπιστροφή του εἰς Γαλλίαν, καὶ ἡ διαγωγή του ἐπὶ τῆς παλινορθώτου βασιλείας, καὶ ἡ δι' ἐπαναστάσεως ἀναγόρευσίς του, καὶ πάλιν ἡ δι' ἐπαναστάσεως πτῶσίς του, καὶ ὁ θάνατός του ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ὅπως ἐν τῇ ἐξορίᾳ εἶχεν ἀποθάνει καὶ ὁ προκάτοχος αὐτοῦ.

(*) Ἐπιστολὴ τοῦ δουκὸς Μομπανσιὲ πρὸς τὴν K. Ἀδελαΐδα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΦΥΛΩΝ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τοῦ Παύλου Ῥεμυσάτου.

—o—

Δύω εἰδῶν εἰσὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα· καὶ γενικῶς, τὰ μὲν αὐτῶν λύονται δι' ἀμέσων πειραμάτων, τὰ δὲ δι' ἁπλῶν ὑποθέσεων, ἃς μετὰ ταῦτα τὰ πειράματα ἢ ἐπικυροῦσιν ἢ καταστρέφουσιν. Οὕτως ὅταν ὁ Νεύτων ἀπεφαίνετο, κατὰ τοὺς νόμους τῆς θλάσεως τοῦ φωτὸς, ὅτι τὸ ὕδωρ ἔπρεπε νὰ περιέχῃ σῶμά τι καύσιμον, ἐπρότεινεν ὑπόθεσιν, ἣν ἐπεκύρωσε μετὰ ταῦτα ὁ Λαβοϊσιέρος, ἀνακαλύψας τὴν τοῦ ὕδατος σύνθεσιν. Τὰ τοιαῦτα προβλήματα ἀνήκουσιν εἰς τὴν κυρίως ἐπιστήμην. Ἀφορῶσι δὲ πρὸ πάντων τοὺς σοφοὺς, οἵτινες μόνοι νομίζουσιν ὅτι ἔχουσι δικαίωμα νὰ τὰ συζητῶσι καὶ νὰ τὰ λύωσι, καὶ οὐδεὶς προσέρχεται εἰς αὐτὰ ἄνευ τινὸς δειλίας, διότι τὰ πειράματα ἐπίκεινται ἀπειλητικῶς, δυνάμενα ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ν' ἀνατρέψωσι τὰς ἐπιτηδειοτέρας, καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν στερεωτέρας τῶν θεωριῶν. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη περιλαμβάνει καὶ ἕτερα προβλήματα, πολλάκις οὐχ ἧττον σπουδαῖα, ἀλλὰ θεωρητικώτερα ταῦτα, καὶ μὴ ὑποπίπτοντα εἰς πειράματα. Λύονται δὲ ταῦτα διὰ γνωματεύσεων, διὰ δοξασιῶν, αἵτινες ἀνοικείως πολλάκις λέγονται ὑποθέσεις, καὶ εἰς οὐδένα ἐλεγχον ὑποπίπτουσιν, οὔτε δύνανται ν' ἀποδειχθῶσι μαθηματικῶς· οὕτως ὁ Λαπλάκιος ἐξηγῶν τὸν σχηματισμὸν τῶν πλανητῶν διὰ τῆς πυκνώσεως τῆς ἡλιακῆς ατμοσφαίρας, ἐπρότεινεν ἁπλῆν ὑπόθεσιν, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πιθανήν, ἀλλ' ἧς οὐδὲν πείραμα θέλει ποτὲ δυνηθῇ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν. Τὰ τοιαῦτα προβλήματα συνήθως προτιμῶσιν οἱ συγγραφεῖς, διότι περὶ αὐτῶν πραγματευόμενοι, δὲν κινδυνεύουσι νὰ ὑποπέσωσιν ὑπὸ τὸν ψυχρὸν ἔλεγχον τῶν πειραμάτων, καὶ νὰ καταψευσθῶσιν ὑπ' αὐτῶν.

Τοῦ εἴδους τούτου ὑπάρχει σπουδαῖον ζήτημα φυσιολογικὸν, περὶ οὗ διαφωνοῦσιν οἱ πεπαιδευμένοι, πολὺ εἰσέτι ἀπέχοντες λύσεως αὐτοῦ ὁριστικῆς καὶ βεβαίας. Τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐξετάζον ἂν ὑπάρχωσι πολλὰ εἴδη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, περιστρέφεται σχεδὸν περὶ τὴν πρώτην τοῦ ἀνθρώπου πλάσιν, καὶ εἰς οὐδένα ὑπάγεται πρακτικὸν ἔλεγχον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὀλίγα ἡ ἐπιστήμη περιέχει προβλήματα συνεχέστερον συζητηθέντα, καὶ πολυπληθεστέρας ὑποθέσεις παραγαγόντα. Τὸ πρόβλημα τοῦτο θέλομεν προσπαθήσει οὐχὶ μὲν νὰ λύσωμεν, ἀλλὰ κἂν νὰ ἐκθέσωμεν, καταδεικνύοντες εἰς τί συνίσταται καὶ τίνες αἱ προταθεῖσαι λύσεις αὐτοῦ, χωροῦντες δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν ἔκθεσιν ἀμερολήπτως καὶ περιεσκεμμένως, ὡς ἂν προέκειτο περὶ προβλημάτων τοῦ πρώτου εἴδους, ὡς ἂν ἔμελλον αἱ προκείμεναι ὑποθέσεις ν' ἀνατραπῶσι προσεχῶς ὑπὸ τῆς ἀκάμπτου παῤῥησίας τῶν πειραμάτων.

Καὶ πρῶτον εἰς τί συνίσταται τὸ ζήτημα, καὶ ἐπὶ τίνων στηρίζεται βάσεων; Καὶ τοι οὐδὲ τοὺς Φαύνους

οὐδὲ τὰς Σειρήνας παραδεχόμενοι, οὐδὲ τοὺς πυγμαίους ἀναγνωρίζοντες περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος, οὐδὲ τοὺς Κύκλωπας καὶ τοὺς Ἑρμαφροδίτους, ἃς παραδέχεται ὁ ἅγ. Αὐγουστῖνος, οὐδὲ περὶ τῆς ὕπαρξως ἀνθρώπων μονοπόδων πειθόμενοι, οἵτινες ἀναγκάζονται ἀνὰ δύω νὰ περιπατῶσι, δὲν δυνάμεθα ὅμως ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ὑπάρχουσιν οὐ μικραὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν, καὶ ὅτι οὐ μόνον ἡ διανοητικὴ καλλιέργεια, ἡ φύσις καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ διαφέρουσιν ἀπὸ τοπου εἰς τοπον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ φυσικὸς ὀργανισμὸς δὲν εἶναι πανταχοῦ ὅμοιος. Ἀλλ' εἰσὶν αἱ περὶ αὐτὸν διαφοραὶ ἃς κατωτέρω ἐκθέτομεν, μόνιμοι; ἢ ὁ χρόνος, τὸ κλίμα, αἱ τοπικαὶ περιστάσεις, ὁ βίος, ὁ βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ, ἐπενεργοῦσιν ἐπ' αὐτῶν ἔσως; Εἰσὶν ἄρα ἀλληλοδιάδοχοι μεταῤῥυθμίσεις ἀρχικοῦ τινος τύπου, ἢ ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν; Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ὑπῆρξαν ἐξ ἀρχῆς διάφοροι ἀνθρωπων φυλαὶ, δυνάμεναι νὰ κληθῶσιν εἴδη του ἀνθρωπίνου γένους, ἢ κατάγονται πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης; Τέλος δὲ πᾶσαι αἱ ὀργανικαὶ αὗται διαφοραὶ ἀντιστοιχοῦσι πρὸς διαφορὰς ἠθικὰς καὶ διανοητικὰς, καὶ τὰς πολιτικὰς ἱστορίας αἱ διαιρέσεις ὑπάγονται εἰς τας διαιρέσεις τῆς φυσικῆς ἱστορίας;

Εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα ἡ πρώτη καὶ φυσικωτάτη ἀπάντησις εἶναι ὅτι τὴν λύσιν αὐτῶν περιέχουσιν αἱ διηγήσεις τῆς ἱερᾶς γραφῆς. Ἀλλ' αἱ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν ἔπειταν σοφοὺς ὑπομνηματιστὰς νὰ μὴ ἐπιμένωσιν εἰς τὸ γράμμα τῶν ἱερῶν κειμένων, καὶ ὅτι πρὸς ἀκριβεστέραν αὐτοῦ κατάληψιν προαπαιτεῖται ἡ μελέτη αὐτῶν τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ δι' αὐτῶν, ὅσον ἐνδέχεται, γνῶσις τῆς φύσεως. Ἡ ἐκκλησία παρέχει εὐρυτάτην εἰς τας ἐξηγήσεις ἐλευθερίαν, καὶ οὐδὲν ἐν αὐτῇ δεσμεύει τὴν διάνοιαν τῶν βουλομένων νὰ ἐμβαθύνωσιν εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὅπως δήποτε ὅμως δύναται ἕκαστος, χωρὶς ν' ἀνατρέξῃ εἰς σειρὰν ἰδεῶν λίαν ἀφῃρημένων, νὰ ἐρευνήσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ὡς πρόβλημα καθαρῶς ἐπιστημονικὸν, καὶ ἀνεξαρτήτως παντὸς κύρους· Οὕτως ὀφείλει νὰ τὸ ἐξετάσῃ ὁ ἱστοριογράφος καὶ ὁ φυσιοδίφης. Ἐκ τῶν τοιούτων δὲ ἐρευνῶν παρήχθη διπλή τις ἐπιστήμη, ἐν σπαραγάνοις εἰσέτι διατελοῦσα, καὶ ἐπ' ἐσχάτων μόλον ὁπωσοῦν ἀναπτυχθεῖσα. Εἶναι δὲ ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἡ *ἐθνογραφία*.

Τὰ διάφορα τῆς ἐπιστήμης ταύτης προβλήματα αὐτομάτως παρίστανται εἰς τὸν νοῦν, ὁσάκις ἐρευνῶμεν τὴν τύχην τῶν κοινωνιῶν· καὶ πῶς ἐν τῇ ἐποχῇ ἐν ᾗ ζῶμεν νὰ μὴ πολυπραγμονῶμεν περὶ αὐτῆς; Οἱ ἄνθρωποι προσέτι ἀνέκαθεν ἀπετέλεσαν ὁμάδας, ἐχούσας καὶ κοινὰ μέν τινα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ διάφορα χαρακτηριστικά. Τέλος δ' οἱ ἄνθρωποι εἰσὶν ἄτομα διαλογιζόμενα καὶ τιθέμενα ὑπὸ τοῦ λογικοῦ αὐτῶν εἰς ἰδίαν τινα σχέσιν πρὸς ἑαυτὰ, καὶ πρὸς πᾶν τὸ περιστοιχίζον αὐτά. Ἐντεῦθεν πηγάζουσι τρία περὶ τῆς πρώτης αὐτῶν ἀρχῆς ζητήματα, ἐνδιαφέροντα τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, τὴν κυρίως ἱστορίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Οὐχ ἧττον ὅμως, ἡ πολλοῦ λόγου ἀξία αὕτη σπουδὴ, περὶ ἧς οὐκ ὀλίγα ἐδημοσιεύθησαν συγγράμματα κατὰ τὰ εἴκοσι τελευταῖα ἔτη, ἐπὶ πολὺ εἶχε παραμεληθῇ, καὶ οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι οὐδόλως αὐτῆς ἐπελήφθησαν· διότι ἀτελῶς γινώσκοντες τὴν τῆς γῆς ἐπιφάνειαν, παντάπασιν ἀγνοοῦντες μέχρι καὶ αὐτῆς τινῶν λαῶν τῆς ὑπάρξεως, ἔχοντες τὰς τῆς μυθολογίας αὐτῶν προλήψεις, καὶ ἀβεβαίους τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῶν μεθόδους, ἦσαν ἀνίκανοι νὰ θεωρήσωσιν ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἔποψιν τὸ μέγα τοῦτο ζήτημα. Καὶ ὅμως αὐτοὶ ἦσαν εἰς θέσιν κατάλληλοτέραν ὅπως διασαφήσωσιν αὐτὸ, διότι αἱ ὁσημέραι προϋοῦσαι συγκοινωνίαι, τὰ νέα ἔθιμα, ἡ τῶν φυλῶν μίξις, ἂν δὲν ἐξήλειψαν, διέφθειραν κἂν βεβαίως τὴν ἀρχικὴν τῶν ἐθνῶν φυσιογνωμίαν. Ἐπὶ πολὺ, καὶ ἔτι ἀρτίως, ἀντίθετοι ἀρχαὶ καὶ προκαταλήψεις, προϋλάμβανον τὴν κρίσιν τῶν παρατηρητῶν, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν πραγματευθέντων κατ' ἀρχὰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐνέλιδον εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν θεωριῶν ἀλλοτρίων τῇ ἐπιστήμῃ. Οὕτως ὁ Βολταῖρος καὶ πολλοὶ μετ' αὐτοῦ, ἐπρεσβευον τὴν ἀρχικὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ εὕρωσιν εἰς τὴν γραφὴν φυσικὰς ἀντιφάσεις καὶ λαθη φυσικῆς ἱστορίας. Ἕτεροι δὲ, ὡς ὁ Πριχάρδος, διισχυρίζοντο ὑπὲρ τῆς ἑνότητος, θέλοντες νὰ κυρώσωσι τὸν ἴδιον ἑαυτῶν τρόπον τοῦ ἐξηγεῖν χωρία τινὰ τῆς γραφῆς.

Τινὲς συμφέρον ἔχοντες νὰ δικαιολογήσωσι τὴν σωματεμπορίαν, ἐπρότεινον θεμελιώδη καὶ διαρκῆ διαφορὰν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐξ ἐναντίας δὲ, φιλανθρωποτεροι ἄλλοι προσεβαλον την μισητὴν καπηλείαν ταύτην, προσπαθοῦντες ν' ἀποδειξωσιν ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ζεύγους κατάγονται, ἢ κἂν ἀπὸ ζευγῶν ὁμοίων. Ἀλλὰ πᾶσαι αἱ σκέψεις αὗται οὐδαμῶς ἀφορῶσι τὴν ἐπιστήμην, ἐν δὲ τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ εἰς ἐπιστημονικοὺς μόνον λόγους ὀφείλομεν νὰ στηριχθῶμεν, μακρύνοντες πᾶσαν προκατάληψιν ἀντιμαχομένην πρὸς προφανεῖς ἀλήθειας, ἢ παραδεχόμενοι ὡς τοιούτους τὰς ἀναποδείκτους ἐπινοίας τῆς φαντασίας. Πρὸς ἐντελῆ δ' ἀφορῶντες ἀμεροληψίαν, θελομεν ἐκθέσει πάσας τὰς ὑποθέσεις, ἀναπτύξει πάσας τὰς θεωρίας, οὔτε τὰς ἀσθενείας αὐτῶν συγκαλύπτοντες, οὔτε τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐλαττοῦντες.

Πρῶτος ὁ Λιννάιος παρεδέχθη φυσικὰς διαιρέσεις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀριθμῶν τέσσαρας φυλὰς, κατὰ τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ Μωϋσῆς μὲν, καὶ ὁ Κυμαῖος Ἔφορος, εἶχον διακρίνει τοὺς ἀνθρώπους, ὁ μὲν τριχῇ, κατὰ τοὺς τρεῖς τοῦ Νῶε υἱοὺς, ὁ δὲ τετραχῇ, κατὰ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ κόσμου· ἀλλ' αὗται δὲν δυνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐπιστημονικαὶ καταταξεις, καὶ μόνον ἐν τῇ ιή. ἑκατονταετηρίδι ἡ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην σπουδὴ τοῦ ἀνθρώπου ἠσχόλησεν ἐμβριθῶς τὴν ἐπιστήμην. Καὶ ἡ διαίρεσις δὲ αὐτὴ τοῦ Λιννάιου γεωγραφικὴ ἦτον μᾶλλον ἢ ζωολογική, καὶ ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτα ὁ Γμελῖνος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Κάντιος, διέκριναν τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὰ χρώματα εἰς λευκοὺς, μελαγχρους, μέλανας καὶ χαλκόχρους, ὁ δὲ Βύφων καὶ ὁ

Κυβιέρος ηὔξησαν τὰς ὑποδιαιρέσεις ταύτας εἰς ἕξ, εἰς ἃς δὲν συμπεριέλαβον τοὺς Ἀμερικανούς· ὁ δὲ Βλουμενβάχος, ὁ Ἔρδηρ, ὁ Οὔντηρ, ὁ Δώρηνς, ὁ Δυμερίλος, ὁ Μαλτεβρύνος καὶ ἄλλοι, ἄλλως διήρεσαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, κατὰ διαφόρους αὐτοῦ φυσιολογικοὺς χαρακτῆρας, ὡς θέλομεν ἐκθέσει ὁμιλοῦντες περὶ τῶν χαρακτήρων τούτων. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ ΙΘ΄. αἰώνος, οὐδεὶς ἐθεώρησεν ἐπιστημονικῶς ὡς μονίμους τὰς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διαφοράς, ἀλλ' ἐνομίζετο ὑπὸ πάντων ὅτι αὗται ἦσαν ποικιλίαι μόνον ἁπλαῖ, ἢ φυλαὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. Κατὰ τὸ 1825 ὅμως, ὁ Κ. Βιρέϋς, καὶ οὐ πολὺ μετὰ ταῦτα οἱ ΚΚ. Δεμουλίνος καὶ Βόρυ δὲ Σαὶν - Βενσὰν (Demoulins, Bory de Saint - Vincent), ἀνεγνώρισαν ὅτι αἱ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαφοραὶ ἐπεδέχοντο βαθυτέρας διακρίσεις καὶ διήρεσαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὁ μὲν εἰς δύω, οἱ δὲ εἰς δεκαπέντε καὶ δεκατέ εἴδη· καὶ τότε μόνον ἡ νέα ἐπιστήμη κατέλαβεν ἐπίσημον θέσιν μεταξὺ τῶν κλάδων τῆς φυσικῆς ἱστορίας, διότι τότε κυρίως καθίσταται σπουδῆς ἀξία ἡ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς κλάσεις διάταξις, ὅταν αἱ κλάσεις αὗται θεωρῶνται ὡς στηριζόμεναι ἐπὶ διαφορῶν ἀρχικῶν καὶ μονίμων, ἐν ᾧ τοὐναντίον ματαία καὶ ἄγονος ἀποβαίνει ἡ συζήτησις αὕτη, ὑποτιθεμένης τῆς ἀπολύτου τῶν ἀνθρώπων ἑνότητος, καὶ ὅτι, ὁμοιοι ἐν ἀρχῇ πρὸς ἀλλήλους, μετέβαλον κατ' ὀλίγον χαρακτῆρα εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς. Πρὸς τί νὰ διακρίνωμεν τύπους μὴ ἀρχικῶς διακεκριμένους, μορφὰς καθ' ἑκάστην μεταβαλλομένας, ὥστε ἕκαστος αἰών, ἕκαστος ἐνιαυτὸς δύναται νὰ καταστρέψῃ φυλὰς καὶ νὰ παραγάγῃ νέας; Ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ ἔρευνα περὶ τοῦ ἂν ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξαν ὀργανικαὶ διαφοραί, ἂν ἀνέπαφοι διετηρήθησαν διὰ τῶν αἰώνων, ἂν ἀντιστοιχῶσι πρὸς διανοητικὰς διαφορὰς, καὶ πῶς αἱ διαφοραὶ αὗται, συνδιαζόμεναι δι' ἐπιμιξίας, παρήγαγον νέα ἔθνη, ἡ ἐξήγησις τῆς ἱστορίας διὰ τῆς φυσιολογίας, τοῦ νοὸς καὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἐθνῶν διὰ τῆς ἐνδομύχου φύσεως τῶν παραγαγόντων αὐτὰ φυλῶν, εἶναι μελέτη ἀξιόλογος καὶ περίεργος, διαφωτίζουσα τὴν τύχην, τὴν πολιτικὴν πορείαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν λαῶν.

Προφανὲς λοιπὸν εἶναι ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο ὑποπίπτει εἰς δύω εἰδῶν ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας, τὰς τοῦ ἱστορικοῦ, ὅστις κριτικῶς σπουδάζων τὰ φύλα ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀνθρώπων, ἀποδεικνύει ἢ ἀναζητεῖ τὴν ὕπαρξιν τῶν φύλων τούτων ἐν τοῖς αὐτῶν ἀποτελέσμασι, ἢ ἐξηγεῖ τὰ φαινόμενα, προϋποθέτων τῶν διαφόρων φύλων τὴν ὕπαρξιν, καὶ τὰς ἐρεύνας τοῦ φυσιοδίφου, ἀδιαφοροῦντος μὲν περὶ τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν συνεπειῶν, ἀσχολουμένου δὲ περὶ μόνον τὸν φυσικὸν ὀργανισμὸν τῶν ἀνθρώπων. Ὑπὸ μόνην τὴν ἐσχάτην ταύτην ἔποψιν προτιθέμεθα ἡμεῖς νὰ θεωρήσωμεν τὸ ζήτημα, μὴ ἀφορῶντες οὔτε εἰς τὴν ἱστορίαν, οὔτε εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν, οὔτε εἰς τὴν τῶν γλωσσῶν θεωρίαν, ὧν ἡ ἐξέτασις δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φυλῶν ἢ τῶν εἰδῶν τῶν ἀνθρώπων, οὐδ' ἀναλαμβάνομεν ν' ἀνεύρωμεν πόσας ἀνθρώπων φυλὰς περιέχει ἡ γῆ, ἀλλὰ μόνον ἂν ὑπάρχωσι λόγοι ἀποχρῶντες ἵνα παραδεχθῶμεν πολλὰς φυλὰς ὑπὸ τὴν ζωολογικὴν ἔποψιν. Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι καθαρῶς φυσιολογικόν. Ἄλλοις ἐναπόκειται νὰ ἰδῶσιν ἂν αἱ ζωολογικαὶ διακρίσεις ἀντιστοιχῶσι πρὸς τὰς ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς, ἐν ᾧ ἡμεῖς θέλομεν περιορισθῆ εἰς γενικὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαφορῶν ὅσαι παρετηρήθησαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ εἰς τὴν ἔρευναν περὶ τοῦ ἂν δύνανται νὰ προέκυψαν αἱ διαφοραὶ αὗται ἐξ ἐπιρροῶν ἐξωτερικῶν. Ἀλλ' ἃς θαρρῶσιν οἱ ἀναγνῶσται, διότι θέλομεν, ὅσον ἐνδέχεται, ἀποφύγει εἰς τὴν πραγματείαν ταύτην τὰς τεχνικὰς λεπτολογίας, καὶ τὰς δοκησισόφους καὶ δυσνοήτους ἐκφράσεις, διότι ἡ ἐπιστημονικὴ διάλεκτος εἶναι εὔχρηστος εἰς τὰς ἀνακαλύψεις, καὶ διευκολύνει τὴν σπουδὴν, ἀλλ' εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν θεωριῶν δὲν εἶναι ἀναπόφευκτος. Ὠφέλιμον μὲν εἶναι νὰ καθίστανται αἱ ἐπιστῆμαι δημώδεις, ἀλλ' οὐδεμία ἀνάγκη ν' ἀποδίδηται ἡ αὐτὴ δημοτικότης καὶ εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐκφράσεις. Αἱ ἐπιστῆμαι οὔτε ἀξιοῦσιν, οὔτε δύνανται, ἀλλ' οὔτε πρέπει νὰ κατακτήσωσι τὸν κόσμον· ἡ ὑπερτάτη δὲ δόξα αὐτῶν εἶναι νὰ γινώσκωνται ἱκανῶς ὑπὸ τῶν μὴ αὐτὰς μεμυημένων, ὥστε νὰ γίνηται καὶ αὐτοῖς ἐπαισθητὴ ἡ καλλονή των καὶ ἡ ἀξία των.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπραγματεύθησαν τὸ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν ζήτημα δύω σπουδαῖα συγγράμματα, τὰ ἐπιγραφόμενα *φυσιολογία* ὑπὸ Βεράρδου, καὶ ὁ *ἄνθρωπος καὶ αἱ ἀνθρώπιναι φυλαί*, ὑπὸ Ὁλλάρδου. Καὶ ταῦτα δὲν εἶναι μὲν τὰ μόνα περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐκδοθέντα βιβλία· ἐξ ἐναντίας μάλιστα πρὸ εἴκοσι ὅλων ἐτῶν πραγματεύονται αὐτὸ καὶ φιλόσοφοι καὶ φυσιολόγοι· ἀλλὰ ταῦτα εἰσὶ τὰ πάντων νεώτατα, καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα τὰ νεώτατα εἰσὶ συνήθως τὰ ἄριστα. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ταῦτα ἐμπνέονται ὑπ' ἀμεροληψίας, πρεσβεύουσι δὲ γνώμας ἀντιθέτους, καὶ ἐγράφησαν ὑπ' ἀνδρῶν πεπαιδευμένων καὶ ἐξόχων. Διὰ ταῦτα τούτους θέλομεν λάβει ὡς ὁδηγοὺς εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν.

Ὁ προφανέστερος χαρακτὴρ, καὶ ὁ πρῶτος ὃν διακρίνομεν ἐξετάζοντες δύω ἀνθρώπους διαφόρου καταγωγῆς, εἶναι ὁ τῆς χροιᾶς τοῦ δέρματος. Ὁ Βολταῖρος ἔλεγε: « Βεβαίως πολὺ ἐξεπλάγη ὁ πρῶτος λευκὸς ὅστις εἶδεν Αἰθίοπα· ἀλλὰ πολὺ περισσότερον μ' ἐκπλήττει ὁ λέγων μοι ὅτι ὁ Αἰθίοψ κατάγεται ἀπὸ τοῦ λευκοῦ. » Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος χρώματος τῶν ἀνθρώπων, ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα, οὐχ ἧττον διακεκριμένα. Οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀμερικανῶν εἰσὶ χαλκόχροες. Οἱ Μαλαῖοι ἔχουσι κίτρινον τὸ δέρμα, οἱ Ὀττεντότοι χρώματος φύλλου μεμαραμένου, ἐλαιόχρουν οἱ Πολυνησιῶται, κτλ. Ἡ ἶρις τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι ἄλλοτε ἐρυθρὰ, ἄλλοτε φαιὰ, ἄλλοτε καὶ ἄχρους, ὡς παρὰ τοῖς Ἀλβίνοις. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι χαρακτὴρ οὐσιώδης, διότι Ἀλβίνων λαὸς δὲν ὑπάρχει, ἀλλ' ἄτομα μόνον ἔχοντα τὴν τυχαίαν ταύτην δυσμορφίαν. Καὶ τῶν τριχῶν δὲ τὸ σύστημα πολλὰς παρίστησι διαφορὰς, διότι ἄλλοτε μὲν τὸ σῶμα ὁλόκληρον εἶναι δασὺ, ἄλλοτε δὲ, ὡς παρ' Ἀμερικανοῖς εἶναι ψιλὸν ὅλον καὶ λεῖον, καὶ ἡ κεφαλὴ μόνη κομοῖ, καὶ ἡ κόμη δὲ, εἶναι λεία παρ' Εὐρωπαίοις, οὖλη δὲ καὶ ἐριώδης παρά τισι τῶν Ἀφρικανῶν, ἀραιὰ παρὰ τοῖς βορείοις λαοῖς, πυκνοτάτη παρά τισι τῶν μεσημβρινῶν, καὶ μάλιστα τοῖς Παπούοις. Ὡς πρὸς τὴν μορφὴν δὲ, τῶν τριχῶν, αἱ διαφοραὶ εἰσὶ φαινόμεναι μᾶλλον ἢ ἀληθεῖς, καὶ δὲν πρέπει, ὡς τινες ἔπραξαν, νὰ παραβάλλωμεν τὴν κόμην τοῦ Αἰθίοπος πρὸς τὸ ἄρνειον ἔριον. Καὶ ἀληθὲς μὲν εἶναι ὅτι παρ' ἀμφοτέροις ὁμοιάζουσιν αἱ τρίχες κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ὅτι τὰς χρίει ἔλαιον ὑπόπαχυ. Ἀλλ' ἡ ἀνατομικὴ μόρφωσις ἑκατέρων εἶναι διάφορος. Αἱ τρίχες τοῦ ἀρνίου ἔχουσι μικράς τινας ἐξοχὰς δι' ὧν μιγνύμεναι, συμπιλοῦνται, καὶ εἰσὶ παχύτεραι κατὰ τὸ ἄκρον ἢ κατὰ τὴν ῥίζαν αὐτῶν, ἐνῷ τοῦ Αἰθίοπος ἡ κόμη οὐδένα ἔχει τούτων τῶν χαρακτήρων, ὥστε οὐδὲν ἐριοῦχον ὕφασμα δύναται νὰ κατασκευασθῇ ἐξ αὐτῆς. Τὸ σχῆμα ἐν τούτοις τῶν τριχῶν δύναται νὰ διαφέρῃ ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον, καὶ παρετηρήθη ὅτι ὅσῳ εὐκολώτερον οὐλοῦνται, τόσῳ πλατύτερον ἔχουσι σχῆμα. Παρ' Εὐρωπαίοις φερ' εἰπεῖν εἰσὶ κυλινδρικαὶ, ἀλλὰ πλατεῖαι παρ' Ἀφρικανοῖς, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Παπούοις, ὧν ἡ πυκνὴ καὶ δασεῖα κόμη, εἰς ἰούλους συστρεφομένη, αἴρεται πολλάκις εἰς ἑνὸς ποδὸς ὕψος ὑπὲρ τὴν κεφαλήν των. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μῆκος τῆς κόμης εἶναι πάνυ ποικίλον, καὶ παρὰ μὲν Εὐρωπαίοις καὶ Ἀμερικανοῖς, τῶν γυναικῶν ἰδίως ἡ κόμη κατέρχεται πολλάκις μέχρι τῶν γονάτων, καὶ μέχρι γῆς προσέτι. Παρὰ δὲ τοῖς μελανοδέρμοις εἶναι βραχυτέρα, καὶ ἡ τῶν Αἰθιόπων σπανίως ὑπερβαίνει τὸ μῆκος ἑνὸς ὑποδεκαμέτρου. Τὸ δὲ χρῶμα τῆς κόμης δὲν ἀποτελεῖ διακριτικὸν οὐδὲ μόνιμον χαρακτῆρα· οὐχ ἧττον ὅμως τινὲς χρωματισμοὶ ἀπαντῶνται συνεχέστερον ἄλλων εἴς τινα μέρη, ὡς παραδείγματος χάριν περισσότεροι ξανθοὶ ἀπαντῶνται παρὰ τοῖς βορείοις ἢ παρὰ τοῖς μεσημβρινοῖς λαοῖς, καὶ περισσότεροι πυῤῥοὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἢ παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν· ὑπάρχει δ' ἐν Ἀμερικῇ τόπος οὗ οἱ κάτοικοι ἔχουσι τὴν κόμην χρώματος οἷον οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀπαντᾶται· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ Μανδάνοι, τῆς φυλῆς Δακότας, ἧς ὀλίγα ἔτι ἄτομα περισώζονται σήμερον. Παρ' αὐτοῖς, κατὰ Πριτχάρδον, πολλαὶ γυναῖκες, νέοι καὶ παιδία ἔχουσι τὴν κόμην τεφρόχρουν, λαμπρὰν καὶ ἀργυρωτὴν, ἐνίοτε δὲ σχεδὸν ἐντελῶς λευκήν. Συνεχέστερον δ' ἀπαντᾶται τὸ χρῶμα τοῦτο παρὰ ταῖς γυναιξὶ, αἵτινες ἐγκαυχῶνται καὶ ἐγκαλλωπίζονται ἐπ' αὐτῷ, ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες, αἰσχυνόμενοι ἐπὶ τῷ χρώματι τούτῳ, βάφουσι τὴν κόμην των διὰ χώματός τινος ἐρυθροῦ καὶ μέλανος.

Διαφέρει δὲ καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ σχῆμα ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλήν· μεταξὺ τῆς κεφαλῆς Εὐρωπαίου καὶ τῆς κεφαλῆς Αἰθίοπος ὑπάρχει σχεδὸν ὅση διαφορὰ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ πίθηκος. Τοῦ μὲν οἱ ὀδόντες εἰσὶ κάθετοι, τὸ μέτωπον ὄρθιον, ἡ κάτω σιαγὼν ὀλίγον προέχουσα· τοῦ δὲ οἱ ὀδόντες εἰσὶ προκλινεῖς, τὸ μέτωπον ἀμβλὺ, τὰ μῆλα προέχοντα, κτλ. Τοῦ Εὐρωπαίου τὸ κρανίον ἀπολήγει πρὸς τὰ ἄνω ὠοειδῶς, τοῦ δὲ Αἰθίοπος συστέλλεται ἡ κεφαλὴ ἐγκαρσίως, καὶ τοῦ Καραΐβου μηκύνεται πρὸς τὰ ὀπίσω ἀγγουροειδῶς. Κατὰ τὰς διαφορὰς ταύτας πολλαὶ διεκρίθησαν τάξεις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἡ δὲ πρωτίστη τῶν μεθόδων τούτων, αἵτινες κρανιολογικαὶ λέγονται, εἶναι ἡ τοῦ Καμπέρου, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ μεγέθους τῆς τοῦ μετώπου γωνίας, ἣν ἀποτελοῦσι δύο γραμμαὶ ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς ῥινὸς, καὶ χωροῦσαι, ἡ μὲ ὁριζοντίως πρὸς τὰ ὀπίσω, ἡ δὲ πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐφαπτομένη τοῦ μᾶλλον προσέχοντος σημείου τοῦ μετώπου. Ἡ γωνία αὕτη, ὡς ἕκαστος εὐκόλως ἐννοεῖ, εἶναι τόσῳ ἀμβλυτέρα, ὅσῳ ὀλιγώτερον κλίνει πρὸς τὰ ὀπίσω τὸ μέτωπον, καὶ ἡ τοιαύτη γωνία ἀνήκει εἰς τὰ διανοητικώτερα ἄτομα. Ὁ Κ. Βιρέϋς διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, διήρεσε τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς δύω εἴδη, ὧν τὸ μὲν ἔχει τὴν ῥηθεῖσαν γωνίαν 85—90 μοιρῶν, τὸ δὲ 75—85 μοιρῶν. Ὁ πίθηξ τὴν ἔχει 35—40°, ὁ δὲ Βελβεδέριος Ἀπόλλων καὶ ἡ Μέδουσα τοῦ Σωσικλέους σχεδὸν 100°. Ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ οὗτος, εἰ καὶ σπουδαιότατος, δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς μόνη βάσις ἐπιστημονικῆς διαιρέσεως, οὔτε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μόνη θεμελιώδης διάκρισις μεταξὺ τῶν ζώων καὶ τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι ὅμως σπουδαῖα πάντοτε καὶ τοσοῦτον σταθερὰ, ὥστε οἱ φυσιολόγοι τὴν ἐθεώρησαν ὡς βεβαίαν ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως διαφόρων εἰδῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ θέσις τῆς ὀπῆς τοῦ ἰνίου, δι' ἧς διέρχεται ὁ νωτιαῖος μυελλὸς, ἡ σκληρότης καὶ ἡ λευκότης τοῦ κρανίου, ἡ στερεότης τῶν συῤῥαφῶν τῶν ὀστέων αὐτοῦ, ἡ ἐξοχὴ τῶν μήλων, κτλ. εἰσὶ καὶ ταῦτα χαρακτῆρες οὐχὶ παροραθέοι. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κρανίου ἐθεωρήθη ὡς διαφόρων διαιρέσεων βάσις. Πρό τινων ἐτῶν ὁ Κ. Μόρτων, Ἀμερικανὸς περίφημος περὶ τὰς τοιαύτας ἐρεύνας, ἐπανέλαβε πείραμα οὗ πρῶτος ὁ Τειδεμάννος ἐποιήσατο χρῆσιν· καταμέτρησε δηλαδὴ τὴν χωρητικότητα τῶν κρανίων πολλῶν ἀτόμων, πληρώσας αὐτὰ διὰ κόνιος ξηροῦ τετριμμένου πεπέρεος, καὶ προσδιώρισεν οὕτω τάξεις, δι' ὧν ἀποδεικνύει τοὺς Ἀμερικανοὺς ὡς ἰδιαίτερον εἶδος ἀποτελοῦντας. Καὶ οἱ μὴ πιστεύοντες εἰς τὴν φρενολογίαν καὶ τὴν εἰς ὑλικὰς χώρας καθήλωσιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, οὐδὲ δοξάζοντες ὅτι οἱ ἄνθρωποι διαφέρουσι τῶν ζώων μόνον διότι ἔχουσι τινὰς ἐξοχὰς πλείονας ἢ ἐλάσσονας αὐτῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, δὲν δύνανται ν' ἀρνηθῶσι τὴν ὑφισταμένην σχέσιν μεταξὺ τῆς χωρητικότητος τοῦ κρανίου, καὶ τοῦ ὕψους τῶν διανοητικῶν δυνάμεων. Ἐνίοτε οἱ βλάκες καὶ οἱ παράφρονες ἔχουσιν ὑπερόγκως ἀνεπτυγμένην τὴν κεφαλήν· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι σχηματισμοῦ ἐλάττωμα, καὶ ὁ ἐγκέφαλος δὲν πληροῖ ὁλόκληρον τὸ ἐμβαδὸν τοῦ κρανίου. Πολλαὶ δὲ ἀποδείξεις ὑπάρχουσιν ὅτι ἡ διάνοια εἶναι ἀνάλογος τοῦ ὀργάνου τούτου. Συνήθως ἐγκέφαλος ἔχει 1250 γραμμαρίων σταθμόν· ὁ τοῦ Κρομβέλλου ἐβάρυνε 2231 γρ. κατὰ τὸν Βαλδιγγέρον· ὁ τοῦ Βύρωνος 2238 γρ. ὁ τοῦ Δυπουϋτρένου, 1436 γρ. ὁ δὲ τοῦ Κυβιέρου 1829 γραμμάρια. Οἱ δύω πρῶτοι ἀριθμοὶ εἰσὶ πιθανῶς ὑπερβολικοί, ἀλλ' οἱ ἕτεροι δύω εἰσὶ βέβαιοι.

Καὶ ἕτεραι δὲ παρατηρήσεις τοῦ Κ. Λελύτου, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀποδεικνύουσι, ὡς αἱ τοῦ Κ. Μόρτονος, ὅστις καταμετρήσας τῶν κρανίων τὴν χωρητικότητα, διέταξε τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὰς ὀργανικάς, συγχρόνως δὲ καὶ κατὰ τὰς διανοητικὰς αὐτῶν διακρίσεις.

Καὶ ἐπὶ τοῦ σκελετοῦ δὲ πολλαὶ καὶ ποικίλαι παρατηροῦνται διαφοραί· εἰσὶ δὲ αὗται σπουδαῖαι, διότι αἱ ἐξωτερικαὶ ἐπενέργειαι ὀλιγωτέραν ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ σχηματισμοῦ τῶν ὀστέων ἢ ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου ἢ τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ δέρματος. Παρά τισι λαοῖς ὁ κορμὸς εἶναι μακρότεροι, τὰ δὲ κῶλα βραχύτερα ἢ παρ' ἄλλοις. Ἐπαισθητὴ τῶν μηρῶν καὶ τῶν σκελῶν καμπυλότης ἀναδεικνύει τοὺς εὐμορφοτέρους τῶν Αἰθιόπων ὀλίγον κυρτούς. Τῶν Ὀττεντότων τὸ κοῖλον τῆς ὠμοπλάτης ἔχει ὀπὴν, ἐλλείπουσαν παρὰ τοῖς λοιποῖς λαοῖς. Οἱ Βοσχισμάνοι ἔχουσι τὰ κῶλα ἰσχνὰ, τοὺς βραχίονας μακροὺς, τοὺς πόδας πλατεῖς, καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὰς χεῖρας ἔχοντας, τοὺς Ὀράγγους μᾶλλον ἢ τοὺς Εὐρωπαίους ὁμοιάζοντες κατὰ τοῦτο.

Οὐδὲ τὸ ἀνάστημα δὲ εἶναι τὸ αὐτὸ παρ' ὅλοις τοῖς ἀνθρώποις· καὶ οὐδέποτε μὲν ὑπῆρξαν λαοὶ νάνοι οὐδὲ λαοὶ γίγαντες, οὐδ' ἔχουσιν οἱ Παταγόνες τριῶν ἢ τεσσάρων μέτρων ὕψος, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Μαγελλάνος καὶ οἱ πρῶτοι εἰς τοὺς ἀγνώστους ἐκείνους τόπους συνοδεύσαντες αὐτὸν ὁδοιπόροι· ὁσάκις δ' ἀπεδόθησαν εἰς γίγαντας τὰ μέγιστα ἐκεῖνα ὀστᾶ, τ' ἀνακαλυφθέντα ἐκ τοῖς σπλάχνοις τῆς γῆς, ἀκριβέστεραι ἔρευναι ἀπέδειξαν πάντοτε ὅτι εἰσὶ μέρη σκελετῶν τῶν κολοσσιαίων ἐκείνων προκαταλυσμαίων παχυδέρμων, ὧν δυσκόλως κατανοοῦμεν τὴν ὕπαρξιν. Ἐν γένει ὅμως ἀληθεύει ὅτι παρά τισι λαοῖς τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα εἶναι κοινότερον ἢ παρ' ἄλλοις. Οὕτω πάντες σχεδὸν οἱ Παταγόνες ἔχουσιν ἀνάστημα ἀνώτερον τοῦ μέσου, σχεδὸν ἓξ ποδῶν, ἐν ᾧ οἱ Λάπονες εἰσὶν οἱ μικρότεροι τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ λαοὶ παρ' οἷς, ὡς συνεχέστατα ἀπαντᾶται τοῦτο παρὰ τοῖς ζώοις, αἱ γυναῖκες εἰσὶν ὑψηλότεραι καὶ εὐρωστότεραι τῶν ἀνδρῶν.

Ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν δὲ τῆς ζωῆς, αὕτη εἶναι σχεδὸν ἴση παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς, καὶ οὐδὲν ἀποδεικνύει ὅτι οὐσιωδῶς μετεβλήθη ἀπὸ κτήσεως κόσμου. Ἂν ἀληθὲς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ὡς καὶ οἱ μέχρι τοῦδε ἄγριοι εἰσέτι λαοὶ, ζῶντες ἐν τῇ ἀγροτικῇ ἁπλότητι, δὲν ἐγνώριζον πολλὰς ἀσθενείας, ἐπίσης ἀληθὲς εἶναι ὅτι ἠγνόουν καὶ πῶς νὰ τὰς θεραπεύσωσι, καὶ ὅτι ἡ τροφὴ ἐκείνων οὔτε ὑγιὴς οὔτε ἐνδυναμωτικὴ πολὺ ἦτον. Ὁ πολιτισμὸς, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν τινες περὶ αὐτοῦ διϊσχυρίσθησαν, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἀνεδείχθη χρησιμώτατος· καὶ βέβαιον εἶναι ὅτι εὐχυμωτέρα τροφὴ, ὑγειεστέρα κατοικία, καλλήτερον ἔνδυμα, συντελοῦσιν εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος, καὶ καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον εὐρωστότερον, ἐνῷ ἡ πενιχρὰ διαιτα τὸν ἐξαχρειοῖ. Οἱ ἀγριώτεροι τῶν λαῶν, οἱ ἄνθρωποι τῆς φύσεως οἱ κατοικοῦντες τὰς χλοερὰς νήσους τοῦ μεσημβρινοῦ ὠκεανοῦ, καὶ ἐμπνεύσαντες εἰς τὸν Ρουσσὼ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἕρπῃ τετραποδητὶ, αὐτοὶ εἰσὶν οἱ βραχυβιώτεροι καὶ οἱ ἀσθενέστεροι τῶν ἀνθρώπων· πάμπολοι δὲ ἀνακαλύψεις τεχνικαὶ καὶ ἐπιστημονικαὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν παράτασιν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὑπὲρ τὰ ὅρια τῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων. Ὁ Αἰμύλιος Μάκηρ, πραγματευόμενος περὶ τοῦ *Φαλκιδίου νόμου* (1), μικροτάτην ὑπολογίζει τὴν κατὰ μέσον ὅρον διάρκειαν τῆς ζωῆς ἣν δύναταί τις νὰ προσδοκᾷ ἀφιχθεὶς εἰς δεδομένην τινὰ ἡλικίαν, λέγων ὅτι ἀπὸ τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους δύναται ἔτι νὰ περιμένῃ εἴκοσι ἐτῶν ζωήν· ἀπὸ δὲ τοῦ τεσσαρακοστοῦ μέχρι τοῦ τεσσαρακοστοῦ πέμπτου, δεκακοκτώ· καὶ ἀπὸ τοῦ πεντηκοστοῦ μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ πέμπτου, μόνον ἐννέα· ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας καθ' ὑπολογισμοὺς στηριζομένους ἐπὶ νεωτέρων παρατηρήσεων, ὁ τεσσαρακονταέτης δύναται τὴν σήμερον νὰ προσδοκᾷ ἔτι εἰκοσιεννέα ἔτη ζωῆς, καὶ εἰκοσιὲν ὁ ἀφιχθεὶς εἰς ἡλικίαν πεντήκοντα ἐτῶν. Ἐν Αὐστραλίᾳ οἱ ἄνθρωποι γηράσκουσιν ἤδη τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος, καὶ σπανίως ἐπιζῶσι τὸ πεντηκοστόν. Καὶ οὐ μόνον δὲν εἶναι οἱ ἄγριοι εὐρωστότεροι τῶν πεπολιτισμένων, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἡ ῥώμη αὐξάνει κατ' εὐθὺν λόγον τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὡς ἐπὶ παραδείγματος ὑπολογίζεται εἰς 58, 6 παρὰ τοῖς κατοίκοις τοῦ Τιμὸρ, εἰς 50, 6 παρὰ τοῖς τῆς Νέας Ὁλλανδίας, εἰς 69, 2 παρὰ τοῖς Γάλλοις, καὶ εἰ; 71, 4 παρὰ τοῖς Ἄγγλοις.

Τοιαῦται εἰσὶν αἱ πρώτισται φυσικαὶ διαφοραὶ αἱ παρατηρούμεναι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἂν καὶ κεφαλαιωδῶς τὰς διήλθομεν, προφανὲς ὅμως γίνεται ἐξ ὅσων ἐρρέθησαν, ὅτι εἰσὶ πολλαὶ καὶ σπουδαῖαι, καὶ δυνάμεναι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσεις διακρίσεων πολυπληθῶν καὶ ἀκριβῶς ὡρισμένων. Οὐχ ἧττον ὅμως τινὲς τῶν συγγραφέων οὐδόλως προσέχουσιν εἰς αὐτὰς, θεωροῦντες ὡς ἀδιαφόρους τὰς φυσικὰς διαφορὰς, ὡς μόνας δὲ σπουδαίας ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ ἀνθρώπου τὰς ἠθικὰς ἰδιότητας καὶ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις. Παρὰ πᾶσι, λέγουσι, τοῖς ἀνθρώποις ἀπαντῶνται ὁμοίας φύσεως πολιτικαὶ διαταξεις, πάντες ἀναγνωρίζουσι τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, πάντες πιστεύουσιν εἰς Θεὸν, καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν μετὰ θάνατον· καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀγριωτέροις ἐγχωρίοις τῆς νέας Ὁλλανδίας ἀναγνωρίζονται σπέρματα αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν, ἅτινα διὰ καλλιεργείας ἀναπτυχθέντα, παράγουσι παρ' ἄλλοις λαοῖς τὰ εὐγενέστερα φαινόμενα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Πάντες δὲ, οἷα δήποτε καὶ ἂν εἶναι τοῦ σκελετοῦ αὐτῶν ἡ κατασκευὴ, καὶ οἷον δήποτε τὸ χρῶμα τοῦ δέρματός των, αἰσθάνονται ὁμοίως τὸν ἔρωτα, τὴν ὀργὴν, τὸ μῖσος καὶ τὴν φιλίαν. Ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν αὐτῶν ἀποστροφῶν κινοῦνται καὶ ἐν ταῖς κατεψυγμέναις ἐρήμοις τῆς Σιβηρίας, καὶ ἐν ταῖς διακεκαυμέναις τῆς Ἀφρικῆς· καὶ πάντες ἔχουσι τὴν αὐτὴν φύσιν, εἰ καὶ οὐχὶ τὴν αὐτὴν διανοίας δόσιν. Τέλος πάντες ἔλαβον οὐρανοθεν τὸ πολύτιμον δῶρον

(1) Ὅτι τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας τοῦ διατιθεμένου μένει ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸν φυσικὸν κληρονόμον.

τοῦ λόγου, τὸ χορηγοῦν τῷ ἀνθρώπῳ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιρροὴν, πᾶν τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ, δι' οὗ δύναται νὰ παριστᾷ τὰς γενικὰς ἰδέας, νὰ ἐγχαράττῃ αὐτὰς εὐκόλως εἰς τὴν μνήμην του, καὶ δι' οὗ κατορθοῦται ἡ πληρεστέρα κοινωνία μεταξὺ τῶν ἀτόμων Ἡ ὁμοιότης ἢ μᾶλλον ἡ ταυτότης αὕτη μεταξὺ πάντων τῶν ἀνθρώπων, αὐτὴ, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ῥηθέντων συγγραφέων, εἶναι πρὸ πάντων προσοχῆς ἀξία. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὃν διανοούμενον· ἄρα σπουδάζοντες, αὐτὸν εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ὀφείλομεν κυρίως νὰ ἀφορῶμεν, καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτῆς νὰ στηρίζωμεν τὰς διαιρέσεις· ἐπειδὴ δὲ ἡ δύναμις αὕτη εἶναι πανταχοῦ ἡ αὐτὴ, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶναι μονοειδὲς, αἱ δὲ μεταξὺ ἀνθρώπων διαφοραὶ ὅτι εἰσὶν ἐφήμεροι καὶ ὀλίγης προσοχῆς ἄξιαι. Ἡ θεωρία αὕτη εἶναι μέχρι τινὸς ἀληθὴς, διότι ἡ διάνοια καὶ ὁ λόγος εἰσὶν ἰδιότητες ἐνυπάρχουσαι τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ διακρίνουσαι αὐτὸν δι' ἀνυπερβλήτων ὁρίων ἀπὸ τῶν λοιπῶν ζώων. Αὗται εἰσὶν αἱ ἰδιότητες καθ' ἃ; οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι διήρεσαν τὰ ζῶα εἰς λογικὰ καὶ εἰς ἄλογα, καὶ κατ' αὐτὰς δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὰς ἰδέας τοῦ Λιννέου, τάττοντος τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν αὐτὴν διαίρεσιν μετὰ τῶν πιθήκων καὶ τῶν νυκτερίδων. Ἀλλ' ἂν καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι διακρίνωνται τῶν ζώων διὰ τῶν πολυτίμων τούτων δώρων, ἐκ τούτου δὲν ἕπεται ὅτι καὶ πάντες εἰσὶν ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὅτι ὡς καὶ πρὸς τοῦτο δὲν ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν οὐ μικραὶ διαφοραί. Ἡ φύσις εἶναι πανταχοῦ ἡ αὐτὴ σχεδόν· δύναται ἄρά τις νὰ διϊσχυρισθῇ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦτο ἀναγκαίως παραδέχθησαν πανταχοῦ τὰς αὐτὰς ἀληθείας καὶ τὰς αὐτὰς ἀπάτας περὶ τῶν ἀντικειμένων τῶν μᾶλλον ὑποπιπτόντων εἰς τὰς αἰσθήσεις αὐτῶν, ἢ μᾶλλον προσβαλλόντων τὴν αὐτῶν φαντασίαν. Ἐκ τοῦ ὅτι τὰ διανοητικὰ ἐργαλεῖα ὁμοιάζουσι σχεδὸν πανταχοῦ, ἕπεται καὶ ἡ πανταχοῦ τῆς διανοίας ἰσότης; Ἐκ τοῦ ὅτι ὑπολαμβάνεται, ἂν καὶ εἰσέτι δὲν ἀπεδείχθη, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰσὶ καλλιεργείας τινὸς δεκτικοὶ, ὑπετέθη ὅτι πάντες εἰσὶν οἱ αὐτοί. Ἀλλὰ τὴν καλλιέργειαν ταύτην ἡμεῖς παρ' οὐδενὸς τὴν ἐλάβομεν, οὐδὲ κατῆλθεν αὕτη ἐφ' ἡμᾶς οὐρανόθεν ὡς δρόσος ἀγαθοποιὸς. ἀλλ' ἀνεπτύχθη ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, ἐκ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων καὶ ἐκ τῆς διανοίας ἡμῶν. Διατὶ τὸ αὐτὸ δὲν συνέβη καὶ παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς; Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Αἰθίοψ δύναται νὰ μάθῃ τὴν πρόσθεσιν καὶ τὴν ἀφαίρεσιν, ἕπεται ὅτι δύναται καὶ ν' ἀνακαλύψῃ τὸ δίορον τοῦ Νεύτωνος; Ἂν ὁ Ὀττεντότης ἔχῃ τὰς αὐτὰς διανοητικὰς δυνάμεις μετὰ τοῦ Εὐρωπαίου, διατὶ δὲν ἐφεῦρε τὴν τυπογραφίαν καὶ τὸν ἀτμόν; ἢ συγκρίνονται οἱ Καραΐβοι οἱ πλανησίβιοι, οἱ βάναυσοι, οἱ ὀκνηροὶ, οἱ οὔτε νόμους, σχεδὸν οὐδὲ θρησκείαν ἔχοντες, οἱ στερούμενοι γεωργίας, οἱ μόλις δυνάμενοι ν' ἀριθμήσωσι μέχρι πέντε, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Γάλλ ἡ κίσσα ἀριθμεῖ μέχρις ἐννέα, οἱ ὀσημέραι φθίνοντε, καὶ ἤδη σχεδὸν ἀποσβεσθέντες ὡς τὰ ἀτελῆ ἐκεῖνα ζῶα, ὧν μόλις ἀνευρίσκονται ἔτι οἱ σκελετοὶ ἐν τῇ γῇ, συγκρίνονται, καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν ὀργανισμοῦ, πρὸς τοὺς λαοὺς τοὺς ἐμβριθεῖς, τοὺς περιεσκεμμένους, τοὺς τὰς τέχνας ἐπιδεξίους, τοὺς τὰς ἐπιστήμας ἐφευρετικοὺς, τοὺς ἐντρυφῶντας ἐν τοῖς προϊοῦσι πᾶσι τῆς πολυτελείας καὶ τῆς βιομηχανίας, τοὺς πλήρεις πατριωτισμοῦ καὶ ὑπερηφανείας, τοὺς, ὡς ἔλεγεν ὁ Μοντέσκος, ἀγαπῶντας καὶ περιπαθῶς σεβομένους τοὺς νόμους; Αἱ διακρίσεις αὗται δὲν φαίνονται ἱκανῶς βαθεῖαι καὶ ἀμετακίνητοι, ὥστε καὶ μόναι αὗται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσεις διαιρέσεων ἀκριβῶς καὶ ἀσφαλῶς διαγεγραμμένων;

Ἀλλ' εἰ καὶ αἱ διανοητικαὶ αὗται διαφοραὶ εἰσὶ πολυπληθεῖς ἐνταυτῷ καὶ σπουδαῖαι, οὐχ ἧττον ὅμως φρονοῦμεν ὅτι ἡ ὀρθὴ εἰς κλάσεις διαίρεσις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πρέπει νὰ στηρίζηται ἐπὶ τῶν τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ διακρίσεων. Ἄλλως τὸ πιθανὸν εἶναι ὅτι ἀμφότερα τὰ συστήματα τὸ αὐτὸ ἢ ἀνάλογον ἀποτέλεσμα θὰ παρῆγον. Ἂς ἐρευνήσωμεν λοιπὸν μόνας τὰς ὀργανικὰς διαφορὰς, καὶ ἃς ἰδῶμεν ἐὰν αὗται εἰσὶ μόνιμοι. Πολλοὶ φυσιολόγοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Ὁλλάρδος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ περίφημος Πριχάρδος, ἐπρέσβευσαν ὅτι αἱ διαφοραὶ αὗται ἐξηγοῦνται διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν κλιμάτων, τῶν πολιτικῶν διατάξεων, καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν διαφόρων, λαῶν, καὶ ἡ πεῖρα διδάσκει ὅτι ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ ἀγρία κατάστασις ἐπενεργοῦσι δραστηρίως ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχηματισμοῦ τῶν σωμάτων. Οὕτω πάντοτε τὰ κατοικίδια ζῶα ἔχουσιν ἄλλα χρώματα καὶ ἄλλον μάλιστα σχηματισμὸν τοῦ σώματος, ἀφ' ὧν τὰ αὐτὰ ζῶα ἔχουσιν ὅταν ἄγρια περιφέρωνται εἰς τὰ δάση. Οἱ ἄγριοι αἴλουροι εἰσὶ πάντες τεφρόχροες, ἔχοντες μελαίνας ῥαβδώσεις· οἱ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἀμερικῆς ἐγκαταλελειμμένοι ἵπποι, ταχέως προσλαμβάνουσι χαρακτῆρας, διακρίνοντας αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ἐν τοῖς σταύλοις διαιτωμένους. Αἱ τρίχες αὐτῶν μηκύνονται, τραχύνονται καὶ δασύνονται. Τὸ κέρας τοῦ ποδὸς αὐτῶν σκληρύνεται, τὸ χρῶμα αὐτῶν ἀλλοιοῦται, καὶ μετὰ μίαν ἢ δύω γενεὰς γίνονται μελανοὶ καστανόχροες. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὁ σκελετὸς προσέτι τῶν ἐξαγριουμένων ζώων μεταβάλλεται. Κατὰ Βλουμμενβάχον ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ κρανίου τοῦ κατοικιδίου χοίρου καὶ τοῦ ἀγρίου συὸς οἵα διαφορὰ μεταξὺ τοῦ κρανίου τοῦ Αἰθίοπος καὶ τοῦ ἐξηυγενισμένου λευκοῦ. Ὁ Σόλγηρ παρετήρησεν ὅτι τὸ ὀστοῦν τῆς κνήμης τῶν Ἰνδῶν εἶναι ἐπίμηκες, ὅπερ συμβαίνει καὶ παρὰ τοῖς χοίροις τῆς Νορμανδίας· ἀλλ' ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τούτου δὲν διέπλασε τάξιν ἰδιαιτέραν. Οἱ ἄγριοι κύνες δὲν ὑλακτοῦσι, καὶ δύω κύνες κομισθέντες ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Μακκενζίου, ἔμειναν ἄφωνοι δι' ὅλης των τῆς ζωῆς· ἀλλὰ τὰ παιδία των ἐγαύγισαν μόλις γεννηθέντα. Εἰς τὴν Νέαν Γρανάδαν ὑπάρχουσιν ὄρνιθες, ἔχουσαι τὸν λόφον, τὸ περιόστεον καὶ τὸ ἔνδον τοῦ στόματος μέλανα ἢ ἰοβαφῆ, ὅπερ παρατηρεῖται καὶ παρὰ πολλαῖς τῶν γυναικῶν τῆς Ἀνδαλουσίας. Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ εἰς τὰ ὀρνίθια τὰ γεννηθέντα ἀπὸ ξένας ὄρνιθας εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, καὶ κατὰ Ρουλῖνον δύναται νὰ

μεταδοθῇ καὶ διαδοχικῶς. Καὶ τὰ ἀρνία δὲ παραλλάττουσιν οὐσιωδῶς κατὰ τὴν φύσιν καὶ τὸ χρῶμα τῶν ἐρίων αὐτῶν, κατὰ τὸ σχῆμα, ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κεράτων των, χωρὶς ὅμως νὰ χρησιμεύσωσι ποτὲ αἱ διαφοραὶ αὗται εἰς διάκρισιν διαφόρων τάξεων μεταξὺ τῶν ζώων τούτων. Ἡ οὐρά των εἶναι πολλάκις ἰσχνὴ καὶ μικρά, ἄλλοτε δὲ μεταβάλλεται εἰς ὄγκον τόσον βαρὺν καὶ μέγαν, ὥστε διά τινα εἴδη αὐτῶν, κατασκευάζουσιν ἡ κτηνοτρόφοι μικρὰ ἁμάξια ἐν οἷς τὰ πρόβατα σύρουσι τὴν οὐράν των. Πάντα τὰ παραδείγματα ταῦτα, ὡς καὶ πάμπολλα ἄλλα, ἔπεισαν τινὰς τῶν φυσιολόγων, ὅτι κλίμα καὶ δίαιτα πολλὴν ἐνεργοῦσιν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ σχηματισμοῦ τοῦ σώματος. Διατί, λέγουσιν οὗτοι, νὰ μὴ ἀποδοθῶσιν αἱ διαφοραὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς τόπους οὓς κατοικοῦσι; Διατὶ ἡ αἰτία τοῦ μέλανος χρώματος τῶν Αἰθιόπων, νὰ μὴ εἶναι ὁ ἥλιος τῶν τροπικῶν, ἡ δὲ τοῦ σχήματος τοῦ κρανίου, καὶ τοῦ μήκους τῶν κώλων αὐτῶν, ὁ ἄγριος αὐτῶν βίος, καὶ ἡ τοῦ καλύπτοντος τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐρίου, τὸ δασοδίαιτον αὐτῶν; Πᾶσαι αἱ αἰτίαι αὗται, ἐπενεργοῦσαι ἐπὶ τῶν ζώων, διατὶ νὰ μὴ ἐπερνεργῶσι καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων; Δὲν παρατηροῦμεν καθ' ἑκάστην εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ αὐτοῦ τόπου, ὅτι οἱ ἀγροδίαιτοι χωρικοὶ ἔχουσι μελανώτερον τὸ δέρμα τῶν ἐν πόλεσιν ἐσκιατρεφημένων, καὶ ὅτι ῥώμην ἔχουσιν ἀνωτέραν καὶ ὀστᾶ στερεώτερα; Διατὶ νὰ διακρίνωμεν πολλὰ εἴδη ἀνθρώπων, ὅταν παραδεχώμα ἓν μόνον εἶδος προβάτων, ἓν εἶδος κυνῶν; Εἰσὶ ἄρα ἀξιολογώτεραι αἱ διαφοραὶ αἱ μεταξὺ τοῦ Αἰθίοπος καὶ τοῦ Εὐρωπαίου, μεταξὺ τοῦ Μογγόλου καὶ τοῦ Ἀμερικανοῦ, ἐκείνων αἵτινες διακρίνουσι τὸν Δανικὸν κύνα τοῦ δασύτριχος, τὸν ἄγριον αἴλουρον τῆς οἰκοτρόφου γαλῆς;

Αἱ σκέψεις αὗται ἦσαν ἀξιόλογοι, ἂν ἀληθῶς τὰ κλίματα ἐπενήργουν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὡς ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῶν ζώων, καὶ ἂν αἱ μεταβολαὶ εἰς ἃς ταῦτα ὑπόκεινται, ἠδύναντο νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰς διαφορὰς ἃς παριστᾷ ὁ ἀνθρώπινος τύπος. Ἀλλὰ κλίμα ἀλλάσοντα τὰ ζῶα, δὲν ὑπόκεινται εἰς μεταβολὰς πολὺ σπουδαιοτέρας τῆς συμβαινούσης εἰς τὸν φαλακρούμενον ἄνθρωπον, εἰς τὸν παχυνόμενον ἢ ἰσχνούμενον, καθ' ἃς περιστάσεις διατηρεῖ πάντοτε τὸν χαρακτηριστικὸν καὶ διακριτικὸν αὐτοῦ τύπον.

(*Ἀκολουθεῖ.*)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

Πολλὰς πολλάκις κρίσεις καὶ ἠκούσαμεν καὶ ἀνέγνωμεν περὶ τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀλλ' οὐδεμία ὑπῆρχε τοσούτῳ ἀμερόληπτος καὶ τοσούτῳ δικαία ὅσῳ ἡ τοῦ συγγραφέως τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. (*) Ὁ Κ. Τρικούπης δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὸ σύνηθες σφάλμα τῶν ἱστορικῶν, οἵτινες, εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος ἐμβλέποντες, καὶ ἐξ αὐτῆς καὶ μόνης ποριζόμενοι συμπεράσματα, παρορῶσι τὴν ἔρευναν τῶν περιπετειῶν ὅσαι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἀνοδείξωσι μᾶλλον ἢ ἧττον εὐφυῆ, μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιδέξιον, καὶ, τὸ σημαντικώτερον, μᾶλλον ἢ ἧττον εὐνοούμενον ὑπὸ τῆς τύχης τὸν δραματουργόν.

Ἐὰν διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους εἶναι πάντη περιττὸν νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα, δὲν ἐπετράπη εἰς τὸν Ἀλ. Ὑψηλάντην νὰ εὐδοκιμήσῃ κατὰ τὸν ἀγῶνα οὗτινος τὴν διεύθυνσιν ἀνέλαβε μετὰ τοσαύτης τόλμης καὶ ἀφοσιώσεως, οὐχ ἧττον εἶναι ἀναντίῤῥητον ὅτι εἰς τὴν φιλοπατρίαν αὐτοῦ ὀφείλονται τὰ πρωτόλεια τῆς δόξης τοῦ μεγάλου ἐπιχειρήματος, ὅπερ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς καὶ ἀνεξαρτησίαν καὶ πολιτικὴν ὕπαρξιν.

Δημοσιεύοντες ἐνταῦθα τὴν εἰκόνα τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου πρωταγωνιστοῦ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ἀρκούμεθα νὰ παραθέσωμεν τὴν κρίσιν τοῦ συγγραφέως τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ὅσον ἀσήμαντος καὶ μηδαμινὴ ἦτον ἡ μυστηριώδης Ἀρχὴ τῆς Ἑταιρίας τῶν Φιλικῶν, τόσον πλειότερος μισθὸς ὀφείλεται τῷ Ἀλεξάνδρῳ Ὑψηλάντῃ προθυμηθέντι νὰ περικαλύψῃ τὰ ταπεινὰ σπάργανά της ὑπὸ τὴν ἐπισημότητα τοῦ γένους του καὶ ὑπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς θέσεώς του· θερμὸς πατριωτισμὸς ἀναμφιβόλως καὶ ὑψηλὴ φιλοδοξία τὸν ἔπεισαν ν' ἀναδεχθῇ τὸν ἐπικινδυνωδέστερον ἀγῶνα, χάριν τοῦ ὁποίου καὶ λαμπρὰν θέσιν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι πρόθυμος ἐθυσίασε, καὶ τὰ ἐν τῇ Τουρκίᾳ ὑπὸ Ῥωσσικὴν προστασίαν συμφέροντά του ὠλιγώρησε, καὶ μέγα μέρος τῆς πατρικῆς του περιουσίας γενναίως ἐδαπάνησεν. Ἀλλ' ἧττων ἐδείχθη τοῦ δυσχεροῦς ἔργου του. Εὐαπάτητος καὶ πρόθυμος νὰ πιστεύῃ ὅ,τι ἐπεθύμει, ἔγεινε παίγνιον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῶν ἰδιοτελῶν, τῶν ῥαδιούργων, καὶ τῶν κακοβούλων· ἀναποφάσιστος καὶ ἀνεπίμων ἐδείχθη καθ' ὅλα τὰ κινήματά του· ἔξωθεν μᾶλλον ἢ ἔσωθεν καὶ ἤλπιζε καὶ ἐφοβεῖτο. Παρεγνώρισε δὲ καὶ τὴν φύσιν τῶν ἐπαναστάσεων, αἱ ὁποῖαι συντηροῦνται ἐκ προοιμίων καὶ κρατύνονται διὰ τῆς ἐπιθέσεως, καὶ φθείρονται

(*) Εἰ καὶ ὑποσχεθέντες καὶ ὀφείλοντες νὰ ὁμοσιεύσωμεν ἀνάλυσίν τινα τοῦ πρώτου τόμου τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Τρικούπη, ἐδιάσθημεν ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐξ ὧν χειμάζεται ἀπό τινων μηνῶν ἡ ταλαίπωρος ἡμῶν πατρίς, καὶ εἰς ἃς ἐστρέψαμεν κατὰ προτίμησιν ὅλην ἡμῶν τὴν προσοχὴν, νὰ ἀναβάλωμεν αὐτὴν ἐπὶ μικρόν. Ἀλλὰ τὸ χρέος τοῦτο θέλομεν ἐκτελέσει μετ' οὐ πολύ.

καὶ ὀπισθοδρομοῦν διὰ τῆς ἀμύνης. Αἰσιώτερα ἦρε τὰ πράγματα ἐντὸς τῶν δύο Ἡγεμονειῶν παρ' ὅ,τι ἐδύνατο εὐλόγως νὰ ἐλπίσῃ, διότι καὶ ἡ Μολδαυΐα καὶ ἡ Βλαχία προθύμως τὸν ἐδέχθησαν, καὶ ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας πούποτε Τοῦρκοι δὲν ἐφάνησαν. Ἀλλὰ καὶ αἱ τόσον αἴσιαι περιστάσεις, καὶ ὁ τόσον πολύτιμος τῆς ἀνέσεως καιρὸς δὲν τὸν ὠφέλησαν. Ὅλη ἡ δύναμίς του ἦτον ἡ ἐπικρατοῦσα ἰδέα ὅτι, ἀναδεχθεὶς παῤῥησίᾳ τὸν ἀγῶνα, ἀντεπροσώπευε μυστικῶς τὴν Ῥωσσίαν· καὶ ὅμως ἐματαίωσεν ὁ ἴδιος τὴν σωσωσι καὶ ν' ἀποθάνωσι χάριν τοῦ ἀγῶνος. Ἀλλ' εἰς οὐδὲν ὠφελήθη· ἀφ' οὗ δὲ ἀποκατέστη ἡ θέσις του τόσον δεινὴ, παρεδόθη ἐπὶ ματαίᾳ ἐλπίδι εἰς ξένην καὶ δυσμενῆ ἐξουσίαν ὑπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἐτελείωσε πικρῶς τὰς ἡμέρας του. Τὸ κατὰ τὰς Ἡγεμονείας ὅμως ἀτυχὲς κίνημά του ὠφέλησε τὰ μέγιστα τὴν κινηθεῖσαν Ἑλλάδα, διότι ἔφερε μέγαν στρατιωτικὸν ἀντιπερισπασμὸν καὶ βαρείας πολιτικὰς συγκρούσεις μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, αἱ ὁποῖαι ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταντήσωσι καὶ εἰς ἐχθροπραξίας.

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης.

τήριον ταύτην πλάνην, κηρύξας ὅτι *μία μεγάλη Δύναμις προστατεύει τὸν ἀγῶνα*, καὶ ἀναγκάσας τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὸ κίνημά του πανδήμως νὰ κατακρίνῃ, καὶ τὴν συναίνεσίν της εἰς ἀποστολὴν Ὀθωμανικῶν δυνάμεων ἐντὸς τῶν Ἡγεμονειῶν προθύμως νὰ δώσῃ. Ἐξ αἰτίας τούτων εὑρέθη ἐν μέσῳ ἀτάκτων, ἀπειθῶν, ἐπιβούλων καὶ προδοτῶν, ἀναγκαζόμενος νὰ φροντίζῃ ἀδιαλείπτως περὶ τῆς ἀσφαλείας του. Αἱ μάχαι τοῦ Δραγασανίου, τοῦ Σκουλενίου καὶ τοῦ Σέκου, καὶ ἡ γενναία ἀντίστασις τόσων ἄλλων πολεμιστῶν μετὰ τὴν ἀπέλευσίν του, ἀπέδειξαν, ὅτι εἶχεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ἄνδρας ἑτοίμους καὶ νὰ τὸν δοξάσωσι καὶ ν' ἀποθάνωσι χάριν τοῦ ἀγῶνος.

Ἡ δὲ μνήμη τοῦ Ὑψηλάντου, ὅπως καὶ ἂν τὸν θεωρήσῃ τις, θὰ διαμένει παρ' ἡμῖν ἀγήρατος καὶ πολυύμνητος δι' ὅσα μεγαλοφρόνως καὶ φιλοκινδύνως ἐπεχείρισε, δι' ὅσα χάριν τῆς πατρίδος του ἔπαθε, καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τέλους εὐτυχῆ ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον πρῶτος αὐτὸς ἐκίνησεν. Ἀναπληροῖ δὲ ὁ διακαὴς καὶ εἰλικρινὴς αὐτοῦ ζῆλος ὅλας τὰς πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς ἐλλείψεις του.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

—ο—

Κύριε Συντάκτα, παρακαλεῖσθε νὰ καταχωρίσητε εἰς τὸ ἀξιότιμον φύλλον ὑμῶν τὰ ἑξῆς·

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22 Μαΐου 1854

Ὁ κύριος Θ. Τιμαγένης, δημοσιεύων διὰ τῆς Ἀμαλθείας ἀπὸ ἀριθ. 789—92. περιήγησίν τού τινα κατὰ Χασαμπᾶν (καὶ ὄχι Κασαμπᾶ! ὡς λέγεται καὶ γράφεται Τουρκιστὶ ἡ κωμόπολις ἐκείνη τῆς Λυδίας) καὶ Σάρδεις παρενεῖρε καί τινας ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς, ἃς ἀντέγραψε περὶ τὰς Σάρδεις. Μεταξὺ τῶν ἐπιγραφῶν ἀναφέρεται καί τις πρός τινα Βοκόντιον ἐπιγραφομένη, ἣν ἐκδοθεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ ΙΔ'. φυλλαδίῳ τῆς *Πανδώρας*, κατ' ἀντιγραφὴν φίλου μού τινος, οὐ περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένου, πληρεστέραν καὶ ἀκριβεστέραν ἐξέδωκεν ὁ κύριος Θ. Τιμαγένης. Ἐὰν ὁ κύριος Τιμαγένης περιωρίζετο εἰς τὴν ἁπλῆν ταύτην ἔκθεσιν καὶ διόρθωσιν τοῦ ἀκουσίου ἡμῶν ἐκείνου σφάλματος, καὶ χάριν μάλιστα ἠθέλομεν τῷ ἀπονείμει. Ἀλλ' ὁ κύριος Θωμᾶς, οὐκ οἶδα, τί παθὼν, διαστρέφων καὶ κιβδηλεύων τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ Πανδώρᾳ λεγόμενα, φέρεται μετὰ πάθους τινὸς καὶ κατ' ἐμοῦ καὶ κατὰ τοῦ φίλου μου. Πλὴν καὶ εἰς ταῦτα τὸ πολὺ ἐὰν περιωρίζετο ὁ κύριος Τιμαγένης, καὶ τότε ἠθέλομεν τὸν ἀφήσει νὰ τέρπηται ἐν τῇ *φύσει* αὐτοῦ, εἰ μὴ *θεόγυμνος*, τοὐλάχιστον *θεόληπτος ἠλασκόμενος*, ὅπου αὐτῷ ἀρέσκει. Ἀλλ' ἐπειδὴ, κατὰ δυστυχίαν, ἐν τῇ *μέθῃ* τῆς εὐρέσεώς του, σχεδὸν ἑαυτοῦ ἐπιλαθόμενος, παράδοξά τινα παρήχθη εἰπεῖν ἐν τῇ ῥωμαντικῇ ἐκείνῃ περιηγήσει του, διὰ τοῦτο ἠναγκάσθημεν, τῆς ἀληθείας χάριν. νὰ τῷ ἀπευθύνωμεν τὰς ὀλίγας τάς δε παρατηρήσεις.

Καὶ πρῶτον ἐρωτῶμεν αὐτὸν, ποῦ εἶχε τὸν νοῦν, ὅτε ἀνεγίνωσκε τὴν ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* ἐκείνην ἐπιγραφὴν, ὥστε νὰ ἴδῃ ἀντὶ *πενταμέτρων*, *ἀκαταλήκτου καὶ καταληκτικοῦ* (ἤτοι ἐλεγείου) *πενταούλλαβα καὶ ἑξαούλλαβα*; Ἀλλὰ φαίνεται, ὅτι τοσοῦτον ὑπερεμπεπλησμένος καὶ ὑπέρκορος *συλλαβῶν* εἶναι ὥστε συλλαβὰς εἰσπνεῖ, συλλαβὰς ἐκπνεῖ, συλλαβὰς ὁρᾷ, συλλαβὰς ἀκούει, καὶ συλλαβὰς φαντάζεται ὅναρ τε καὶ ὕπαρ! — Ἐγὼ ἐκδίδων τὴν ἐπιγραφὴν ἐκείνην, ἐπὶ μόνης τῆς ἀντιγραφῆς τοῦ φίλου μου στηριζόμενος, ὅστις, ὡς προεῖπον, καί περ ἄλλην σπουδάζων ἐπιστήμην, ἀξιεπαίνως ἀσχολεῖται ἐν παρόδῳ καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα, εἰκασίας μου τινὰς μόνον ἐξέφρασα, χωρὶς νὰ διϊσχυρισθῶ, ὥσπερ ὁ Κ. Τιμαγένης που τῆς περιηγήσεως αὐτοῦ, *ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πρὸ ἐμοῦ οὔτ' ἀνέγνωσεν, οὔτε εἶδεν*, μήτε νὰ ἐπινοήσω τι ἀνύπαρκτον, ὡς ἐθελοκάκως ἐνασμενίζεται νὰ εἴπῃ. Ἡ ἔκδοσις τῆς ἐπιγραφῆς ἐκείνης ἐν τῇ *Πανδώρᾳ*, εἰ μηδὲν ἄλλο κατώρθωσε, τοὐλάχιστον ἐξύπνισεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ληθάργου καὶ ἠνάγκασε νὰ τὴν ἐκδώσῃ ἀκριβέστερον. Ἀλλ' ἡ ἐξέγερσις αὐτοῦ οὕτω σκοτοδινιῶσα ἔγεινεν, ὥστε ἀπὸ ἀπάτης εἰς ἀπάτην παρενέπεσε, καὶ λέξεις *κενὰς* ἔπλασεν, καὶ *κρήνας πενταχρούνους* ᾠκοδόμησεν, εἰς *κρουνοὺς* μεταβαλὼν τοὺς *Ἔρωτας* ἢ εἶναι καινός τις οὗτος τρόπος (μόδα τις) τοῦ κτίζειν κρήνας *ἐρωτοκρούνους*; Ἐν τίνι λεξικῷ εὕρετε, κύριε Τιμάγενες, τὸ *ἠλάσκετο*, τὴν *ἐκσκαφὴν* (ἀντὶ ἤλασκε, ἀνασκαφή); Πῶς εὑρέθησαν αἱ *φυκώδεις ὕλαι* ἤτοι τὰ *φύκη*, ζῶντα καὶ ἀκμάζοντα ἐπὶ τῶν πετρῶν τῆς Λυδίας, ἐν ᾧ οἱ βοτανικῶν παῖδες τὰ φύκη ἔνυδρα φυτὰ λέγουσιν, ἐπὶ πετρῶν δὲ λέγουσι φύεσθαι τὰ βρύα (musci) καὶ τοὺς λειχῆνας (lichenes); Ἀλλ' ἐὰν ἔχετε τόσην ὄρεξιν καὶ κλίσιν πρὸς τὰς βοτάνας καὶ τὰ φυτὰ, ἔπρεπε νὰ συμβουλευθῆτε, πρὶν ἢ φυκολογήσητε, τοὺς ἐν Σμύρνῃ ἐξοχωτάτους, ἤ, ἂν θέλητε, παραπέμπω ὑμᾶς νὰ συμβουλευθῆτε τὰ *στοιχεῖα βοτανικῆς τοῦ Καθηγητοῦ κυρίου Λαβράνου* (ἐν Κερκύρᾳ 1854). — Εὐφυεστάτη, τῇ ἀληθείᾳ εἶναι καὶ ἡ τοῦ *ἀγορανόμου εἰς Ναῖπην* μεταμόρφωσις! πολλῷ εὐφυεστέρα τῆς *πεντερωτοκρούνου κρήνης* του! Ἀλλ' ἐὰν εὐκαιρεῖτε νὰ μάθητε τίνες τε καὶ ποῖοί ποτε ἦσαν οἱ *ἀγορανόμοι*, λάβετε τὸν κόπον ν' ἀναγνώσητε τὰ κατωτέρω δύο ἄρθρα.

Ἀπορῶ, φίλε Θωμᾶ, πῶς δὲν ἐσκέφθητε, πρὸς τίνας ἀποτεινόμενοι ἐγράφετε ἐκεῖνο τὸ ἀνέκδοτον τὸ περὶ τοῦ ἀρχαίου μαθηματικοῦ, λέγοντες. *Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν τίνος προβλήματος τὴν λύσιν μὴ δυνάμενος διὰ πολυετοῦς νὰ λύσῃ ἐρεύνης* κτλ. Σήμερον καὶ οἱ τὰς στοιχειωδεστάτας γνώσεις τῆς Φυσικῆς ἔχοντες παῖδες γινώσκουσιν, ὅτι Ἀρχιμήδης ὁ Συρακούσιος, παραγγελθεὶς ὑπὸ Ἱέρωνος τοῦ νεωτέρου νὰ ἐξελέγξῃ τὴν δι' ἀργύρου κιβδήλευσιν τοῦ χρυσοῦ τοῦ δοθέντος παρ' αὐτοῦ χρυσοχόῳ τινὶ πρὸς κατασκευὴν στεφάνου, μετὰ πολλὴν τῷ ὄντι μελέτην, ἐν τῷ βαλανείῳ τέλος λουόμενος, λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς πυέλου ἐκροῆς ὕδατος ἴσου τὸν ὄγκον τῷ ἰδίῳ σώματι, ἀνεκάλυψε τὴν γονιμωτάτην ἐκείνην ὑδροστατικὴν καὶ ἀεροστατικὴν ἀρχὴν, *καθ' ἣν πᾶν σῶμα εἰς τὸ ῥευστὸν ἐμβαπτιζόμενον ἀποβάλλει τοῦ ἰδίου βάρους μέρος ἴσον τῷ βάρει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ μετατοπιζομένου ῥευστοῦ* (ὕδατος ἢ ἀέρος καὶ τῶν τοιούτων), καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἀνακαλύψεως ὁρμώμενος συνέγραψεν ὁ Ἀρχιμήδης τὸ *περὶ τῶν ὀχουμένων* ἐπιγραφόμενον σύγγραμμά του. Εἴ μοι ἐσυγχωρεῖτο, ἤθελον παραθέσει ὑμῖν ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὸ χωρίον τοῦ Ῥωμαίου συγγραφέως Βιτρουβίου, διηγουμένου τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐν τῷ βιβλ. 9. κεφ. 3. τοῦ περὶ Ἀρχιτεκτονικῆς (de Architectura) συγγράμματος αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἀνεκδότου ὑμῶν.

Νῦν δὲ ἐλθωμεν ἐπὶ τὴν μεγάλην εὕρεσιν ὑμῶν! Ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη, ἡ τοῦ ἀγορανόμου Αὐρ(ηλίου) Χρυσέρου (ἢ Χρυσέρωτος) εἶναι πρὸ δεκαετίας ἤδη ἐκδεδομένη ἐν τῷ Σώματι τῶν Ἐπιγραφῶν τοῦ Βοικχίου (Corpus Inscriptionum Graecarum) ὑπ' ἀριθμῷ 3946 μεταξὺ τῶν φρυγικῶν ἐπιγραφῶν εἰς πέντε στίχους ἡ γραμμάς, καὶ δὲν εἴσθε πρῶτοι εὑ-

φέται αὐτῆς, κύριε Θωμᾶ. Τὸ δὲ **B** (B) ἐκεῖνο, ὅπερ παρήγαγεν ὑμᾶς τὸν *ἀγορανόμον* εἰς *Βαγορανόμον* νὰ μεταμορφώσητε, σημαίνει τὸ δεύτερον, ἤτοι ὁ Αὐρήλιος ἦν τότε δεύτερον, ἤτοι ἐκ δευτέρου ἀγορανομῶν. Οὕτως ἀπαντῶνται τὰ γράμματα Β, Γ, Δ, κλ. ἐπὶ πολλῶν ἐπιγραφῶν, σημαίνοντα = τὸ δεύτερον, τρίτον, τέταρτον κλ. πρὸ τῶν ὀνομάτων τῶν διαφόρων ἀρχῶν. Οἱ δὲ *Ἔρωτες* ἐκεῖνοι οὔτε κρουνοί εἰσιν, ὡς φαντάζεσθε, κύριε Τιμάγενες, οὔτε ἐπὶ κρήνης τινὸς ἦσαν ἐφηρμοσμένοι, ἀλλ' αὐτόχρημα ἀγάλματα Ἐρώτων, ἱστάμενα ἐπὶ βάθρου τινός, οὗ μέρος ἀπετέλει καὶ ἡ τὴν ἐπιγραφὴν φέρουσα πλάξ, ἀνάθημα τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀγορανόμου τῇ γλυκυτάτῃ αὐτοῦ πατρίδι. Οὐδὲ εἶναι μοναδικὸν τὸ τοιοῦτον ἀνάθημα· ἰδοὺ ἓν ἐκ τῶν πολλῶν μαρτυρούμενον ὑπό τινος Τραλλιανῆς ἐπιγραφῆς (C. I. n. 2925.) *Τῇ γλυκυτάτῃ πατρίδι Μάρκος Αὐρήλιος Ἀνδρέας οὐν τῇ γυναικὶ Κλαυδίᾳ Θεοδώρᾳ καὶ τοῖς παισὶν Ἰουλιανῷ, Ἀνδρέᾳ, Θεοδώρῳ τοὺς ἐπιχρύσους Ἔρωτας ἵη καὶ τὰς β Νείκας οὐν ταῖς βάσεσιν ἐν τῶν ἰδίων ἀνέθηκεν.* Ἠ θέλετε εἰπεῖ καὶ ἐνταῦθα, ὅτ. ὁ Μάρκος οὗτος Αὐρήλιος ἔκτισε κρήνην τινὰ εἰκοσάκρουνον, ἐρωτοειδεῖς καὶ Νικοειδεῖς τοὺς κρουνοὺς ἔχουσαν; Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκείτωσαν περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης· περὶ δὲ τῶν ἄλλων, δὲν ἔχω σήμερον καιρὸν ν' ἀναδιφήσω ὅλον τὸ Corpus Inscriptionum, ἵνα εἴπω ὑμῖν, εἰ εἰσιν ἐκδεδομέναι καὶ αὐταί, κἀίτοι οὐδ' ὑμεῖς διϊσχυρίζεσθε, ὅτι πρῶτοι τὰς ἀνεκαλύψατε. —

Νῦν δὲ ἀποχαιρετῶν ὑμᾶς, φίλε Τιμάγενες, παρακαλῶ ὑμᾶς, νὰ μοὶ δώσητε τὴν ἄδειαν νὰ ἀπευθύνω ὑμῖν τὰς φιλικὰς τάς δε παρατηρήσεις. Ὅτάν τοῦ λοιποῦ εὑρόντές που ἐπιγραφήν τινα μέλλητε ἐκδοῦναι, καλὸν εἶναι νὰ ἐρευνήσητε πρότερον, μήπως εἶναι ἐκδιδομένη ἢ ἐν τῷ Corpus Inscriptionum Graecarum, τῷ ἀνεκτιμήτῳ ἐκείνῳ θησαυρῷ διὰ τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα, ἢ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τῶν Ἀθηνῶν, ἢ ἐν τῷ Repertoire, συλλογῇ ἐπιγραφῶν νεωστὶ ἀνακαλυπτομένων, ἐκδιδομένῃ γαλλιστὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κυρίου Α. Ῥαγκαβῆ. Ἔπειτα ν' ἀντιγράφητε καὶ ἐκδίδητε τὰς ἐπιγραφὰς, ὅσον τὸ δυνατὸν, πιστῶς μετὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χαρακτήρων, μὴ ἀναμιγνύοντες χαρακτῆρας ἀρχαιοτέρους μετὰ νεωτέρων, μήτε ἐκδιδόντες ἀρχαιοτέρας ἐπιγραφὰς διὰ νεωτέρων χαρακτήρων καὶ τἀνάπαλιν. Οὕτω, νομίζω, δύναταί τις ἐκδιδόναι ἐπιγραφὰς, καὶ οὐχὶ *παίζων*.

Δ. Ι. Μαυροφρύδης.

ΠΕΡΙ ΑΓΟΡΑΝΟΜΩΝ.

—ο—

Οἱ ἀγορανόμοι ἦσαν ἀστικὴ ἀρχὴ ἐν ταῖς πλείσταις τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων· οἷον ἐν Ἀθήναις, Κορίνθῳ (Iustin. XXI, 5, 7.), Αἰγίνῃ (Ottfr. Müller Aeginetic. p. 137) κ. ἄλλαις, τὴν ἐποπτείαν τῆς ἀγορᾶς, τῶν ἀγοράσεων καὶ πωλήσεων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀναφυομένων ἐρίδων ἐν γένει ἐπιτετραμμένη. Κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, ἀναφέρονται ὀνομαζόμενοι *Λογισταὶ* (1), ἐν μεγάλῃ τιμῇ ὄντες καὶ εἰς τὰς πρώτας ἀρχὰς καταλεγόμενοι, Ὅθεν ἐν πολλαῖς σωζομέναις ἐπιγραφαῖς γίνεται λόγος περὶ ἀγορανόμων στεφανουμένων ἢ ἄλλως τιμωμένων (Ottfr. Müller αὐτόθι)· οὕτω π. χ. ἐν Σπάρτῃ (μεταξὺ τῶν Φουρμοντείων ἐπιγραφῶν), ἐν Ταινάρῳ, Κορίνθῳ, Γορτύνῃ, Σμύρνῃ (Μαρμ. παρ. 73. ἀριθ. 37 κ. ἄλλ.), ἐν τῇ νήσῳ Ἀστυπαλαίᾳ (2). Ἀλλ' ἰδιαιτέρας μνείας ἄξιοί εἰσιν οἱ ἐν Ἀθήναις ἀγορανόμοι, οἱ ἐπὶ τῆς ἀκ-

(1) Ἰδοὺ ἐπιγραφή τις Τραλλιανὴ, ἐνθα καὶ τὸ ὄνομα λογιστὴς ἀναφέρεται, καὶ ὁ ἀγορανόμος τιμᾶται· Τι(βέριον) Κλ(αύδιον) Γλύπτον, Ἀνδρονίκου υἱὸν, τὸν ἀγορανόμον, τὸν ὑπέρτατον λογιστὴν καὶ κτίστην τῆς πατρίδος, τῆς λαμπροτάτης πόλεως, τῆς νεωκόρου τῶν Σεβαστῶν, ἱερᾶς τοῦ Διός, κατὰ τὰ δόγματα τῆς συγκλήτου Τραλλιανῶν, οἱ μύσται τῶν ἱερῶν (C. I. n. 2926.).

(2 Παρατίθημι ἐνταῦθα διὰ τὸ πρόχειρον καὶ ἄλλας δύο ἐπιγραφὰς, τὴν μὲν τῆς Ἀστυπαλαίας, τὴν δὲ τῆς Αἰγίνης, ἐξ ὧν καταφαίνεται, ὅτι οἱ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶ πόλεσιν ἀγορανόμοι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἴσως, διέφερον τῶν ἐν Ἀθήναις ἀ.) διότι οὗτοι μὲν εἶχον καὶ τὴν τῶν σιτηρῶν ἐπιμέλειαν, οἱ δ' ἐν Ἀθήναις οὔ. δ'.) Οἱ ἐν Ἀστυπαλαίᾳ ᾑροῦντο, οἱ δ' ἐν Ἀθήναις ἐκληροῦντο, καὶ γ'.) Οἱ ἐν Αἰγίνῃ ἐδαπάνων καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγώνων, ὡς οἱ aediles τῶν Ῥωμαίων, ἐν ᾧ περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις οὐδὲν τοιοῦτον ἀναφέρεται. Ἰδοὺ ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀστυπαλαίας. Ἐπαινέσαι τε καὶ στεφανῶσαι (Δημοτέλη τινὰ) θαλλοῦ στεφάνῳ, ἐπειδὴ αἱρεθεὶς ἀγορονόμος ἐπιμελήθη τοῦ δάμου μετὰ πάσας φιλοτιμίας, τῶν τε κατὰ τὴν ἀγορὰν πάντων ἐπιμελούμενος, ὅπως ὡς εὐωνότατα καὶ δικαιότατα πωληθῇ, καὶ σῖτον διετέλει προωνούμενος τῷ δάμῳ (Villoison Froleg. ad Iliad. p. 55.) Ἰδοὺ καὶ ἡ αἰγινητική Ἀπόλις Διόδωρον Ἡρακλείδα ἐπαινεῖ ἀπὸ συνέδρων καὶ τοῦ δάμου. Ἐπειδὴ ἀπὸ τῶν πολιτῶν Διόδωρος Ἡρακλείδα καταστάσεις ἀγορανόμος τὸ τοῦ βίου τέταρτον καὶ ἑξηκοστὸν ἔτος, τὰν ἐπιμέλειαν πεποίηται τᾶς ἀρχᾶς ὁπάσας, ἐγχειρισάμενος πάντων (φιλοτίμως καὶ) μετὰ πίστιος, καὶ τοῦ ἀγωνικοῦ κατ' Αἰακὸν γενομένου εἰσέφερε στατῆρας ὀγδώκοντα, καὶ διὰ πόλεμον ἐπὶ τὰ ἀμέτερα (τῶν Ἐπιδαυρίων) κατατρεχόντων, τὰν χώραν ἀναπρηθόντων καὶ τὰς οὖσας σιτήσεις ἐξολλύντων, ἀγαθὸς ἄρχων ἱκανὸν σῖτον παρέχων πάντα τὸν χρόνον, τοὺς δεομένους δεδιαίτακε, φιλοπονῶν ποτὶ τὸν δᾶμον τὸν Αἰγινητῶν, οὐδὲ κίνδυνον, οὐδὲ βλάβαν οὐδεμίαν φεύγων, ἀλλὰ περὶ πλείστου ποιούμενος τὸ συμφέρον τοῖς πολίταις, μετὰ σπουδᾶς πάσας οὐδὲν ἐλλείπων ἐν τῷ βίῳ ἅπαντι ὅτι ποτιφέρεται φιλανθρώπως· ὅπως ὁ δᾶμος φανειρὸς ᾖ τοῖς ἐπιδαμοῦσι παρ' ἡμῶν, τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καταξίως τιμῶν, δεδόχθαι τοῖς συνέδροις καὶ τῷ δάμῳ ἐπαινέσαι Διόδωρον Ἡρακλείδα ἐπὶ τᾷ εὐνοίᾳ καὶ τᾷ ἀνδραγαθίᾳ, ᾇ ἔχων διατελεῖ ποτὶ τὸν δᾶμον, καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν στεφάνῳ χρυσῷ δραχμῶν χρυσῶν ἑκατὸν, τὸ δὲ γενόμενον ἀνάλωμα δότω ὁ ταμίας, καὶ ἀνακαρῦξαι τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ τοῖς ἐφεξῆς Αἰακείοις, καὶ βωμὸν σταθῆναι (τῷ . . . . . Ἀπόλλωνι) καὶ τοῦ βωμοῦ τοὺς γενομένους ἐπιμελητὰς στάλαν λιθίναν ποιῆσαι, ἐφ' ᾇ ἀναγραφήσεται τόδε τὸ ψάφισμα, αὐτὰ δὲ ἀνατεθήσεται εἰς τὸν ἐπιφανείστατον τόπον τᾶς πόλιος παρὰ τὸ Ἀπόλλωνος, τὸ δὲ γενόμενον ἀνάλωμα δότω ὁ ταμίας. —

μῆς τῆς πόλεως. Οὗτοι ἐκληροῦντο, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ Δημοσθένους (κ. Τιμοκράτ. § 112.) καὶ Ἀριστοφάνους (Ἀχαρν. 721) (3), ὄντες δέκα τὸν ἀριθμόν, πέντε μὲν εἰς τὸ ἄστυ, πέντε δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ (Ἀριστ. ἐν πολιτ. Ἀθην. παρ' Ἁρποκρατίωνι ἐν λ.). Καὶ τὰ μὲν *καθήκοντα* ἢ ἔργα αὐτῶν ἦσαν 1) Ἡ ἐπὶ πάντων τῶν ὠνίων ἢ ἐμπορευμάτων τῆς ἀγορᾶς (ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν, τοῖς *σιτοφύλαξιν* ἐπιτετραμμένων) ἐποπτεία, καθ' ὅσον ἐπωλοῦντο ῥωπικῶς. Ἐφρόντιζον, ὅπως ὦσι καλά, ἡ τιμή των μὴ πολὺ ὑψηλή, καὶ μηδεμία εἰσχωρῇ ἀπάτη ἐν γένει εἰς τὰ τῆς ἀγορᾶς, μάλιστα δὲ εἰς τὰ μέτρα καὶ σταθμά· 2) Ἐπετήρουν τοὺς πωλητάς, ὅπως πωλῶσι μόνον οἱ ἐπὶ τούτῳ δικαίωμα ἔχοντες, τ. ἔ. οἱ πολῖται ἐν γένει καὶ ἐκ τῶν ξένων καὶ μετοίκων οἱ ἤδη ἀποτίσαντες τὸ *ξενικὸν* λεγόμενον τέλος, ὅπερ εἰσέπραττον οἱ ἀγορανόμοι αὐτοί· 3) Ἐφρόντιζον ἐν γένει περὶ τῆς καθαριότητος καὶ εὐταξίας ἤ, ὡς ἔλεγον, *εὐκοσμίας* τῆς ἀγορᾶς, καὶ ἐπετήρουν, ὅπως οἱ ἐνταῦθα ναοὶ ἢ τὰ ἱερὰ καὶ αἱ κρῆναι μὴ βλάπτωνται. Ὅθεν τούτοις καὶ τοῖς ἀστυνόμοις μέμφεται ὁ Λιβάνιος (Μελέτη Μς'.). ὅτι ὁλόκληρα τέλματα ἐσχηματίσθησαν ἐν τῷ ἄστει· 4) Διέλυον τὰς μεταξὺ τῶν πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν μικρὰς ἔριδας καὶ προύλαμβανον τὴν διάδοσιν τῶν πρὸς τὴν ἐμπορίαν ἐπιζημίων φημῶν· 5) Εἶχον τὴν ἐποπτείαν τῶν δημοσίων γυναικῶν ἤτοι τῶν ἑταιρῶν, ὡς τοὐλάχιστον περὶ μὲν Κορίνθου μανθάνομεν παρὰ τοῦ Ἰουστίνου (XXI 5.), περὶ δὲ τῶν Ἀθηνῶν δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος συμπεραίνειν ἐκ τῶν λεξικογράφων (Σουίδ. Ζωναρ. ἐν λ. *διάγραμμα*) (4). Ἡ δὲ *δικαιοδοσία* αὐτῶν ἦν, ὅτι κατὰ Πλάτωνα (Νομ. ς'. σ. 763.) ἐν πᾶσι τοῖς τῇ ἐπιστασίᾳ αὐτῶν καὶ ἐπιμελείᾳ διαπεπιστευμένοις εἶχον τὸ δικαίωμα, μικροῦ μὲν ὄντος τοῦ ἐγκλήματος, ἕκαστος αὐτῶν εὐθὺς νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ποινήν, μάλιστα δὲ τοὺς μετοίκους καὶ δούλους δι' ἐλαφρᾶς τινος σωματικῆς κολάσεως νὰ τιμωρήσῃ, διὸ καὶ *ἐμάντα* ἤτοι μάστιγα ἔφερον (Ἀριστοφ. ἔνθ' ἀνωτ. 722.), ἢ δι' ἐγκαθείρξεως ἤτοι φυλακίσεως· τοῖς δὲ πολίταις ἐπέβαλλον ἐλαφρόν τινα πρόστιμον. Μεγάλου δ' ὄντος τοῦ ἐγκλήματος, ἕκαστος κατ' ἰδίαν δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τι, ἀλλ' ἅπαντες ὁμοῦ ἐν κοινῷ δικαστηρίῳ ἢ συνεδρίῳ τῶν ἀγορανόμων ἀπεφάσιζον τὰ περὶ αὐτοῦ. Τὸ ἀρχεῖον αὐτῶν, ὅπερ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ ἔκειτο πιθανῶς παρὰ τῇ ἀγορᾷ, ὠνομάζετο *ἀγορανόμιον* (Πλατ. Νομ. ΙΑ'. σ. 917. ε.).—*Ἀγορανόμοι* ἐν Αἰγύπτῳ ἦσαν ἐπὶ Πτολεμαίων τε καὶ Ῥωμαίων ἄρχοντες νομῶν, παρ' οἷς συνετάσσοντο τὰ συμβόλαια. Οὗτοι εἶχον ἀρχεῖον διπλοῦν (ἀγορανόμιον), ἀστικὸν ἢ ἐγχώριον καὶ ξενικὸν (Peyron Papyr. Gr. part, 2. p. 45. pap. 8. 1. 6.)—Οἱ παρὰ Ῥωμαίοις aediles ἦσαν ὅμοιοί τινες τοῖς παρ' Ἕλλησιν ἀγορανόμοις, ὡς λέγει Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασεὺς (Ἀρχ. Ῥωμ. ς'. 90). « Καὶ σχεδὸν ἐοικασί πως κατὰ τὰ πλεῖστα τοῖς παρ' Ἕλλησιν ἀγορανόμοις. » Διὸ καὶ οἱ Ἕλληνες μεταφράζοντες τῷ ῥωμ. aedilis ἐχρήσαντο τῷ ἀγορανόμος, ὡς τἀνάπαλιν οἱ Ῥωμαῖοι (Iustin. ἔνθ' ἀνωτ.). Ἀλλὰ περὶ τούτων ἄλλοτε.—

—o—

ΠΕΡΙ ΑΣΤΥΝΟΜΩΝ.

—o—

Οἱ ἀστυνόμοι ἦσαν ἀρχή τις συγγενὴς τῇ τῶν ἀγορανόμων καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις Ἑλληνικαῖς πόλεσιν, ἔχουσα ἐν γένει τὴν ἐπιμέλειαν τῆς καθαριότητος τῶν ὁδῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ τὴν δημοσίων καὶ ἰδίων οἰκοδομημάτων (Πλατ. Νομ. ς'. σ. 759. Ἀριστοτ. Πολιτ. ς'. 5, 3) (1). Ἐν Ἀθήναις ἦσαν δέκα τὸν ἀριθμόν, εἷς ἐξ ἑκάστης φυλῆς, κληρούμενοι καὶ αὐτοὶ βεβαίως, ὡς οἱ ἀγορανόμοι, πέντε μὲν εἰς τὸ ἄστυ, πέντε δὲ εἰς τὸν Πειραιᾶ (Ἀριστοτ. παρ' Ἁρποκρατ. Σουίδ. καὶ Bekker Ἀνεκδ. p. 455. 24). Ἀλλὰ τὸ σύνολον τῶν καθηκόντων ἢ ἔργων αὐτῶν δὲν εἶναι ἐντελῶς γνωστόν. Ὡς μὲν ἐπιστάται τῶν ὁδῶν ὑπήγοντο αὐτοῖς οἱ *κοπρολόγοι* (Ἀριστοτ. π. Ἁρποκρ.), ἡ δὲ περὶ τῶν αὐλητρίδων καὶ ψαλτριῶν φροντὶς ἦν αὐτῶν ὡς ἐπιμελουμένων τῆς τῶν δημοσίων ὁδῶν εὐταξίας καὶ εὐκοσμίας· διότι ἄλλως ἡ περὶ τῶν τοιούτων δημοσίων γυναικῶν ἐπιμέλεια ὑπήγετο, ὡς εἴδομεν εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῶν ἀγορανόμων. Πρὸς τούτοις ἐφρόντιζον οἱ ἀστυνόμοι, ὅπως μὴ ἐμφανίζηταί τις δημοσίᾳ ἐν ἀήθει καὶ ἀκολάστῳ σχήματι (2). Μοναδικὸν τὸ γεγονός, ὅτι ποτὲ παρὰ τοῖς ἀστυνόμοις κατατίθεται διαθήκη (Ἰσαῖος περὶ Κλεωνύμου κλήρου σ. 36.). Ἐν ποίᾳ τινὶ σχέσει διετέλουν οἱ ἀστυνόμοι πρὸς τὸν Ἄρειον Πάγον, δὲν δύναται ὁρισθῆναι· Πάντως ὅμως δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἁπλοῖ ὑπάλληλοι, ἀλλ' ὅτι ἐν ταῖς προσηκούσαις αὐτοῖς περιστάσεσι προέδρευον τῶν δικαστηρίων.

Δ. Ι. Μαυροφρύδης.

(3) Ἀγορανόμους δὲ τῆς ἀγορᾶς καθίσταμαι
Τρεῖς τοὺς λαχόντας, τοὺς θ' ἱμάντας ἐκλεπρῶν.

(4) Ἰδοὺ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰουστίνου. Apud aediles adversus lenones iurgari (ὁ λόγος περὶ Διονυσίου τοῦ τυράννου Συρακουσῶν εἰς Κόρινθον ἐκφυγόντος). Ἡ δὲ τοῦ Σουΐδα ἡ ἑξῆς· Διάγραμμα, τὸ μίσθωμα. Διέγραφον δ' οἱ ἀγορανόμοι, ὅσον ἔδει λαμβάνειν τὴν ἑταίραν ἑκάστην.

(1) Ὁ Ἀριστοτέλης ὁρίζει ὡς ἑξῆς τὰς δύο ταύτας ἀρχάς, καὶ πρῶτον περὶ τῶν ἀγορανόμων, καί περ οὐ ῥητῶς ἀναφέρων αὐτούς, λέγει· « Πρώτη μὲν οὖν ἐπιμέλεια τῶν ἀναγκαίων ἡ περὶ τὴν ἀγοράν, ἐφ' ᾗ δεῖ τινα ἀρχὴν εἶναι τὴν ἀφορῶσαν περί τε τὰ συμβόλαια καὶ τὴν εὐκοσμίαν· σχεδὸν γὰρ ἀναγκαῖον πάσαις ταῖς πόλεσι τὰ μὲν ὠνεῖσθαι, τὰ δὲ πωλεῖν πρὸς τὴν ἀλλήλων ἀναγκαίαν χρείαν· καὶ τοῦτ' ἐστιν ὑπογυιότατον πρὸς αὐτάρκειαν, δι' ἣν δοκοῦσιν εἰς μίαν πολιτείαν συνελθεῖν (Ἀριστοτ. Πολιτ. ς'. 5, 2). » Περὶ δὲ τῶν ἀστυνόμων οὕτως· « Ἑτέρα δ' ἐπιμέλεια ταύτης ἐχομένη καὶ σύνεγγυς ἡ τῶν περὶ τὸ ἄστυ δημοσίων καὶ ἰδίων, ὅπως εὐκοσμία ᾖ, καὶ τῶν πιπτόντων οἰκοδομημάτων καὶ ὁδῶν σωτηρία καὶ διόρθωσις, καὶ τῶν ὁρίων τῶν πρὸς ἀλλήλους, ὅπως ἀνεγκλήτως ἔχωσι, καὶ ὅσα τούτοις ἄλλα τῆς ἐπιμελείας ὁμοιότροπα. Καλοῦσι δὲ ἀστυνομίαν οἱ πλεῖστοι τὴν τοιαύτην ἀρχήν. Ἔχει δὲ μόρια πλείω τὸν ἀριθμόν, ὧν ἕτερους ἐφ' ἕτερα καθιστᾶσιν ἐν ταῖς πολυανθρωποτέραις πόλεσιν· οἷον τοιχοποιοὺς καὶ κρηνῶν ἐπιμελητὰς καὶ λιμένων φύλακας (Ἀριστ. αὐτ. 3.

(2) Ὑπὸ τῶν Ἀθήνησιν ἀστυνόμων ἐπιτιμηθεὶς (Κράτης ὁ Θηβαῖος κυνικός), ὅτι σινδόνα ἠμφίεστο, ἔλεγε· Καὶ Θεόφραστον ὑμῖν δείξω σινδόνα περιβεβλημένον· ἀπιστούντων δὲ, ἀπήγαγεν ἐπὶ κουρεῖον, καὶ ἔδειξε κειρόμενον. (Διογεν. Λαέρτ. ΣΤ'. 90).

—⊗—

ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Α'. ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ.

—o—

Μιχαὴλ Α'. Δεσπότης Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας (α).

Ἐμπρ. Ὁ Δεσπότης Μιχαὴλ καὶ ἅγιός τις ἐν προτομῇ, κρατοῦντες ὁ μὲν διὰ τῆς ἀριστερᾶς ὁ δὲ διὰ τῆς δεξιᾶς δόρυ, ἐφ' οὗ ὑπάρχει σταυρὸς ἐντὸς κύκλου· ἐν τῇ δεξιᾷ ὁ Μιχαὴλ κρατεῖ σκῆπτρον, ὁ δὲ ἅγιος ἐν τῇ ἀριστερᾷ φέρει ξίφος. x Ἐπὶ τοῦ ἐμβαδοῦ ἄνωθεν, τῆς κεφαλῆς τοῦ Μιχαὴλ Μ.

Ὀπ. Ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαὴλ ἱστάμενος. Ἐπὶ τοῦ ἐμβαδοῦ Χ.

Κωνσταντῖνος Ἄγγελος Φιλαδελφεὺς, συζευχθεὶς Θεοδώραν Κομνηνὴν τὴν νεωτάτην τῶν θυγατέρων τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α'. Κομνηνοῦ, ἔσχε πέντε υἱούς, Μιχαὴλ, Ἀνδρόνικον, Ἰωάννην, καὶ δύο Κωνσταντῖνους. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Ἀνδρόνικος ἐγέννησεν Ἰσαάκιον καὶ Ἀλέξιον τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς χρηματίσαντας αὐτοκράτορας Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ Ἰωάννης ἔσχε τέσσαρας υἱούς, Κωνσταντῖνον, Θεόδωρον, Μανουὴλ, καὶ Μιχαὴλ νόθον. Ὁ Ἰωάννης ἐπονομαζόμενος πατρόθεν μὲν Ἄγγελος, μητροθεν δὲ Κομνηνὸς, προσέλαβεν ὕστερον καὶ τρίτην ἐπωνυμίαν, τὴν τοῦ Δούκα. Οὗτος εἶχε διορισθῆ ὑπὸ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ στρατηγὸς καὶ στόλαρχος, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου ὠνομάσθη σεβαστοκράτωρ. Μιχαὴλ ὁ νόθος υἱὸς τοῦ Ἰωάννου ἐδόθη παρὰ Ἰσαακίου Ἀγγέλου τοῦ ἐξαδέλφου του ὅμηρος πρὸς Φριδερῖκον Βαρβαρόσσαν αὐτοκράτορα Γερμανίας, μεταβαίνοντα διὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἰς Παλαιστίνην. Μετὰ ταῦτα δὲ ἀποσταλεὶς παρ' Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέλου πρὸς εἰσπραξιν τῶν φόρων τῆς ἐπαρχίας Μυλάσσης, ἀπεστάτησεν· ἀλλα, μάχῃ νικηθεὶς, προσέφυγε πρὸς τὸν Σουλτάνον τοῦ Ἰκονίου Ῥουκρατῖνον, παρ' οὗ στρατιωτικὴν δυναμιν λαβὼν, ἐλεηλάτει τος Μιανδρικὰς πόλεις, δεικνύμενος ὠμότερος καὶ φονικώτερος καὶ αὐτῶν τῶν ἀλλοφύλων. Διὰ τῶν τοιούτων πράξεων διήγειρε τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀλεξίου, ὅστις ἐξεστράτευσε κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἄνευ ἐπιμονῆς καὶ ἀποτελέσματος.

Ἁλωθείσης δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ Λατίνων τῇ 12 Ἀπριλίου 1204, ἐπορεύθη ὁ Μιχαὴλ πρὸς τὸν Μαρκίωνα Βονιφάτιον γενόμενον τότε βασιλέα Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ μικρὸν διατελέσας παρ' αὐτῷ μετέβη (1204—1205) εἰς Δυῤῥάχιον· ἐκεῖ δὲ ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ κατέχοντος τὴν πόλιν, καὶ συναινέσει τῶν κατοίκων ἀνέλαβε καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Δυῤῥαχίου ὑπὸ τὴν προσηγορίαν Δούξ. Ἐν τῷ σάλῳ δὲ τῶν περιπλοκῶν ἐκείνων ἐξέτεινε τὸ κράτος του πρὸς τὴν Ἤπειρον, συμπαραλαβὼν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν Ἄρταν, καὶ συνεργείᾳ τοῦ Σγουροῦ ἐκυρίευσε μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Αἰτωλίας ὅλης μέχρι Ναυπάκτου καὶ τῆς Κερκύρας, καὶ ἵδρυσε νέον κράτος ὀνομασθὲν Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας δεσποτεία. Οὕτω πως ἀποκαταστὰς ὁ Μιχαὴλ κραταιὸς, ἐγένετο ἐπίφοβος τοῖς Λατίνοις εἰσβάλλων καὶ λεηλατῶν τὰς χώρας αὐτῶν· καὶ πρὸς μὲν Ἐῤῥῖκον αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως διετέλεσεν εἰς ἀδιάλειπτον σχεδὸν ἔριν, τὸν δὲ πρεσβύτερον Γοδοφρέδον de Villehardouin πρίγκηπα τῆς Ἀχαΐας ἠχμαλώτευσεν αἴφνης ὁμοῦ μὲ ἑκατὸν ἄλλους ἱππεῖς, οὓς ἐφυλάκισε καὶ ἐκακοποίησεν.

Ὁ Μιχαὴλ ἕνα μόνον εἶχεν υἱὸν καὶ τοῦτον οὐχὶ γνήσιον ἀλλ' ἐκ παλλακῆς γεγεννημένον, ὅστις ὠνομάζετο ἐπίσης Μιχαήλ. Βλέπων λοιπὸν αὐτὸν ἀνήλικα ἔτι, καὶ φοβούμενος τὸ ἄωρον τοῦ θανάτου, παρακαλεῖ Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν αὐτοκράτορα Νικαίας, ἵνα ἐκπέμψῃ αὐτῷ τὸν παρ' ἐκείνῳ ὑπηρετοῦντα ἀδελφόν του Θεόδωρον· τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Ἀφιχθεὶς ὁ Θεόδωρος ἐν Ἠπείρῳ συνέζη μετὰ Μιχαὴλ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· μετ' οὐ πολὺ ὅμως δολοφονεῖται ὁ Μιχαὴλ (τῷ 1214) νύκτωρ ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐνῷ συνεκοιμᾶτο μετὰ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, παρά τινος τῶν ὑπηρετῶν Ῥωμαίου τοὔνομα.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ὁ ἀδελφὸς Θεόδωρος, ὅστις δραστήριος ὢν ἀνὴρ ἐπηύξησε τὸ κράτος αὐτοῦ, καὶ κυριεύσας (τῷ 1222) τὴν Θεσσαλονίκην, πρωτεύουσαν οὖσαν τοῦ Λατινικοῦ βασιλείου, ἐστέφθη ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας καὶ ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ. Βραδύτερον καταπολεμηθεὶς καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ Ἀσὰν βασιλέως τῶν Βουλγάρων (τῷ 1230) ἤχθη αἰχμάλωτος εἰς Βουλγαρίαν, ὅπου καὶ ἐξετυφλώθη. Ὁ Μανουὴλ ἐντοσούτῳ, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ

(α) Ὅρα Νικήταν εἰς Ἀλέξ. Βιβλ. γ'. Κεφ. 6. — Γεώργ. Ἀκροπολίτην § 14. — Ἑλληνομνήμονα φυλλ. ά. σ. 48—50. — Μνημοσύνην, Τεῦχ. ΙΒ'. σ. 266—267.

Θεοδώρου, ἐγένετο κύριος Θεσσαλονίκης καὶ ἦρξεν ἐπὶ δύο ἔτη. Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἐκυρίευσε μέρος τι τῆς πατρικῆς ἐπικρατείας καὶ ὁ τοῦ προαναφερθέντος Μιχαὴλ συνώνυμος υἱός· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτοι δὲν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν πραγματείαν μου παραλείπονται, καὶ μόνον τὴν χρονολογίαν αὐτῶν ἐκθέτω.

Χρονολογικὸς πίναξ τῶν Δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Θεσσαλονίκης.

Δεσπόται τῆς Ἠπείρου.

Μιχαὴλ Α'. Ἄγγελος Κομνηνὸς Δούκας.	1204—1214
Θεόδωρος ἀναγορευθεὶς μετὰ ταῦτα αὐτοκράτωρ Θεσσαλονίκης.	1214

Αὐτοκράτορες Θεσσαλονίκης.

Θεόδωρος.	1222—1230
Μανουὴλ ἀδελφὸς αὐτοῦ.	1230—1232
Ἰωάννης υἱὸς Θεοδώρου.	1232—1234
Ὁ αὐτὸς κυβερνήσας τὴν Θεσσαλονίκην ὡς δεσπότης.	1234—1244
Δημήτριος ἀδελφὸς αὐτοῦ.	1244—1246

Δεσπόται τῆς Ἠπείρου.

Μιχαὴλ Β'. νόθος υἱὸς τοῦ Μιχαὴλ Α'.	1230—1267
Νικηφόρος υἱὸς αὐτοῦ.	1267—1293
Θωμᾶς ἀδελφὸς τοῦ Νικηφόρου.	1293—1318

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, τοῦ μὲν Θεοδώρου, Μανουὴλ καὶ Ἰωάννου, τῶν αὐτοκρατορευσάντων ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐγνωρίζοντο νομίσματα, τῶν δὲ Δεσποτῶν Ἠπείρου οὐδὲν ὑπῆρχε μέχρι τοῦδε γνωστόν. Ταῦτα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων πάντοτε, τὰ παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων Θεσσαλονίκης κοπέντα, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τοῦ Μιχαὴλ, τοῦ μὴ ἄρξαντος εἰμὴ δύο μόνον ἔτη, πιθανὸν ἐλογίσθην καὶ οἱ τῆς Ἠπείρου δεσπόται νὰ ἔκοψαν· ὅθεν πρὸ πολλοῦ ἐπεζήτουν τοιοῦτόν τι, ἐλπίζων ὅτι θᾶττον ἢ βράδιον ἤθελον ἐπιτύχει. Ἐσχάτως Ἠπειρώτης τις κάτοικος Βερατίου μοὶ ἐκόμισε νομίσματά τινα Ἑλληνικὰ τῆς Ἀπολλωνίας, τοῦ Δυῤῥαχίου καὶ τῆς Ἠπείρου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔτυχε καὶ τὸ ἀνωτέρω σπουδαῖον καὶ μοναδικὸν τοῦ Μιχαὴλ Α'. νόμισμα.

Τοῦτο εἶναι ἐκ λεπτοῦ ἐλάσματος, καὶ ὁμοιάζει τὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βυζαντινὰ, πλὴν τῆς ἐργασίας, ἥτις ἔχει ἰδιόν τινα χαρακτῆρα ἐκ πρώτης ἀφετηρίας πείθοντα ὅτι τὸ τοιοῦτον δὲν ἐκόπη ἐν Βυζαντίῳ. Ἡ διατήρησις αὐτοῦ, εἰς μὲν τὸ ἔμπροσθεν εἶναι καλλίστη καὶ διακρίνονται ἐντελῶς ἥ τε ἐπιγραφὴ καὶ ὁ τύπος, ἀλλ' εἰς τὸ ὄπισθεν εἶναι ὀπωσοῦν βεβλαμμένος ὁ τύπος, μὴ φαινομένου τοῦ ἀγγέλου καθαρῶς ὡς αἱ ἐν τῷ ἔμπροσθεν εἰκόνες. Ἡ βλάβη δὲ αὕτη δὲν προῆλθε βεβαίως ἐκ τῆς ὑπὸ τὴν γῆν μακρᾶς διαμονῆς τοῦ νομίσματος, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐντυπώσεως μετακινήσεως τοῦ πετάλου. Ὁ τύπος τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ἀναφέρεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Δεσπότου· δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ καὶ ἁπλῶς ὡς ἄγγελος, τότε δὲ ἀνίττεται τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας τοῦ Μιχαὴλ, ὅπερ ἀπίθανον δὲν εἶναι, ἐνῷ μάλιστα ἔχομεν εἰς μαρτύριον πλεῖστα Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, τοῦ ἐξαδέλφου του, νομίσματα, φέροντα τὸν τύπον τοῦ Ἀρχαγγέλου πρὸς ὑπαίνιξιν τῆς ἐξ Ἀγγέλων ἐπωνυμίας τοῦ αὐτοκράτορος.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος νόμισμα, εἶμαι εὔελπις, θέλει εἰσθαι πρόδρομος ἄλλων μετ' οὐ πολὺ ἀνακαλυφθησομένων νομισμάτων τῶν δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου, ἅτινα θέλουσι συμπληρώσει κενὸν μεγίστης ἀξίας ἔν τε τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ νομισματολογίᾳ. Ἂν ποτε δὲ εὐτυχήσω νὰ ἀνακαλύψω καὶ ἕτερόν τι τοιοῦτον, προθύμως καὶ πάλιν θέλω δημοσιεύσει αὐτὸ πρὸς γνῶσιν τῶν νομισματορίλων.

Ἐν Κερκύρᾳ.

Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Σημειοῦμεν ἐνταῦθα ἐν συντόμῳ τὴν κατάστασιν τῆς ἐν Πετρουπόλει αὐτοκρατορικῆς βιβλιοθήκης, ἐξακριβωθεῖσαν κατὰ τὸ 1852 ἔτος.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ τῆς Ῥωσίας βιβλιοθήκη ἀνοίγεται εἰς τὸ δημόσιον τὰς μὲν καθημερινὰς, ἀπὸ τῆς δεκάτης μέχρι τῆς ἐννάτης μετὰ μεσημβρίαν· τὰς δὲ κυριακὰς καὶ τὰς ἑορτὰς ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς τρίτης ὥρας. Διενεμήθησαν ἐντὸς τοῦ 1852 ἔτους, δύο χιλιάδες εἰσιτήρια, τῶν ὁποίων ἐγένετο μυριάκις χρῆσις.

Παρετηρήθη δὲ ὅτι ἐκ τῶν ζητηθέντων βιβλίων εἰκοσιτρεῖς μὲν χιλιάδες ἦσαν εἰς τὴν ῥωσικὴν, τέσσαρες δὲ ἢ πέντε εἰς ἄλλας γλώσσας γεγραμμένα.

Ἡ σύνταξις τοῦ καταλόγου προχωρεῖ μετὰ πολλῆς ταχύτητος· ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1850 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1852 ἔτους, κατεγράφησαν διακόσιαι χιλιάδες τόμων. Ὁ κατάλογος τῆς βιβλιοθήκης συντάσσεται τριπλοῦς, καθ' ὕλην, κατ' ἀλφάβητον, καὶ κατὰ τὴν ἐν ταῖς θυρίσι κατάταξιν αὐτῶν.

Ἡ βιβλιοθήκη αὕτη ἐπλουτίσθη τὰ μέγιστα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος διὰ πολλῶν ἀρχαίων χειρογράφων ῥωσικῶν, βιβλίων, εἰκόνων, κλπ. ἀγορασθέντων ἀντὶ 150,000 ῥουβλίων ἀργυρῶν, ἤτοι ἑξακοσίων ἑξήκοντα καὶ ἐπέκεινα χιλιάδων δραχμῶν. Πλὴν τῆς συλλογῆς ταύτης τοῦ Κ. Πογοδίνου, ἠγοράσθη καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κ. Ῥοῦ, ἐδωρήθη ἡ τοῦ Κ. Βέργ, καὶ προσελήφθη καὶ μέρος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἐρημητηρίου. Ἐγένετο δὲ ἰδίως φροντὶς νὰ συναχθῶσι πρὸ πάντων τὰ ῥωσικὰ βιβλία, ἢ τὰ γεγραμμένα εἰς σλαυονικὴν γλῶσσαν ἐκκλησιαστικὴν, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ξένα συγγράμματα ὅσα διαλαμβάνουσι περὶ Ῥωσίας.

Μεταξὺ δὲ τῶν πολυτίμων συγγραμμάτων αὐτῶν, ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ περὶ γεωγραφίας καὶ φυσικῆς ἱστορίας. Πλὴν τούτων ἠγοράσθησαν ἔτι 6201 συγγράμματα τέλεια, καὶ 859 ἐκδιδόμενα εἰς τεύχη.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη τῆς Πετρουπόλεως ἐπαινεῖται διὰ τὴν πλουσίαν συλλογήν της χειρογράφων σλαυικῶν, εἰς αὔξησιν τῆς ὁποίας γίνονται δαπάναι ἀδρόταται. Ἐσχάτως ἐλήφθησαν ἀπὸ τῶν κοπτικῶν μοναστηρίων πλεῖστα χειρόγραφα ἀρχαιότατα καὶ σπουδαιότατα. Διὰ τῆς ἐπιμελείας σοφοῦ τινος ἐπισκεφθέντος ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ τὴν Αἴγυπτον, ἡ αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη ἀπέκτησε τέσσαρα πολυτιμότατα χειρόγραφα, ἀνήκοντα εἰς μονήν τινα τῆς ἐρήμου, καὶ περιέχοντα τὰ τέσσαρα βιβλία τοῦ Σαμουὴλ, τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἐπιτομὴν τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ βίου αὐτῶν, καὶ μετάφρασιν συριακὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ Εὐσεβίου. Κατὰ τὴν γνώμην δὲ τοῦ ἐμπειροτάτου περὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν Δόρν, ὅλα τὰ χειρόγραφα ταῦτα εἶναι ἀρχαιότερα τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος· τὸ τοῦ Εὐσεβίου φέρει τὴν χρονολογίαν τοῦ 463 ἔτους, ἤτοι 123 ἔτη μετὰ τὸ πρωτότυπον σύγγραμμα. Μόνον τὸ *Βρεταvικὸν Μουσεῖον* κέκτηται χειρόγραφα τοιαύτης ἀξίας, εἰ καὶ ἐλλειπέστερα· διότι τὸ μὲν τῆς Πετρουπόλεως περιέχει καὶ τὸ Η' καὶ τὸ Θ' καὶ τὸ Ι' βιβλίον, ἐκεῖνο δὲ μόνα τὰ πέντε πρῶτα.

Μεταξὺ τῶν τεχνικῶν ἀντικειμένων ὅσα ἀπέκτησεν ἐσχάτως ἡ βιβλιοθήκη, ὑπάρχει καὶ μέγας ἀριθμὸς εἰκόνων ἐπὶ φλοιοῦ φιλύρας, αἵτινες ζωγραφοῦνται ἰδίως διὰ τὸν λαὸν τῆς Ῥωσίας. Ἐπειδὴ δὲ αἱ εἰκόνες αὗται ἀποτελοῦσι μέρος οὐσιῶδες οὐχὶ μόνον τῆν ῥωσικῆς τέχνης ἀλλὰ καὶ τῆς φιλολογίας, θέλομεν εἰπεῖ ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτῶν. Εἰς τὴν Ῥωσίαν, ὡς καὶ εἰς πάντα ἄλλον τόπον, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μοναχοὶ ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι σοφοὶ, ἦγουν οἱ πρῶτοι οἵτινες ἐγίνωσκον τὸ γράφειν. Ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἡ εἰκονογραφία αὐτὴ ὑπῆρξε τὸ μόνον γνωστὸν εἶδος τῆς γραφῆς. Ἀπὸ τῶν κληρικῶν ἡ τέχνη μετέβη καὶ εἰς ἄλλους, καὶ οὕτω πως συνεκροτήθη τάξις ἰδιαιτέρα εἰκονογράφων, μὴ ἀγνοούντων μὲν τὰ δόγματα τῆς θρησκείας, ἀναμιγνυόντων ὅμως πολλάκις μετ' αὐτῶν τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν πλάνην.

Καὶ δὲν ἐζωγράφουν μὲν εἰκόνας ἐπὶ φλοιοῦ μόνον σημύδας καὶ φιλύρας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ λίθων, καὶ ἐπὶ κασσιτέρου καὶ ἐπὶ χαλκοῦ· πρὸς δὲ συνέθετον καὶ σύμβολα, καὶ ἐπιγραφὰς, καὶ ἄλλας εἰκόνας ἐχούσας χαρακτῆρα πνευματικόν τε συνάμα καὶ κοσμικόν. Καὶ ὁσάκις μὲν τὰ ἀντικείμενα ἦσαν καθαρῶς θρησκευτικὰ, μετεχειρίζοντο κυπάρισσον καὶ ἐλαιότριπτα χρώματα· ὁσάκις δὲ ἦσαν ἄλλου εἴδους, ἁπλοῦν ξύλον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐζωγραφοῦντο πάντοτε κατὰ τὸ ὕφος, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν γραφὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἐθεωροῦντο ὡς ἱερὰ, ὅπως καὶ τὰ πρῶτα, ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Ἡ τέχνη τοῦ ζωγραφεῖν οὕτω πως ἁγίους περιεσώθη καὶ μέχρις ἡμῶν, καὶ χωρὶς ὁλόκληρα τῶν νομῶν Βολόγδας, Βλαδιμήρου, Ἱεροσλάου καὶ Μόσχας πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς βιομηχανίας ταύτης, ἀνταλλάσσοντες τὰς εἰκόνας, (ἐπειδὴ εἰς τὴν Ῥωσίαν αἱ εἰκόνες δὲν πωλοῦνται), μὲ ἄλλα ἐμπορεύματα.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχαίων μνημείων, εὑρίσκεταί τι εἰς ἄκρον περίεργον· ἤτοι χάρτης τῆς ὑδρογείου ἐπιγραφὴν ἔχων σλαυονικὴν λέγουσαν, ὅτι αἱ ἑρμηνεῖαι ὅσας περιέχει ἡ σφαῖρα μετεφράσθησαν ἐκ τοῦ λατινικοῦ. Δὲν φέρει δὲ οὐδεμίαν χρονολογίαν, καὶ φαίνονται ἐπ' αὐτῆς πολλαὶ προσθῆκαι καὶ διορθώσεις. Παριστάνει τὴν γῆν ὅλην διῃρημένην εἰς τέσσαρα μέρη· τὴν Ἀσίαν, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν Νέον Κόσμον. Πολλάκις αἱ ἑρμηνεῖαι εἶναι καὶ ἀφελεῖς καὶ ἰδιόρρυθμοι ὡς αἱ ἑφεξῆς· «Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ἔρημος· κατοίκους μόνους ἔχει δράκοντας ἔχοντας μὲν πρόσωπον ὑπόλευκον καὶ σῶμα ἀνθρώπου, ὀνομαζομένους δὲ *βασιλίσκους*.» «Εἰς τὸν τόπον τοῦτον ζῶσιν ἀνθρωποφάγοι, οἵτινες ὅμως δὲν κατέφαγον τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν ἐπισκεφθέντα αὐτούς.» «Ἡ νῆσος Μελίτη ὅπου εὑρίσκονται πολλοὶ σοφοὶ καὶ πεπαιδευμένοι, ἄγρια φυτὰ καὶ λάχανα, κτλ.»

Ὡς ἀληθὴς πατριώτης ὁ συγγραφεὺς τοῦ χάρτου τούτου παρέστησεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν πόλιν τῆς Μόσχας, μὲ τὰ τείχη, καὶ τοὺς πύργους της, ἕκτασιν ἔχουσαν ὅσην καὶ ἡ Ἀμερική· ἄλλος τις δὲ προσέθεσε μετὰ ταῦτα καὶ τὴν Πετρούπολιν· φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν εἶχε πολλὴν ὑπόληψιν πρὸς τὴν μητρόπολιν ταύτην, ἐπειδὴ ἐσημείωσε ἁπλῶς αὐτὴν διά τινων εὐτελῶν ἐλατῶν καὶ ἄλλων δένδρων.

Ο ΠΡΕΣΒΥΣ ΤΗΣ ΝΕΠΩΛΗΣ.

Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν αἱ ἐφημερίδες τοῦ Λονδίνου περιεῖχον περιγραφὰς περιεργοτάτας, τῶν ὁποίων αἱ λεπτομέρειαι ὡμοίαζον πολλάκις τὰς τῆς *Χαλιμᾶς*. Ἐξ αὐτῶν ἐπαναλαμβάνομεν ἐνταῦθα ὀλίγας τινὰς, διὰ νὰ ἐξηγήσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ὁποῖα τὰ πρόσωπα ἅτινα παριστάνονται διὰ τῆς ἑπομένης εἰκόνος.

Μεταξὺ τῶν ἀπείρων ἐπικρατειῶν εἰς ἃς διαμερίζεται ἡ ἀπέραντος χώρα τῆς Ἰνδικῆς, εἶναι καὶ τὸ βασίλειον τῆς Νεπώλης, συνορεῦον πρὸς ἄρκτον μὲ τὸ Οὐράνιον Κράτος.

Ὁ πρωθυπουργὸς καὶ στρατάρχης τοῦ βασιλείου τούτου, Βαχαδοὺρ Κουρμὰν Ῥαναγγῆ ὀνομαζόμενος, ἦλθε τὸ 1850 ἔτος εἰς Ἀγγλίαν ὡς πρέσβυς ἔκτακτος τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ· εἶχε δὲ συνοδίαν ἐκ τριάκοντα καὶ τεσσάρων ὑπαλλήλων, βοηθῶν καὶ ὑπηρετῶν συγκειμένην.

Σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ ἦτο νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας συγχαρητήριον ἐ-

πιστολὴν καὶ πολυτιμότατα δῶρα, προϊόντα τῆς Νεπωλικῆς γῆς καὶ βιομηχανίας, καὶ τιμώμενα ἀντὶ ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Αἱ δαπάναι τῆς ἀπὸ Νεπώλης εἰς Ἀγγλίαν μεταβάσεως τῆς πρεσβείας, ἀνέβησαν εἰς τριακοσίας χιλιάδας δραχμῶν.

Καὶ ὁ πρέσβυς καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐπρέσβευον τὸ δόγμα τῶν Βουδδιστῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θρησκεία αὐτῶν ἀπαιτεῖ αὐστηρῶς τὴν διατήρησιν διατάξεών τινων ὡς πρὸς τὴν τροφὴν καὶ τὰς ἀπολούσεις, καὶ ἀπαγορεύει τὸ νὰ ἐγγίζωνται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τὰ βρώματα ἢ καὶ τὰ μαγειρικὰ ἀγγεῖα, ἐναύλωσαν ὅλους σχεδὸν τοὺς κοιτῶνας καὶ τὰς αἰθούσας τοῦ ἀτμοπλοίου, καὶ κατασκευάσαντες πρόχειρον μαγειρεῖον, περιέκλεισαν αὐτὸ διὰ φραγμοῦ. Ἔτρωγον δὲ πτηνά, αἰγίδια, ὠά, ὀρύζιον, καὶ λάχανα, καὶ ἔπινον ὕδωρ τὸ ὁποῖον ἐπρομηθεύοντο ἰδίαις χερσὶν εἰς ὅσα μέρη ἐνελιμένιζον.

Ἡ φυσιογνωμία τῶν Νεπωλίων ὁμοιάζει τὴν τῶν Μογγόλων καὶ τῶν ἄλλων Ἰνδῶν. Εἶναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡραῖοι, εὐσώματοι, καὶ φέρουσιν ἐνδύματα πλουσιώτατα.

Ὅτε ἔφθασαν εἰς Σαουθαμπτόνην, δὲν ἠθέλησαν νὰ καταλύσωσιν τὸ εἰς ξενοδοχεῖον εἰμὴ μόνοι· ἐφρόντισαν δὲ ἐνόσῳ διέτριβον εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, νὰ μὴ λάβωσι σχέσεις μετὰ τῶν χριστιανῶν.

Εἰς Λονδῖνον εἵλκυσαν τὸν θαυμασμὸν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς ἀχανοῦς ἐκείνης πόλεως· ὁ τύπος περιέγραψεν ἰδίως μετὰ πολλῆς λεπτομερείας τὰ πλούσια αὐτῶν ἐνδύματα, τοὺς πολυτίμους ἀδάμαντας, καὶ τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν διετήρουν ὅτε ἀπήρχοντο εἰς ἐπίσκεψιν τῶν περιέργων τῆς πόλεως. Ἠγάπων δὲ τὴν μουσικὴν, καὶ διὰ τοῦτο παρίσταντο συνεχῶς εἰς τὸ θέατρον τῆς βασιλίσσης.

Ὁ καθήμενος ἐν τῷ μέσῳ τῆς εἰκόνος, καὶ κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν σπάθην αὐτοῦ, εἶναι ὁ ἔκτακτος πρέσβυς ἐν μικρᾷ στολῇ. Ὁ ἀμέσως ἄνωθεν αὐτοῦ ἱστάμενος πρὸς δεξιὰ εἶναι ὁ διερμηνεὺς, Λὼλ Σὶγκ Κουτρὴ, ὁ πρὸς ἀριστερὰ εἶναι συνταγματάρχης, δεύτερος ἀδελφὸς τοῦ πρέσβεως, Δὲρ Σουμσὲρ, Γιοὺγκ Βαχαδοὺρ Κουρμὰν Ῥαναγγῆ ὀνομαζόμενος, καὶ ὁ παρ' αὐτοὺς καθήμενος ἔχων δὲ τὴν ῥάχιν ἐστραμμένην πρὸς τὸν πρέσβυν, εἶναι ὁ ὑπολοχαγὸς καὶ ὑπασπιστὴς Κουο.ρμπὴρ Κουτρή.

Ἐκ τῶν δύο ἀντικρὺ τοῦ πρέσβεως παριστανομένων, ὁ μὲν καθήμενος καὶ περιτυλιγμένος μὲ μανδύαν εἶναι συνταγματάρχης καὶ ἀδελφὸς τοῦ πρέσβεως, Δὲρ Γουγγὲς Σουμσὲρ Κουρμὰν Ῥαναγγῆ καλούμενος, ὁ δὲ ἱστάμενος καὶ ἀτενίζων αὐτὸν εἶναι ὁ ἐπιστάτης του.

ΕΚΤΑΚΤΟΝ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ.

Ἐν τῇ κατὰ τὴν 29 Δεκεμβρίου π. ε. γενικῇ ἐτησίᾳ συνεδριάσει τῆς ἐν Πετρουπόλει Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐτέθη εἰς διαγώνισμα διὰ τὸ ἔτος 1857 τὸ περὶ διχοτομίας τοῦ Βιελίου κομήτου πρόβλημα, ὡς ἑξῆς· α΄) Ἡ φανομένη διαίρεσις τοῦ Βιελίου κομήτου, λέγει ἡ μνησθεῖσα Ἀκαδημία ἐν τῷ περὶ τούτου προγράμματι αὐτῆς, εἰς δύο σώματα ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων διὰ κενῆς διαστάσεως εἶναι φαινόμενον μοναδικὸν εἰς τὰ χρονικὰ τῆς ἀστρονομίας. Τῷ διχασμῷ τούτῳ συμβάντι ἐν ἔτει 1846 σχεδὸν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀστρονόμων παρηκολούθησαν ἀλλοιώσεις ἔκτακτοι εἴς τε τὴν μορφὴν καὶ τὴν φαεινότητα τῶν δύο κεφαλῶν. Παρόμοιαι ἀλλοιώσεις ἐπανελήφθησαν ἐν τῇ ἐπανόδῳ τοῦ αὐτοῦ κομήτου κατὰ τὸ 1852, καί τοι ὑπερμέτρως ἐπαυξηθείσης τῆς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεως τῶν δύω κεφαλῶν. Ἐντεῦθεν, ὡς φαίνεται, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν διηνεκῆ τινα καὶ ἐπαισθητὴν ἐπ' ἀλλήλων ἐπενέργειαν. Ταῦτα πάντα καθιστῶσιν ἄρα τὸν κομήτην τοῦτον ἀντικείμενον τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρον τὴν ἐπιστήμην, καθόσον μάλιστα κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν ἔτει 1852 ἐμφάνισιν αὐτοῦ, αἱ παρατηρηθεῖσαι θέσεις διέφεραν οὐκ ὀλίγον τῶν προσημειωθεισῶν ἐν ταῖς ἀστρονομικαῖς ἐφημερίσι τοῦ Κ. Ἐαντίνου· ὥστε δὲν δυνάμεθα ν' ἀποφασίσωμεν ἂν αἱ διαφοραὶ αὗται προκύπτωσιν ἐκ τῆς μὴ ἀκριβείας τῶν ὑπολογισμῶν, ἢ ἂν ἐπήγασαν ἐκ δυνάμεών τινων ἱκανῶν ν' ἀλλοιώσωσιν ἀποτόμως τὴν τροχιὰν τοῦ κομήτου κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διατομῆς αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ θεωρήσασα ἡ Α. Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν ὡς ἀντικείμενον πολλοῦ λόγου ἄξιον, ἐνέκρινε νὰ τεθῇ εἰς ἔκτακτον διαγώνισμα τὸ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων καὶ γεωμετρῶν ἐρεύνης τῆς τροχιᾶς τοῦ κομήτου τούτου. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἀδύνατον νὰ προΐδῃ τις ἅπαντα τὰ ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης ἐξαχθησόμενα συμπεράσματα, ἡ Ἀκαδημία δὲν ἐνόμισε κατάλληλον νὰ περικλείσῃ εἰς στενὰ ὅρια τὸ ὑπὸ λύσιν πρόβλημα. » Ἐνὶ λόγῳ ἡ Αὐτοκρατορικὴ Ἀκαδημία τίθησιν ἐν τῷ ῥηθέντι αὐτῆς προγράμματι τὰ ἑπόμενα ζητήματα· α) ἀπαιτεῖ ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν στοιχείων τῆς τροχιᾶς ἣν περιγράφει τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τὸ τοῦ Βιελίου κομήτου· ἔρευνα ἥτις, ὡς λέγει, πρέπει νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς λεπτομεροῦς ἐξετάσεως ὅλων τῶν παρατηρήσεων αἵτινες ἔγιναν κατὰ τὰς ἐξ αὐτοῦ ἐμφανίσεις, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1772 μέχρι τοῦ 1852 καὶ ἐν ᾗ πρέπει νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ὅλαι αἱ ἐκ τῶν πλανητῶν πηγάζουσαι αἰσθηταὶ διαταράξεις. β΄) Ἐὰν δὲν εὑρίσκεται, προστίθησιν ἡ Ἀκαδημία, μέσον ἱκανὸν νὰ παραστήσῃ ἀρκούντως διὰ μιᾶς μόνης τροχιᾶς ὅλας τὰς παρατηρήσεις, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀνάγκη πᾶσα νὰ διαιρεθῶσιν αἱ ἔρευναι εἰς δύο μέρη, τουτέστι τὸ μὲν πραγματευόμενον περὶ τῶν παρατηρήσεων αἵτινες ἔγιναν πρὸ τῆς διχοτομίας τοῦ κομήτου, τὸ δὲ, περὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. γ΄). Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἔρευνα πρέπει ἰδίως ν' ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἀμοιβαίαν σχέσιν τῶν δύω κεφαλῶν, ὅπως ὁρισθῇ οὐ μόνον ἡ μεταξὺ τῶν δύω κεφαλῶν θέσις τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος, ἀλλ' ἀκόμη, εἰ δυνατὸν, καὶ οἱ νόμοι δι' ὧν ἐπήγαταν αἱ μεταβολαὶ τῶν σχετικῶν αὐτῶν θέσεων. δ΄) Ἡ διὰ τὸ διαγώνισμα διατριβὴ πρέπει νὰ συνοδεύεται μὲ ἀστρονομικὴν ἐφημερίδα ὑπο-

λογίζουσαν προηγουμένως τὴν προσεχῆ κατὰ τὸ 1859 ἐμφάνισιν τοῦ κομήτου τούτου.»

Ἔχουσα δὲ ὑπ' ὄψιν ἡ Α. Ἀκαδημία τοὺς μακροὺς καὶ πολυμόχθους ὑπολογισμοὺς οὓς ἀπαιτεῖ ἡ ἀκριβὴς λύσις τοῦ προβλήματος τούτου, παραχωρεῖ προθεσμίαν πρὸς ἀποστολὴν τῶν πρὸς διαγωνισμὸν διατριβῶν μέχρι τῆς ά. Αὐγούστου τοῦ 1857. Αἱ δὲ διατριβαὶ αὗται πρέπει νὰ συνοδεύωνται μὲ συμβολικόν τι ῥητὸν καὶ ἐσφραγισμένον γραμμάτιον ἐμπεριέχον τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ὅστις δύναται νὰ συγγράψῃ εἰς μίαν ἐκ τῶν ἑξῆς πέντε γλωσσῶν, δηλονότι εἰς τὴν γαλλικὴν, ἀγγλικὴν, γερμανικὴν, λατινικὴν ἢ ῥωσικήν. Ἡ δὲ περὶ διαγωνισμοῦ κρίσις τῆς Ἀκαδημίας θέλει γενεῖ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτε ἡ ἀρίστη τῶν διατριβῶν θέλει δημοσιευθῆ δαπάνῃ τῆς Ἀκαδημίας χορηγουμένων δωρεὰν πεντήκοντα ἀντιτύπων εἰς τὸν συγγραφέα, καὶ βραβεῖον ἀξίας 300 ὁλλανδικῶν ὑπερπύρων· εἰς δὲ τὸν συγγραφέα τῆς ἐπιλαχούσης διατριβῆς, θέλει δοθῆ ἕτερον βραβεῖον ἀξίας 150 ὑπερπύρων ὁλλανδικῶν.

Ι. Δε-Κιγάλλας.

ΠΕΡΙ ΕΜΒΡΥΟΤΟΚΩΝ ΙΧΘΥΩΝ.

—o—

Ὑπῆρχε μέχρι τοῦδε γενικὴ δόξα ὅτι ἅπαντες οἱ ἰχθύες εἰσὶν ὠοτόκοι, ἀλλὰ νέαι παρατηρήσεις ἀπέδειξαν ὅτι καὶ μεταξὺ τῶν ἰχθύων ὑπάρχουν ἐμβρυοτόκα εἴδη, καὶ τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην ὀφείλομεν εἰς τυχαίαν τινὰ παρατήρησιν τοῦ ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ τῆς Καλλιφορνίας Κ. Α. Κ. Ἰάκσωνος, ὅστις κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους ἁλιεύων πρὸς διεσκέδασιν ἐν τῷ ποταμῷ Σαντα-Σαλίτᾳ, ἠναγκάσθη δι' ἔλλειψιν δελέατος νὰ μεταχειρισθῇ τὰ ἐντόσθια ἑνὸς τῶν τοῦ εἴδους τούτου ἰχθύων. α Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀπορία μου, λέγει οὗτος εἴς τινα περὶ τούτου ἐπιστολήν του, ὅτε διὰ τῆς γενομένης ὀπῆς εἶδα νὰ ἐξέλθῃ ζῶν τις ἰχθύς· φυσικῷ λόγῳ ὑπέθεσα κατ' ἀρχὰς ὅτι οὗτος εἶχε καταβρωθῆ παρὰ τοῦ μεγαλητέρου ὅστις συλληφθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, καὶ κατασπαραχθεὶς ἅμα, δὲν ἐπρόφθασε νὰ καταλύσῃ διὰ τῆς πέψεως τὸν καταβρωθέντα. Ἀνοίξας ὅμως ἔτι μᾶλλον τὴν κοιλίαν αὐτοῦ εὗρον παρὰ τὴν ῥάχιν μικρὰν κύστιν ἰώδους χρώματος εἰς τρόπον τοσοῦτον διαφανῆ, ὥστε διὰ τῶν παρειῶν αὐτῆς ἐφαίνοντο διάφορα ἰχθύδια ὁμοιάζοντα ἐντελῶς κατά τε τὴν μορφὴν καὶ τὸ χρῶμα μὲ τὸ προεξαχθέν. Ταῦτα ἠριθμοῦντο εἰς 18, ἃ ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς κύστεως τὰ ἔθεσα ἐν κάδῳ ὕδατος, καὶ ἀμέσως ἔπλευσαν μὲ τοσαύτην εὐκολίαν καὶ ζωηρότητα, ὡς ἂν ἦσαν πρὸ πολλοῦ γεγυμνασμένα. Ἅπαντα δὲ οὐ μόνον ὡμοίαζον ἀκριβῶς ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν μητέρα αὐτῶν, πρὸς ἣν παραβαλλόμενα ἐφαίνοντο ἕκαστον ὡς μικρὸν αὐτῆς ἀντίτυπον· ἑπομένως οὐδόλως δύναταί τις νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῶν μεταξὺ πάντων αὐτῶν ὑπαρχόντων δεσμῶν τῆς στενοτέρας φυσικῆς συγγενείας.»

Ὁ ἰχθυολόγος Κ. Ἀγασίζιος (Agassiz) ἐπιλαβὼν τὰς τοῦ Κ. Ἰάκσωνος παρατηρήσεις προστίθησιν ὅτι ἡ κύστις ἡ φέρουσα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἰχθύδια καλύπτεται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ὑπὸ μεγάλων διακλαδισμῶν ἀγγείων· καὶ ὅτι ἐσωτερικῶς ὑποδιαιρεῖται εἰς διαφόρους διακεκριμένους σάκκους, ἀλλήλοις κοινωνοῦντας πρὸς τὸ κάτω τῆς κύστεως μέρος τῆς ὠοθήκης μᾶλλον τοῦ συνήθους διαπλατυνθείσης. Οἱ δὲ σάκκοι αὐτῆς πηγάζουσιν ἐκ τῶν πτυχῶν αὐτῆς ταύτης τῆς ὠοθήκης. Εἰς ἕκαστον τῶν σάκκων τούτων ἐμπεριέχεται ἓν ἰχθύδιον ὅπερ ὑπάρχει περιτυλιγμένον ὡς ἐν ὑφάσματι· ἅπαντα δὲ τὰ ἰχθύδια κεῖνται ὁμοιομόρφως καὶ ἔχοντα τὴν κεφαλὴν κεκλιμμένην εἰς τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ κατέχωσιν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον διάστημα. Ἡ δὲ ἐξωτερικὴ εἴσοδος τοῦ ὀργάνου τούτου κεῖται ὄπισθεν τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ ἐν τῷ κέντρῳ κωνικῆς τινος ἐξαγκώσεως συγκειμένης ἐξ ἰσχυροῦ τινος σφιγκτῆρος κρατουμένου ὑπὸ δύω ἰσχυρῶν παρακειμένων μυώνων προσκεκολλημένων ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς κοιλίας. Εἰς τὴν ἐμβρυοδόχον ταύτην κύστιν φαίνεται ὅτι εἰσέρχεται τὸ ὕδωρ, διότι τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐν αὐτῇ ἰχθύδια ἔχουσιν ἐντελῶς ἀνεπτυγμένα τὰ ὦτα, ὧν ἀναμφιβόλως κάμνουσι χρῆσιν· ἄλλως ἠθέλομεν ὑποθέσει ὅτι ἡ φύσις ὠργάνισεν αὐτὰ πρὸ τῆς ἀνάγκης. Ἐκ τούτων δὲ πάντων ἐξάγεται ὅτι εἰς τοὺς ἰχθῦς τούτους ἡ ἐγκυμοσύνη τελεῖται ὁμαλῶς καὶ συνήθως ἐν τῇ ὠοθήκῃ, τοῦθ' ὅπερ χορηγεῖ νέον παράδειγμα ὁμοιότητος τῆς τερατολογίας (ἢ μᾶλλον ἐκτρωματολογίας) μετὰ τῆς ζωολογίας.

Τοὺς ἀλλοκότους τούτους ἰχθύας ὁ Κ. Ἀγασίζιος ἐπωνόμασε γενικῶς *ἐμβυοτόκους* Embyotoca, ἡμεῖς δὲ ὠνομάσαμεν νομίζω καταλληλότερον *ἐμβρυοτόκους*.

Ἰχθὺς δέ τις τοῦ εἴδους Embyotoca Jackssonii ἔχων 10 δακτύλων μῆκος καὶ 4 ½ ὕψος ἐμπεριεῖχεν ἰχθύδια ἔχοντα 3 δακτύλων μῆκος καὶ ἑνὸς ὕψους. Ἕτερος δὲ τοῦ εἴδους Embyotoca caryi ἐμπεριεῖχεν ἰχθύδια ἔχοντα 2 δακτ. μῆκος καὶ ½ ὕψος. Ἑπομένως ἡ ἀνάπτυξις αὕτη ἦν τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἰχθύων ἀποκτᾷ πρὸ τῆς γεννήσεώς του, ἀποτελεῖ ἐξαίρεσιν, παραβαλλομένη σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν, ἣν λαμβάνουσι τὰ ἔμβρυα τῶν λοιπῶν ἐμβρυοτόκων ζώων.

Ἰ. Δε-Κιγάλλας.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—o—

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ. Ἐφημερίδες τινὲς ὡμίλησαν περί τινος ἀνακαλύψεως εἰς ἄκρον πορέργου, ἥτις, ἐὰν εἶναι ἀληθής, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ νέα ἤπειρος κατῳκήθη πάλαι ὑπὸ λαῶν πεπολιτισμένων. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐγένετο ὑπό τινων ἀσχολουμένων εἰς τὸ νὰ εὕρωσιν ὁδὸν συντομωτέραν τῆς συνήθους διὰ νὰ διαβῶσι τὴν μεγάλην ἔρημον τῆς Ἀμερικῆς. Παρετήρησαν μακρόθεν πρὸς δυσμὰς ἀντικείμενόν τι τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τῆς μεμονωμένης θέσεώς του ἐφαίνετο ἔργον χειροποίητον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγωσι νὰ τὸ ἐπισκεφθῶσιν. Ἀφοῦ διέτρεξαν πέντε μιλίων διάρκειαν εἰς τὴν ἄγονον καὶ ἀμμώδη ἐκείνην πεδιάδα, ἔφθασαν εἰς τὴν βάσιν πυραμίδος συγκειμένης ἐκ στρώματος λίθων βάθος μὲν ἔχοντος δεκαοκτὼ, μῆκος δὲ πέντε ἕως ὀκτὼ ποδῶν. Τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς πυραμίδος αὐτῆς σχηματίζει δίσκον μέγεθος ἔχοντα ἐπέκεινα τῶν πεντήκοντα τετραγωνικῶν ποδῶν· φαίνεται δὲ ὅτι ἦτο ὁλόκληρος ἡ πυραμὶς, καὶ ὅτι μέγας τις κλόνος τῆς γῆς κατέβαλεν εἰς ἔδαφος τὴν κορυφὴν αὐτοῦ· διότι πλησίον τοῦ βάθρου ὑπάρχει σωρὸς λίθων κεχωσμένων.

Ἡ πυραμὶς αὕτη διαφέρει κατά τι τῶν Αἰγυπτιακῶν.

ΚΥΩΝ ΦΙΛΟΔΙΤΗΣ. Ὑπάρχει εἰς Ἰρλανδίαν κύων, τοὔνομα Jack, μεγίστην ἔχων κλίσιν πρὸς τὴν περιήγησιν. Εἵλκυσε δὲ τοσοῦτον τὴν ἀγάπην τῶν ἐπιστατῶν τῶν σιδηροδρόμων, ὥστε ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτὸν νὰ ταξειδεύῃ διὰ τῶν ἁμαμαξῶν ὅταν καὶ ὁσάκις θέλει. Ἀναβαίνει εἰς τὰ ὀχήματα, κατὰ τὴν ὄρεξίν του, διευθύνεται εἰς Δουβλῖνον ἢ εἰς Δρογέδαν, καταβαίνει, καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλο ὄχημα διευθυνόμενον εἰς Βελφάστην, ὅπου διανυκτερεύει. Ἐὰν ποτε ἡ ἅμαξα ἀναχωρήσῃ, ἐμβαίνει εἰς τὸν ἁρμόδιον σταθμὸν καὶ περιμένει ἡσύχως μετὰ τῶν ἄλλων ὁδοιπόρων ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ ὥρα. Ἐνίοτε δὲ δεικνύων προτίμησιν πρός τινα θερμαστὴν, ταξειδεύει μετ' αὐτοῦ ὁλόκληρον ἡμέραν.

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ ΤΟ 1833. Οἱ Παρίσιοι ἔπιον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 1,200,000 ἑκατόλιτρα οἴνου, 50,900 ἑκατόλιτρα οἰνοπνεύματος, 22,000 ἑκατόλιτρα ὄξους, καὶ 175,000 ἑκατόλιτρα ζύθου.

Ἔραγον δὲ ἓν ἑκατομμύριον ἑκατολίτρων ἀλεύρου, 500,000 ἑκατολίτρων σταφυλῆς, 70,000 βόας, 20,000 δαμάλεις, 82,000 μόσχους, 500,000 πρόβατα, 90,000 χοίρους καὶ ἀγριοχοίρους, δώδεκα ἑκατομμυρίων φράγκων βούτυρον, ἓξ ἑκατομμυρίων φράγκων ὠά, ὀκτὼ ἑκατομμυρίων πτηνά, ἓξ ἑκατομμυρίων ἰχθῦς, καὶ 1,500,000 ὀστρεῖδια.

Ἔφαγον πρὸς τούτοις καὶ 22 ἑκατομμυρίων φράγκων λάχανα καὶ ὀπώρας, ἔλαιον καὶ τυρὸν, ἀλλάντας καὶ πήττας, καραβίδας, κοχλίας, ἀστακοὺς κλπ.

Ὥστε οἱ Παρίσιοι, διὰ νὰ τραφῶσι μόνον, δαπανῶσι κατ' ἔτος ἥμισυ χιλιεκατομμύριον.

Διὰ δὲ τὰς διασκεδάσεις, τὸ ἔνδυμα καὶ τὴν συσκευασίαν αὐτῶν, δαπανᾶται τριπλασία ποσότης κατ' ἔτος.

Κατ' ἔτος αἱ γυναῖκες τῶν Παρισίων γεννῶσι 31,900 παιδία ζωντανά, ἐξ ὧν αἱ δέκα χιλιάδες εἶναι νόθα.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

—o—

Τῇ Παρθενόπῃ.

Ὅταν τὸ βράδυ θεωρῇς τὰς ἄκρας τῶν ὀρέων,
Ἐνῷ μ' ἀκτῖνας θολερὰς ὁ ἥλιος τὰ στέφῃ,
Καὶ ῥοδοχρίει τὰ μικρὰ περὶ τὴν δύσιν νέφη,
Μικρῶν ἀγγέλων ὅμοια μὲ σχῆμα γαληναῖον·

Ὅταν πτηνοῦ ἆσμα γλυκὺ ἐκ φύλλων δένδρου ῥέον
Ἀπὸ τὴν δύσιν ἐλαφρῶς τὴν προσοχήν σου στρέφῃ,
Καὶ τὴν ψυχὴν, ποῦ πρὸ πολλοῦ ἡ σκέψις μόνη τρέφει,
Βυθίζῃ εἰς ἀνάμνησιν εὐτυχιῶν ἀρχαίων·

Τότε μορφή τις ἱλαρὰ μὲ πένθιμον τὸ σχῆμα,
Εἰς τῆς κοιλάδος τὰς σκιὰς προβαίνουσα ἡσύχως
Δὲν σταματᾷ τὸ φεῦγόν σου μετὰ δειλίας βῆμα;

Δὲν ἀπορεῖς μὲ ταραχὴν κλονοῦσάν σ' ἐνδομύχως,
Τίς ἡ μορφὴ, ποῦ βραδυνοῦ ἀνέμου φέρει κῦμα;
— Ἡ Μνήμη ὀλοφύρεται τοῦ Ἔρωτος εἰς μνῆμα.

Χ. Α. Π.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 96.)

XXXVI.

Ὀκτὼ λιγεραῖς ξεκίνησαν 'πὸ μέσα 'πὸ τὰ Σάλωνα
Στολίσθηκαν, ἁρματώθηκαν καὶ βάνουν τ' ἅρματά τους
Τρεῖς 'πᾶνε κατὰ τὸ Χρυσὸ καὶ τρεῖς 'στὸ Γαλαξίδι,
Καὶ 'η δύο ἐξεκίνησαν 'στὴν Ἀγιὰ Θυμιὰ πηγαίνουν.
Πάνε νὰ βροῦν τσ' ἁρματωλοὺς τὸν καπετὰν Ἀνδροῦτσο
Κ' Ἀνδροῦτσος ἐξεκίνησε καὶ πάει 'στοῦ Μαλαδρίνου.
Πολλὰ τουφέκια πέφτουνε 'ψηλὰ 'στὰ πέντε ὀρδία.
Τὸ τί τουφέκια νά 'ναι αὐτὰ καὶ θλιβερὰ βροντάνε;
Μηνᾶ ναι γάμοι γίνεται μηνᾶ ναι πανηγύρια;
Μὰ οὐδὲ καὶ γάμος γίνεται μὰ οὐδὲ καὶ πανηγύρια,
Μόνε Ἀνδροῦτσος πολεμᾶ μὲ Τούρκους μὲ Ῥωμαίους,
Ἀκοῦνε μιὰ ψυλὴ φωνὴ ἀπ' τὸ Βλαχοθανάση·

Τὸ ποῦ 'σαι 'Ανδροῦτσε ξακουστὲ καὶ 'Ανδροῦτσε ξακουσμένε,
Τὸ ποῦ 'σαι καὶ δὲν φαίνεσαι νὰ ἔλθῃς νὰ μᾶς βγάλῃς,
Νὰ 'ρθῆτε νὰ μᾶς βγάλετε ἀπὸ τοὺς κερατάδες.
'Ανδροῦτσος ἔτρωγ' ἔπινε κ' ἔστριβε τὸ μουστάκι.
Μουστάκι μου καραμπογιὰ καὶ φρύδια μου γραμμένα,
Τὸ κορμί μου τὸ περίτρανο ἐδῶ 'στὸν πάνω κόσμο,
'Ανδροῦστος ἐχουχούτισε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
Τὸ ποῦ 'σαι, φίλε ἀδελφὲ καὶ Καπετὰν Μιχάλη.
'Ο Μῆτρος ἐχουχούτισε ὁ Μῆτρος ὁ Μιχάλης.
Καὶ 'Ανδροῦτσος ἐξεκίνησε μὲ τὸ σπαθὶ 'στὸ χέρι.
Βλέπει τοὺς Τούρκους κ' ἔφευγαν, βλέπει τοὺς 'Αρβανίταις
'Αλλοι 'πῆραν τὰ Σάλωνα καὶ ἄλλοι τὸ Λιδορίκι.
Καὶ ὁ Μπέης ὁ Βελήμπεης πάει κατὰ ταῖς Καρούταις.
Κ' ἐπῆγε καὶ ἀποκλείσθηκε σ' ἕνα παλιοκλησάκι.
Δέκα ἡμεροῦλαις πολεμᾷ καὶ δέκα ἡμερονύχτια.
Καὶ 'Ανδροῦτσος τὸν ἀπόκλεισε καὶ 'Ανδροῦτσος τὸν ἐπιάνει.
Τί χάλευες, τί ἐγύρευες Μπέη 'στὰ Βιλαέτια,
'Εδῶ 'ναι 'Ανδροῦτσος ξακουστὸς 'Ανδροῦτσος ξακουσμένος.
Ποτὲ Τοῦρκο δὲν σκιάζεται οὔτε καὶ 'Αρβανίταις.
Σκύφτει τοῦ πέρνει τὴν ποδιὰ καὶ τοῦ φιλεῖ τὸ χέρι
'Εγὼ Μπέης Σελίμπεης καὶ Μπέης ξακουσμένος,
Νὰ μοῦ χαρίσῃς τὴν ζωὴ ἀκόμη τούτην τὴν ὥρα
Νὰ στείλω μὲς τὴν μάνα μου γιὰ νὰ μὲ ξαγοράσῃ
'Εγὼ δὲν εἶμαι γιὰ φλωριὰ δὲν εἶμαι καὶ γιὰ γρόσια,
Μόν εἶμαι 'Ανδροῦτσος ξακουστὸς καὶ θενὰ σὲ ἀπολύσω
Καὶ θενὰ πᾶς 'στὸ σπῆτι σου πίσω 'στοὺς δικούς σου.
Καὶ κάνουν τὸν κατήφορο καὶ πᾶν 'στὸ Λιδωρίκι.
Τρία κορίτσα τὸν κερνοῦν καὶ τρεῖς μπιρμπιλομάταις'
Μία κερνᾷ μὲ τὸ γυαλὶ κ' ἡ ἄλλη μὲ τὸ κρουστάλι,
Κ' ἡ τρίτη ἡ καλήτερη μὲ μαστραπᾶ ἀσημένιο.
Κέρνα με, κόρη μ', κέρνα με ὅσο νὰ παῃ γιῶμα
'Οσο νὰ σκάσῃ ὁ αὐγερινὸς νὰ πάῃ ἡ πούλια γιῶμα
Νὰ πᾶν τ' ἀηδόνια 'σταῖς φωλιαῖς νὰ πᾶν νὰ κοιμηθοῦνε
Θὰ μάσω ἐγὼ τὰ ἀσκέρι μου νὰ πάω νὰ τὸ μετρήσω
Νὰ ἰδῶ ποιὸς μοῦ 'χάθηκε νὰ ἰδῶ ποιὸς μοῦ πάει.
Μῆτρο Μιχάλης λαβώθηκε καὶ ὁ Δρόσος Ζαποντιότης.

XXXVII.

Μιὰ νύφη ἀπ' τὴ Ζαρίτσαινα καὶ πεθερὰ ἀπ' τὴ χώρα
'Επρόδωκε τὴ νύφη της στὰ Τούρκικα τὰ χέρια.
Σήκω, νυφούλα μ' κ' ἄλλαξε καὶ ντύσου κ' ἁρματώσου
Καὶ βράδυ θὰ 'λθῆ ὁ Κωνσταντῆς θὲ νὰ ἐρθῆ ὁ υἱός μου.
Τὸ ποῦ τὸ ξέρεις, πεθερὰ, τὸ ποῦ τὸ ξέρεις, μάνα;
Ψὲς ἤτανε 'στὴ Νιάουστα καὶ ἀπόψε 'στὴν Καβάλλα
Καὶ βράδυ θὰ ἔλθῃ σπῆτι του θὰ ἔλθῃ 'στοὺς δικούς του.
Δὲν τὸ πιστεύω, πεθερὰ, δὲν τὸ πιστεύω, μάνα,
'Ο Κωνσταντῆς δὲν ἔρχεται ὁ Κωνσταντῆς δὲν φάνει
'Ο Κωνσταντῆς δὲν ξεκίνησε ἀπ' τῆς Βλαχιᾶς τὸν κάμπο.
Μάνα μου, τί μὲ πρόδωκες 'στὰ Τούρκικα τὰ χέρια
Στὰ Τούρκικα τ' ἀγαρηνὰ καὶ τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια.
'Αΐτε, νυφοῦλα μ', κ' ἔρχεται θὰ 'ρθῆ ὁ Κωνσταντῆς μου
Δὲν τὸ πιστεύω, πενθερὰ, δὲν τὸ πιστεύω, μάνα.
'Αλλοι τὸν λένε πέθανε ἄλλοι τὸν λένε ἐχάθη
Κ' ἐγὼ ποῦ τὸν ἀκαρτερῶ τώρα τριάντα χρόνους.
Θὰ πάω 'στὸν πατέρα μου θὰ πάω νὰ μὲ παντρέψῃ
Κ' ἐγώ 'μαι νύφη ξακουστὴ καὶ νύφη ξακουσμένη.

XXXVIII.

Δὲν πρέπει ἐγὼ νὰ χαίρωμαι οὐδὲ κρασὶ νὰ πίνω
Μὸν πρέπει νὰ μαι σ' ἐρημιὰ σένα μαρμαροβοῦνι
Νὰ κείτωμαι τὰ πίστομα νὰ χύνω μαῦρα δάκρυα
Νὰ γείνω λίμνη καὶ γυαλὶ νὰ γείνω κρύα βρύσι
Νὰ ἔρχωντ' ἡ Κομποτιαναῖς νὰ πλένουν νὰ λευκαίνουν
Νὰ πλένουν τὰ ποδάρια τους τὸν ἄσπρο τὸ λαιμό τους

XXXIX.

Οὔλα τὰ ἀηδόνια τὴν αὐγὴ οὔλα λαλοῦν καὶ λένε,
Καὶ 'γὼ ἡ Τριγόνα ἡ θλιβερὴ δὲν ἔχω ποῦ νὰ μείνω,
Νὰ φκιάσω τὴν φωλοῦλα μου νὰ βγάλω τὰ πουλιά μου.
Μ' ἐπῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ πολὺ τερέμη
Κ' ἐπῆγα καὶ τὴν ἔφκιασα 'στῆς Καλαμιᾶς τὸν κάμπο.
Βάνουν φωτιὰ 'στὴν Καλαμιὰ νὰ κάψουνε τὸν κάμπο,
Κ' ἔκαψαν τὴν φωλοῦλα μου καὶ ἔκαψαν τὰ πουλιά μου
'Επῆγα καὶ τὴν ἔφτιασα σὲ ῥιζομιὸ λιθάρι.
Πάει ὁ πετρίτης κ' ἔκατσε ἀπάνω 'στὸ λιθάρι.
Σήκω πετρίτη μου ἀπ' αὐτοῦ σήκω ἀπ' τὴν φωλιά μου
Καὶ μοῦ 'φαγες ταῖτέρι μου καὶ θένα φᾶς καὶ μένα.
Σὲ καταριῶμαι θλιβερὰ καὶ προκοπὴ δὲν κάνεις.
Κάλιο νὰ φᾶς τὰ νύχια σου τὰ νυχοπόδαρά σου
Παρὰ νὰ φᾶς τὴν πέρδικα τὴν ἀηδονολαλοῦσα
Τὸ ποῦ λαλεῖ τὴν ἄνοιξι τὸ Μάη τὸ καλοκαῖρι.

LX.

Βγένουν οἱ βλάχοι 'στὰ βουνὰ, βγένουν καὶ ἡ βλαχοπουλαις
Βγένουν καὶ τὰ βλαχόπουλα λαλῶντας ταῖς φλογέραις'
Βγένουν τ' ἀρνάκια παίζωντας μὲ τὰ χονδρὰ κουδούνια
Βγένουν 'ῃ κλέφταις τοῦ Δελῆ καὶ τοῦ Δελῆ 'Αχμέτη
Καὶ ῥοβολᾶν 'στὰ Φέρσαλα 'στὴν μέση ἀπὸ τὸν κάμπο
Πιάνουνε Τούρκους ζωντανοὺς καὶ Τούρκους σκοτωμένους.
Καὶ τοὺς πᾶνε στὸ Δομοκὸ μὲς τοῦ Δελῆ 'Αχμέτη
Καὶ ἄλλους ἐκέρναε φλουριὰ καὶ ἄλλους ἐκέρνα γρόσια
Καὶ τοὺς μπιμπασάδαις του ἅρματα μαλαγματένια.
Τοὺς δίνει ἅτια μὲ φλωριὰ τὰ γκέμια τους ἀσημένια
Σηκωθῆτε. καβαλικεύσετε' νὰ πᾶμε 'στὸ Ζητοῦνι
Θ' ἄλθῃ 'Ανδροῦτσος νὰ σμίξωμε 'στὴ Λειβαδιὰ νὰ πᾶμε
Θὰ πάῃ νὰ πολεμήσωμε μὲ δύο τρεῖς πασάδες.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

—o—

Παρακαλοῦνται οἱ ταχυδρομικοὶ ὑποδιευθυνταὶ καὶ ἐπιστάται νὰ εἰσπράξωσι καὶ ἀποστείλωσιν ὅσον τάχιον εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς Πανδώρας τάς τε ὑστερούσας συνδρομὰς τοῦ πρὸ τριῶν μηνῶν λήξαντος δ'. ἔτους αὐτῆς, καθὼς καὶ τοῦ ἑ. τούτου ἔτους. Παρακαλοῦνται δὲ καὶ οἱ Κύριοι συνδρομηταὶ νὰ μὴ δυστροπῶσιν εἰς τὴν ἀπότισιν τοῦ ἐλαχίστου αὐτῶν χρέους, διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἡ τακτικὴ ἔκδοσις τοῦ συγγράμματος.

Τὸ γραφεῖον τῆς Πανδώρας ἀγοράζει τὸν πρῶτον τόμον αὐτῆς.

—o—